

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΔΠΜΣ: ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Θέμα Διπλωματικής Εργασίας:

**Οι αλλαγές που επέφερε στον ασφαλιστικό νόμο για τη
θαλάσσια ασφάλιση “Marine Insurance Act 1906” ο
ασφαλιστικός νόμος “Insurance Act 2015”**

Ελένη Κατσαντώνη (ΜΔΟ 1515)

Επιβλέπων: Νεκτάριος Μιλτιάδης

Καθηγητής ΠΑ.ΠΕΙ.

Πειραιάς 2017

Αφιέρωσεις

Στον παππού μου, Γιάννη και στη γιαγιά μου, Ελένη

«Κατ' αρχάς, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή κύριο Νεκτάριο Μιλτιάδη και την καθηγήτρια κυρία Αριστέα Σινανιώτη για την καθοδήγηση και την βοήθειά τους. Επίσης, θέλω να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στην οικογένειά μου για την διαρκή υποστήριξη. Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω τον αγαπημένο μου Νίκο για τη συμπαράστασή του, τη φίλη μου τη Στεφανία για τη πολύτιμη βοήθειά της στην ανεύρεση βιβλιογραφίας και τη φίλη μου τη Δήμητρα για τις πολύτιμες συμβουλές της.»

Σκοπός της παρούσας εργασίας μου είναι η μελέτη των αλλαγών που επέφερε ο αγγλικός ασφαλιστικός νόμος “Insurance Act 2015” στο νόμο για τη θαλάσσια ασφάλιση “Marine Insurance Act 1906”, δεδομένης της σημασίας του αγγλικού δικαίου στη θαλάσσια ασφάλιση, καθώς στα περισσότερα συμβόλαια θαλάσσιας ασφάλισης, εμπεριέχεται ρήτρα υπαγωγής στο αγγλικό δίκαιο, κύριο νομοθέτημα του οποίου είναι ο νόμος “ Marine Insurance Act 1906”. Οι αλλαγές αυτές αφορούν την αρχή της υπέρτατης καλής πίστης, το προσυμβατικό καθήκον δήλωσης κινδύνου, τις εγγυήσεις και τις δόλιες αξιώσεις του ασφαλισμένου. Αυτές οι τέσσερις ενότητες αλλαγών συνιστούν τα τέσσερα πρώτα κεφάλαια της εργασίας μου και το πέμπτο αφορά τη δυνατότητα παρέκκλισης από τις διατάξεις του “Insurance Act 2015”. Σε καθένα από τα τέσσερα πρώτα κεφάλαια μελετάται πρώτα το νομικό καθεστώς κατά τον “Marine Insurance Act 1906” και έπειτα αναλύονται οι αλλαγές του “Insurance Act 2015”, βάσει της βιβλιογραφίας και της ξένης νομολογίας. Έπειτα, παρουσιάζονται οι αντίστοιχες διατάξεις του Ελληνικού Ασφαλιστικού νόμου και έπειτα παρουσιάζεται ελληνική νομολογία. Οι αλλαγές που επιφέρει ο νέος ασφαλιστικός νόμος μετριάζουν τις ιδιαιτέρως αυστηρές υποχρεώσεις του ασφαλισμένου και προβλέπουν επιεικέστερη μεταχείρισή του. Η αρχή της υπέρτατης καλής πίστης χρησιμοποιείται πλέον για την ερμηνεία των όρων της σύμβασης και η παραβίασή της δεν καθιστά από μόνη της δυνατή την ακύρωση της ασφαλιστικής σύμβασης. Το προσυμβατικό καθήκον δήλωσης κινδύνου του ασφαλισμένου μετονομάζεται σε καθήκον ξεκάθαρης παρουσίασης και ρυθμίζεται πλέον το ελάχιστο περιεχόμενό του, ως η παροχή επαρκών πληροφοριών, ώστε να κινητοποιηθεί ο ασφαλιστής, προκειμένου να πραγματοποιήσει περεταίρω ερωτήσεις. Κατ’ αυτόν τον τρόπο, εισάγεται κάποια ελαχίστη ευθύνη του ασφαλιστή αναφορικά με την ενημέρωση του. Όσον αφορά τις εγγυήσεις, καταργείται δυνατότητα μετατροπής όρων του ασφαλιστηρίου συμβολαίου σε εγγυήσεις, προβλέπεται η δυνατότητα θεραπείας της παράβασης μίας εγγύησης και περιορίζεται η δυνατότητα του ασφαλιστή να ακυρώσει την ασφαλιστική σύμβαση εξαιτίας μη-συμμόρφωσης του ασφαλισμένου με όρο που δεν επιτείνει τον κίνδυνο. Ως προς τις δόλιες απαιτήσεις του ασφαλισμένου διασαφηνίζεται ότι στην περίπτωση που εγείρονται ο ασφαλιστής μπορεί να αναζητήσει καταβληθέντα για την αξίωση αυτή ποσά και να καταγγείλει τη σύμβαση, επιφέροντας αποτελέσματα από την χρονική στιγμή της δόλιας πράξης. Παρεκκλίσεις, εν τέλει, από τις διατάξεις του “Insurance Act 2015” επιτρέπονται υπό τον όρο ότι δεν τίθεται σε χειρότερη θέση ο ασφαλισμένος και υπό τον όρο τήρησης της αρχής της διαφάνειας.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ

AC	Law Reports, Appeal Cases
All ER	All England Law Reports
E.R	English Reports
EWCA	English and Wales High Court
IA 2015	Insurance Act 2015
LI.L.Rep	Lloyd' s List Law Reports
LR QB	Law Reports, Queen' s Bench
MIA 1906	Marine Insurance Act 1906
NSWLR	New South Wales Law Reports
p.p.	pages
Re LR	Reinsurance Law Reports
WLR	Weekly Law Reports
AK	Αστικός Κώδικας
ΑΠ	Άρειος Πάγος
Αρμεν.	Αρμενόπουλος
ΑσφΝ	Ασφαλιστικός Νόμος
ΕπισκΕΔ	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου
Εφ Θεσ/νίκης	Εφετείο Θεσσαλονίκης
Εφ Πειρ	Εφετείο Πειραιά
ιδ.	ίδετε
ΚΙΝΔ	Κώδικας Ιδιωτικού Ναυτικού Δικαίου
σελ.	σελίδα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Αφιερώσεις.....	
Ευχαριστίες.....	I
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	II
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ	III
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	IV
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1 Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΥΠΕΡΤΑΤΗΣ ΚΑΛΗΣ ΠΙΣΤΗΣ	3
1.1 Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΥΠΕΡΤΑΤΗΣ ΚΑΛΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΙΑ 1906.....	3
1.2 Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΥΠΕΡΤΑΤΗΣ ΚΑΛΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΟΥ ΙΑ 2015.....	4
2 ΤΟ ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΔΗΛΩΣΗΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ.....	7
2.1 ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΚΟΝΤΟΣ ΔΗΛΩΣΗΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	7
2.1.1. ΓΕΝΙΚΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΙΑ 1906	7
2.1.1.1. Το κριτήριο του μέσου συνετού ασφαλιστή.....	10
2.1.1.2. Ο επηρεασμός του πραγματικού ασφαλιστή	13
2.1.1.3. Οι περιστάσεις (circumstances) που χρήζουν αποκάλυψης	17
2.1.1.4. Οι περιστάσεις (circumstances) που εξαιρούνται του καθήκοντος αποκάλυψης.....	23
2.1.2 ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΑ 2015	27
2.2 Η ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΩΝ ΜΕΡΩΝ	30
2.2.1. ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΙΑ 1906	30
2.2.2 ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΑ 2015	33
2.3 Η ΠΑΡΑΒΑΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΗΚΟΝΤΟΣ ΔΗΛΩΣΗΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ.....	36
2.3.1 ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΙΑ 1906.....	36
2.3.2 ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΑ 2015	39
2.4 ΤΟ ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΞΕΚΑΘΑΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΣΤΟΝ ΑΣΦΝ (Ν. 2496/1997 όπως ισχύει μετά τον Ν. 4364/2016)	40
2.5 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΞΕΚΑΘΑΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΓΓΛΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.....	42
3 ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ (WARRANTIES)	44
3.1 ΟΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΜΙΑ 1906	44
3.2 ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΟΥ ΙΑ 2015.....	46
3.3 Η ΑΠΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.....	57
3.4 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΙΑ 1906	58
4 ΑΠΑΤΗΛΕΣ ΑΞΙΩΣΕΙΣ (FRAUDULENT CLAIMS)	58
4.1 ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΙΑ 1906	58

4.2	ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΑ 2015.....	61
4.3	ΟΙ ΔΟΛΙΕΣ ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΣΦΝ	62
5	ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΕΙΣ ΑΠΟ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ (INSURANCE ACT 2015)	63
6	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	65

Με το ν.δ. 551/1970 παρέχεται η δυνατότητα στον ασφαλιστή να εκδίδει ασφαλιστήρια συμβόλαια για ασφαλίσεις πλοίων ή αεροσκαφών σε ξένο νόμισμα, σε ξένη γλώσσα, με αναφορά όρων που χρησιμοποιούνται στην αλλοδαπή, που εμπεριέχουν όρο υπαγωγής σε αλλοδαπό δίκαιο ή και σε αποκλειστική αρμοδιότητα αλλοδαπού δικαστηρίου ή αλλοδαπής διαιτησίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το ανωτέρω νομοθέτημα αποτελεί το έναυσμα για την προσφυγή στο αγγλικό δίκαιο θαλάσσιας ασφάλισης, βασικό νομοθέτημα του οποίου αποτελεί ο νόμος για τη θαλάσσια ασφάλιση του 1906 (Marine Insurance Act), ο οποίος βασίστηκε στο πρότυπο ασφαλιστηρίου συμβολαίου, που είχε υιοθετηθεί από τον Οργανισμό των Lloyd's το έτος 1779, γνωστότεροι τύποι του οποίου είναι τα ασφαλιστήρια συμβόλαια σκαφών και τα ασφαλιστήρια συμβόλαια φορτίων με τα οποία καλύπτονται απώλειες που σχετίζονται με τη θαλάσσια επιχείρηση¹. Τα εν λόγω ασφαλιστήρια συμβόλαια καλύπτουν τους θαλάσσιους κινδύνους, ακόμη και εκείνους τους κινδύνους που σχετίζονται με απώλειες στα εσωτερικά ύδατα, αλλά και στην ξηρά, στα πλαίσια πάντα του θαλάσσιου ταξιδιού². Ιδιαίτερη σημασία, δε, έχουν οι κατάλογοι όρων και ρητρών που έχουν εκδοθεί από το Ινστιτούτο των Ασφαλιστών του Λονδίνου³ και έχουν ως βάση τους τον ΜΙΑ 1906 και οι οποίοι αποτελούν σώμα των ασφαλιστηρίων συμβολαίων⁴. Με τον αγγλικό ασφαλιστικό νόμο του 2015 (Insurance Act 2015) που τέθηκε σε ισχύ τον Αύγουστο του 2016 επήλθαν σημαντικές αλλαγές στον ΜΙΑ 1906, ειδικότερα όσον αφορά την αρχή της υπέρτατης καλής πίστης με επιπτώσεις στις προσυμβατικές αλλά και στις συμβατικές υποχρεώσεις των μερών, την εισαγωγή περιορισμών σχετικά με την επίκληση των εγγυήσεων (warranties) αλλά και γενικότερα την εφαρμογή του ασφαλιστηρίου συμβολαίου από τους ασφαλιστές, τις νομικές επιπτώσεις των δολίων δηλώσεων και τη δυνατότητα παρέκκλισης από τις διατάξεις του ασφαλιστικού νόμου του 2015. Στην ουσία, με τον ΙΑ 2015 γίνεται προσπάθεια να

¹ ΜΙΑ 1906 (sec. 1)

² ΜΙΑ 1906 (sec. 1)

³ Το 1998 το Ινστιτούτο Ασφαλιστών του Λονδίνου ενώθηκε με τη London International Insurance and Reinsurance Market Association (LIRMA) με στόχο τον ανασχηματισμό της παραδοσιακής αγγλικής αγοράς και σχηματίστηκε η International Underwriting Association of London (IUA). Αυτή η ενοποίηση ένωσε τα αντιπροσωπευτικά σώματα για τους ναυτιλιακούς και μη ναυτιλιακούς τομείς της Αγοράς του Λονδίνου, ιδ. Σινανιώτη- Μαρουδή Αριστέα, Ασφαλιστικό Δίκαιο, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2017, 2^η έκδοση, σελ. 265.

⁴ Παμπούκη Αλίκη, Η αρχή της καθολικότητας των καλυπτόμενων κινδύνων στη θαλάσσια ασφάλιση, Ναυτιλία και Θαλάσσια Ασφάλιση, Πρακτικά διημερίδας, Χίος, 12-13 Μαΐου, 2006, Εκδόσεις Σάκκουλα- Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2007, σελ. 39 επ.

μετριασθούν οι υπέρμετρα αυστηρές υποχρεώσεις του λήπτη της ασφάλισης και να καθιερωθεί μία πιο ευνοϊκή μεταχείρισή του. Το ζήτημα είναι με ποιον τρόπο και σε ποια έκταση θα υιοθετηθούν αυτές οι αλλαγές από τους ασφαλιστές, δεδομένου ότι στο άρθρο 15 του ΙΑ 2015 προβλέπεται η δυνατότητα παρέκκλισης, υπό όρους.

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι οι αλληλασφαλιστικές ενώσεις προστασίας⁵ και αποζημίωσης, γνωστοί ως Protection and Indemnity Clubs (P&I Clubs) έχουν αποφασίσει ομόφωνα να παρεκκλίνουν από ορισμένες διατάξεις του νέου νόμου, καθώς θεωρούν ότι τα μέλη τους προστατεύονται επαρκώς μέσω συγκεκριμένων πρακτικών που εφαρμόζονται στα πλαίσια αυτών⁶. Αντιθέτως, σε άλλες περιπτώσεις, έχουν αναγνωρίσει ότι πρέπει να υιοθετήσουν συγκεκριμένες προβλέψεις, καθώς ξεκαθαρίζουν αμφισβητούμενα σημεία του ΜΙΑ 1906. Ειδικότερα, αποδέχονται το καθήκον δίκαιης και ξεκάθαρης παρουσίασης των περιστατικών (duty of fair presentation) του νέου νόμου, αλλά όσον αφορά τα μέτρα θεραπείας (remedies), ως μόνο μέτρο αποδέχονται την αποχώρηση του ασφαλιστή από τη σύμβαση σε περίπτωση μη τήρησης του ανωτέρω καθήκοντος κατά τον ΜΙΑ 1906 και απορρίπτουν τη δυνατότητα προσαρμογής των όρων του ασφαλιστηρίου συμβολαίου. Η διάταξη του νόμου που προβλέπει την κατάργηση των όρων που συνιστούν τη βάση του συμβολαίου αποτελεί διάταξη αναγκαστικού δικαίου και επομένως θα αφαιρέσουν από τους κανόνες τους τη διατύπωση “basis clauses”. Επίσης, οι κανόνες τους θα παρεκκλίνουν και από τη διάταξη του νέου νόμου που αφορά τις εγγυήσεις, δεδομένης της ανασφάλειας που δημιουργείται σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής της. Όσον αφορά τις δόλιες απαιτήσεις (fraudulent claims) θα υιοθετήσουν τις διατάξεις του νέου νόμου.

⁵ Η σύγχρονη ναυτασφάλιση διαιρείται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: Η μία καλύπτει τους κινδύνους ζημιών στα πλοία (σκάφος, μηχανήματα κ.λ.π.) και κατά κανόνα προσφέρεται από εμπορικούς ασφαλιστές, ενώ η άλλη καλύπτει συμβατικές και αστικές ευθύνες και προσφέρεται από συλλόγους αλληλασφάλισης πλοιοκτητών (P&I Clubs). Οι περισσότεροι αλληλασφαλιστικοί οργανισμοί προσφέρουν όλα τα ανωτέρω είδη κάλυψης υπό το ίδιο ασφαλιστήριο συμβόλαιο. Οι πόροι κάλυψης αποζημιώσεων στους αλληλασφαλιστικούς οργανισμούς δεν προέρχονται από ασφάλιστρα, αλλά από εισφορές, επενδύσεις και αποθεματικά των ίδιων των ασφαλισμένων, ιδ. Νικόλαος Φαραντούρης, Φορείς Θαλάσσιας Ασφάλισης: Η περίπτωση των P&I Clubs, Πρακτικά διημερίδας, Χίος, 12-13 Μαΐου, 2006, Εκδόσεις Σάκουλα- Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2007, σελ. 11. επ.

⁶ P. L. Ferrari, The United Kingdom Insurance Act 2015 Coming into force on 12th August 2016 and The International Group of P&I Clubs, NEWSLETTER NO. 3 / 16, [online] available at http://www.plferrari.it/public/file/circulars/2016/3_PLF_circulars_12-7.pdf

1 Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΥΠΕΡΤΑΤΗΣ ΚΑΛΗΣ ΠΙΣΤΗΣ

1.1 Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΥΠΕΡΤΑΤΗΣ ΚΑΛΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΙΑ 1906

Προκειμένου να γίνει αντιληπτή η έννοια της αρχής της υπέρτατης καλής πίστης, όπως αυτή προβλεπόταν από τον ΜΙΑ 1906 πρέπει να γίνει σαφής ή διάκρισή της από την αρχή της καλής πίστης στο ελληνικό δίκαιο. Η πρώτη αποτελεί έναν συγκεκριμένο κανόνα δικαίου, ενώ η δεύτερη αποτελεί γενική ρήτρα στα δίκαια της ηπειρωτικής Ευρώπης. Εξάλλου, στο αγγλοσαξωνικό δίκαιο αποφεύγεται η χρήση αόριστων, γενικών ρητρών προς αποφυγή δημιουργίας ανασφάλειας του δικαίου. Παρά ταύτα στο common law υπάρχει η έννοια των ευλόγων προσδοκιών των συμβαλλομένων, η οποία είναι και η πιο κοντινή στην έννοια της καλής πίστης και η οποία σχετίζεται με τις προσδοκίες που στηρίζονται σε πραγματικά γεγονότα οριοθετούμενα από την εκάστοτε σύμβαση και όχι σε εσωτερικές προθέσεις⁷. Ειδικότερα, η αρχή της υπέρτατης καλής πίστης αποτελεί συγκεκριμένο κανόνα δικαίου και έχει εφαρμογή στις εμπορικές συμβάσεις, όπου κάμπτεται η αρχή caveat emptor, σύμφωνα με την οποία ο συμβαλλόμενος διαπραγματεύεται στηριζόμενος στη δική του πληροφόρηση χωρίς να έχει αξίωση πλήρους πληροφόρησης από τον αντισυμβαλλόμενο του. Στην περίπτωση, δε, της ασφαλιστικής σύμβασης κάμπτεται αυτή η αρχή, καθώς ο ασφαλιστής προκειμένου να προβεί στην στάθμιση του ασφαλιστικού κινδύνου⁸, η οποία στηρίζεται στην πιθανολόγηση και στην εικασία πρέπει να έχει πλήρη γνώση των ουσιωδών περιστατικών που επηρεάζουν τον ασφαλιζόμενο κίνδυνο και επομένως πρέπει να «διορθωθεί» η ασυμμετρία πληροφόρησης που υφίσταται μεταξύ ασφαλιστή και ασφαλισμένου. Σε περίπτωση απουσίας αυτής της απαραίτητης προϋπόθεσης για την στάθμιση των κινδύνων, είναι δυνατόν να ανατραπεί η ισορροπία των συμφερόντων των συμβαλλομένων μερών, καθώς θα είναι δυνατόν να μεταβληθούν οι συνθήκες που επηρεάζουν την επέλευση του ασφαλιζόμενου κινδύνου χωρίς καμία συνέπεια στην ισχύ της ασφαλιστικής σύμβασης. Προκειμένου δε, να αποτραπεί ένα τέτοιο αποτέλεσμα, στις συμβάσεις θαλάσσιας ασφάλισης έχει εφαρμογή η αρχή της υπέρτατης καλής πίστης, που αποσκοπεί στην προστασία της κοινωνίας των συμφερόντων των συμβαλλομένων μερών με την κάλυψη του πληροφοριακού ελλείμματος του ασφαλιστή και η οποία αποτελεί συγκεκριμένο κανόνα δικαίου, ο οποίος ταυτιζόταν κατά

⁷ Αθανασοπούλου Β., Η αρχή της υπέρτατης καλής πίστης στη θαλάσσια ασφάλιση, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 122-123

⁸ Από τον ασφαλιστή γίνεται εκτίμηση της πιθανότητας να επέλθει κάποιος κίνδυνος και επιπλέον, της έκταση κινδύνου και με βάση αυτές τις παραμέτρους καθορίζεται το ασφάλιστρο, ιδ. Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα- Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 113.

τον ΜΙΑ 1906 με το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας των συμβαλλομένων μερών, το οποίο αναλύεται κατωτέρω. Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι ο όρος πίστη, κανονικά, δεν είναι δεκτικός επαύξεσης, ωστόσο η χρήση του όρου «υπέρτατη» υποδηλώνει στην πραγματικότητα τη σημασία της υποχρέωσης πίστης για τη λειτουργία της σύμβασης θαλάσσιας ασφάλισης, όπου υπάρχει μία ειδική σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ των μερών.⁹ Παρά ταύτα, έχει ασκηθεί η κριτική ότι η εν λόγω αρχή ότι χρησιμοποιείται περισσότερο προς το συμφέρον του ασφαλιστή παρά προς το συμφέρον του λήπτη της ασφάλισης, δεδομένου ότι μία εξ' αμελείας ανακριβής δήλωση ή αποσιώπηση πληροφορίας από την πλευρά του τελευταίου δεν έχει ως αποτέλεσμα τη διευθέτηση του ασφαλιστή, αλλά την ακύρωση του συμβολαίου. Κατά τα ως άνω, έχει εφαρμογή η αρχή «όλα ή τίποτα», ενώ παράλληλα κατισχύει η αρχή της αναλογικότητας, η οποία, αντιθέτως, διέπει τον ελληνικό ασφαλιστικό νόμο, ο οποίος αντιμετωπίζει με μεγαλύτερη επιείκεια τον ασφαλισμένο, όπως θα αναλυθεί κατωτέρω. Ωστόσο, και στον ΑσφΝ διακρίνεται η αντιμετώπιση του ασφαλισμένου στην περίπτωση των καταναλωτικών συμβάσεων από την αντιμετώπιση του ασφαλισμένου στις μη-καταναλωτικές συμβάσεις¹⁰. Ειδικότερα, στις καταναλωτικές ασφαλιστικές συμβάσεις ο υπέρμετρος περιορισμός των δικαιωμάτων του λήπτη επιφέρει ακυρότητα της σύμβασης, ενώ δεν ισχύει το ίδιο και στις ασφαλιστικές συμβάσεις για τη μεταφορά πραγμάτων.

1.2 Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΥΠΕΡΤΑΤΗΣ ΚΑΛΗΣ ΠΙΣΤΗΣ ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΟΥ ΙΑ 2015

Στον ΜΙΑ πριν τις αλλαγές του 2015, στο κεφάλαιο για την προσυμβατική υποχρέωση δήλωσης των κινδύνων περιλαμβάνονταν οι διατάξεις 18, 19 και 20 που ρύθμιζαν το καθήκον δήλωσης του κινδύνου από τον ασφαλιζόμενο, το καθήκον αποκάλυψης του ασφαλιστικού πράκτορα και την υποχρέωση παράλειψης παραπλανητικών δηλώσεων αντίστοιχα. Ωστόσο, περιλαμβανόταν και το άρθρο 17, το οποίο, προέβλεπε ότι το συμβόλαιο θαλάσσιας ασφάλισης διέπεται από την αρχή της υπέρτατης καλής πίστης και σε περίπτωση παραβίασής της μπορεί ο ασφαλιστής να αποστεί του ασφαλιστηρίου συμβολαίου. Σε αντίθεση με τις προαναφερόμενες διατάξεις που ρύθμιζαν το προσυμβατικό καθήκον δήλωσης κινδύνου το άρθρο 17 είχε εφαρμογή, κατά τη γενική του διατύπωση, όχι μόνο κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων (προσυμβατικό στάδιο), αλλά και μετά την υπογραφή του ασφαλιστηρίου

⁹ Μπεχλιβάνης Αχιλλέας, Σχετικά με την υπέρτατη καλή πίστη και τη σιωπηρή εγγύηση της αξιοπλοΐας στη σύμβαση θαλάσσιας ασφάλισης κατά το αγγλικό δίκαιο- Παρατηρήσεις υπό την Εφ Πειρ 1141/2004, Αρμεν. 2005, σελ. 1766

¹⁰ ΑσφΝ, Άρθρο 33

συμβολαίου, ερμηνεία που υιοθετήθηκε από τη νομολογία¹¹. Η σημασία της μετά τη σύναψη της σύμβασης εντοπιζόταν κατά την ερμηνεία της σύμβασης, όσον αφορά την κρίση για το πώς πρέπει να εκπληρωθούν οι παροχές και κατά τη θεμελίωση πρόσθετων παροχών.¹² Ωστόσο, στην υπόθεση *Aegon*¹³ (2002) επικρίθηκε από τον δικαστή Mance L J η μετασυμβατική εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 17, ο οποίος έκρινε ότι ο νόμος για τις δόλιες δηλώσεις είναι εκτός του πεδίου εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 17 MIA 1906 και για τον λόγο αυτόν δεν πρέπει να τεθεί ζήτημα αναδρομικής ακύρωσης του συμβολαίου¹⁴. Πλέον, δεν έχει ιδιαίτερη σημασία η ερμηνεία σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της υπέρτατης καλής πίστης στο στάδιο μετά τη σύναψη του ασφαλιστηρίου συμβολαίου, δεδομένης της σημερινής διατύπωσης του άρθρου 17 του MIA¹⁵ σε συνδυασμό με τη διάταξη του άρθρου 12 του νόμου «Insurance Act 2015», η οποία προβλέπει ότι η προβολή δολίας απαίτησης από τον λήπτη της ασφάλισης επιφέρει αποτελέσματα από τη χρονική στιγμή της παράβασης (ex nunc) και στο μέλλον και δεν έχει αναδρομικά αποτελέσματα. Κατά συνέπεια, η ακύρωση του συμβολαίου για συμπεριφορά του λήπτη της ασφάλισης παραβιάζουσα τη αρχή της υπέρτατης καλής πίστης, η οποία έχει αναδρομικά αποτελέσματα είναι δυσανάλογο μέτρο, ενώ το κατάλληλο μέτρο είναι εκείνο που προβλέπεται για την παραβίαση μίας συμβατικής, πλέον, υποχρέωσης για παροχή πληροφοριών, ήτοι η ακύρωση του συμβολαίου που επιφέρει αποτελέσματα από το χρονικό σημείο της παραβίασης και δεν έχει ως αποτέλεσμα την ανατροπή της ασφαλιστικής σύμβασης.

Όσον αφορά το προσυμβατικό καθήκον παροχής πληροφοριών από μέρους του ασφαλιστή¹⁶, αυτό εκτείνεται στην επεξήγηση και στη καταλληλότητα της ασφαλιστικής κάλυψης. Οφείλει, δε, ο ασφαλιστής να αποκαλύψει στον λήπτη της ασφάλισης οτιδήποτε λογίζεται ότι γνωρίζει ως εμπύπτον στη συνήθη ροή των εργασιών του. Πάντως, η ακύρωση του ασφαλιστηρίου συμβολαίου από μέρους του λήπτη της ασφάλισης είναι χωρίς νόημα, όταν έχει ως λόγο την ανεπαρκή ασφαλιστική κάλυψη, εκτός αν το πρόβλημα του συμβολαίου έρθει στο φως πριν επέλθει η απώλεια. Ως παραβίαση της αρχής της υπέρτατης καλής πίστης από μέρους του ασφαλιστή μετά τη σύναψη του συμβολαίου, μπορεί να

¹¹ Merkin Rob and GürsesÖzlem, *The Insurance Act 2015: Rebalancing the Interests of Insurer and Assured*, *The Modern Law Review Limited*, 78(6) MLR1004–1027, 2015.

¹² Μπεχλιβάνης Αχιλλέας, *Σχετικά με την υπέρτατη καλή πίστη και τη σιωπηρή εγγύηση της αξιοπιστίας στη σύμβαση θαλάσσιας ασφάλισης κατά το αγγλικό δίκαιο- Παρατηρήσεις υπό την Εφ Πειρ 1141/2004*, Αρμεν. 2005, σελ. 1766

¹³ *Agaritos v Agnew (No 1) (The Aegeon)* [2002] EWCA Civ 247, [2003] QB 556

¹⁴ H. Y. Yeo, *Post- Contractual Good Faith- Change in Judicial Attitude*, 66 *Mod. L. Rev.* 425, 440 (2003). p. 438

¹⁵ Πλέον, η διάταξη του άρθρου 17 έχει την εξής διατύπωση: “A contract of marine insurance is a contract based upon the utmost good faith”

¹⁶ Merkin Rob and Gürses Özlem, *The Insurance Act 2015: Rebalancing the Interests of Insurer and Assured*, *The Modern Law Review Limited*, 78(6) MLR1004–1027, 2015, pp 1007-1015

εννοηθεί η καθυστερημένη καταβολή του ασφαλίματος. Ωστόσο, ούτε σε αυτήν την περίπτωση η ακύρωση του ασφαλιστηρίου συμβολαίου είναι συμφέρουσα λύση για τον ασφαλιζόμενο.

Το β' εδάφιο του άρθρου 17 του ΜΙΑ καταργείται ρητώς με διάταξη του άρθρου 14 του Insurance Act 2015 και πλέον οι ασφαλιστές δεν έχουν το δικαίωμα να ακυρώσουν μία ασφαλιστική σύμβαση, λόγω παραβίασης της αρχής της υπέρτατης καλής πίστης ούτε και να συμπεριλάβουν όρο στο ασφαλιστήριο συμβόλαιο που να επιτρέπει κάτι τέτοιο¹⁷. Καταργείται, μάλιστα, η δυνατότητα του ενός συμβαλλόμενου μέρους να αποστεί από τη σύμβαση, ως το μοναδικό μέτρο θεραπείας για την παραβίαση στην αρχή της υπέρτατης καλής πίστης, ενώ παράλληλα εγκαθιδρύεται ένα νέο σύστημα μέτρων θεραπείας¹⁸. Πλέον, η αρχή της υπέρτατης καλής πίστης μετατρέπεται σε μία ερμηνευτική αρχή¹⁹ με τρεις εκδοχές αναφορικά με την ισχύ της. Η πρώτη εκδοχή είναι ότι εξυψώθηκε σε γενικό όρο που διέπει το ασφαλιστήριο συμβόλαιο, η παραβίαση του οποίου θεμελιώνει δικαίωμα αποζημίωσης, εκδοχή στην οποία συνηγορεί και ο ρητός διαχωρισμός, πλέον, της αρχής από το προσυμβατικό καθήκον δήλωσης του κινδύνου. Ωστόσο, όταν παραβιάζεται προσυμβατικά η αρχή δε θεμελιώνεται τέτοιο δικαίωμα, καθώς δεν έχει συναφθεί ακόμη η σύμβαση που να διέπεται από αυτήν την αρχή.²⁰ Η δεύτερη εκδοχή, είναι ότι η εν λόγω αρχή αποτελεί τη βάση για να συμπεριληφθούν ειδικότεροι όροι στο συμβόλαιο. Τέλος, η τρίτη εκδοχή είναι ότι θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως «estoppel»²¹ που αποκλείει το ένα μέρος από το να χρησιμοποιήσει έναν όρο του συμβολαίου προς το συμφέρον του, προκειμένου να αποφύγει την ασφαλιστική σύμβαση, ενώ με την συμπεριφορά του δημιουργεί την εντύπωση ότι έχει αποδεχτεί πλήρως τη σύμβαση²², αποτρέποντας, έτσι, τον ασφαλιστή να αρνηθεί να

¹⁷ Sarah Turpin, Sarah G. Emerson, Frank Thompson, New UK Insurance Act Coming into Force in August 2016, 19 May 2016, [online] available at <http://www.klgates.com/new-uk-insurance-act-coming-into-force-in-august-2016---some-practical-tips-for-policyholders-in-anticipation-of-the-changes-05-17-2016/>

¹⁸ Attilo M. Costabel, The UK Insurance Act 2015: A Restatement of Marine Insurance Law, 27 St. Thomas L. Rev. 133, 170 (2015), p. 147

¹⁹ Κατά τη διαβούλευση, έλαβε την πλειοψηφία των 27 από του 38 ψήφους, η θετική απάντηση στο ερώτημα αν πρέπει να παραμείνει η αρχή της υπέρτατης καλής πίστης ως ερμηνευτική αρχή, χωρίς να συνιστά αιτία για οποιαδήποτε ενέργεια των συμβαλλομένων μερών, ιδ. Attilo M. Costabel, The UK Insurance Act 2015: A Restatement of Marine Insurance Law, 27 St. Thomas L. Rev. 133, 170 (2015), p. 148

²⁰ Merkin Rob and Gürses Özlem, The Insurance Act 2015: Rebalancing the Interests of Insurer and Assured, The Modern Law Review Limited, 78(6) MLR1004–1027, 2015, pp 1007-1015

²¹ «Κεκτημένο, προϋπάρχον δικαίωμα», Χιωτάκης, Αγγλο-Ελληνικό Νομικό Λεξικό - Β' έκδοση | English-Greek Law Dictionary - 2nd edition, εκδ. Σάκκουλας. «Σύμφωνα με τη θεωρία estoppel δε χρειάζεται κατάφαση ή αποδοχή της ασφαλιστικής σύμβασης, αλλά μία συμπεριφορά που να δημιουργεί στον αντισυμβαλλόμενο την εντύπωση της αποδοχής της ασφαλιστικής σύμβασης, όπως είναι η αποδοχή του ασφαλιστή, η ανανέωση του ασφαλιστηρίου συμβολαίου, η έγκριση μέτρων που έχουν ληφθεί για να διορθωθεί μία ανακριβής δήλωση..», ιδ. Αθανασοπούλου Β., Η αρχή της υπέρτατης καλής πίστης στη θαλάσσια ασφάλιση, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα- Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2010, σελ.

²² Merkin Rob and Gürses Özlem, The Insurance Act 2015: Rebalancing the Interests of Insurer and Assured, The Modern Law Review Limited, 78(6) MLR1004–1027, 2015

ικανοποιήσει αξίωση του ασφαλισμένου με άδικο τρόπο²³. Ως ερμηνευτική αρχή μπορεί να βοηθήσει και σε περιπτώσεις, όπου αποκαλύπτονται οι ελάχιστες πληροφορίες, προκειμένου ο ασφαλιστής να μην προβεί σε περαιτέρω ερωτήσεις. Επίσης, διαβεβαιώνεται μέσω αυτής ότι το ασφαλιστήριο διέπεται από σιωπηρούς όρους που πληρούν το τεστ της επιχειρηματικής αποτελεσματικότητας (business efficacy test)²⁴.

2 ΤΟ ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΔΗΛΩΣΗΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

2.1 ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΚΟΝΤΟΣ ΔΗΛΩΣΗΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

2.1.1.

ΓΕΝΙΚΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΙΑ 1906

Στο ασφαλιστικό δίκαιο της Ελλάδας η αναγγελία έχει τη φύση μίας οιονεί δικαιοπραξίας, της οποίας οι έννομες συνέπειες επέρχονται εκ του νόμου ανεξάρτητα από τη θέληση του λήπτη της ασφάλισης.²⁵ Σε αυτό το σημείο παρουσιάζει ομοιότητες με τις προβλέψεις του ΜΙΑ 1906. Κατά συνέπεια, έχουν εφαρμογή αναλογικά οι διατάξεις για τις δικαιοπραξίες. Επομένως, η αναγγελία πρέπει να γίνεται από πρόσωπο ικανό προς δικαιοπραξία. Επιπλέον, αν υπάρχει διάσταση ανάμεσα στη δήλωση (ανακοίνωση) και στη βούληση του προσώπου που προβαίνει σε αυτήν τότε επιτρέπεται η ακύρωση της αναγγελίας λόγω πλάνης (ΑΚ 140 επ.). Σε περίπτωση που η αναγγελία γίνεται από αντιπρόσωπο του λήπτη της ασφάλισης έχουν εφαρμογή οι διατάξεις των άρθρων 214-215 ΑΚ. Συγκεκριμένα, οι γνώσεις ουσιωδών περιστατικών κρίνονται στο πρόσωπο του αντιπροσώπου, εκτός αν ο αντιπρόσωπος ενήργησε κατόπιν οδηγιών που έλαβε από τον λήπτη της ασφάλισης. Πρακτικά, την εκπλήρωση του καθήκοντος αναγγελίας αναλαμβάνει συνήθως ο μεσίτης ασφάλισης, ο οποίος ενεργεί ως εντολοδόχος του λήπτη της ασφάλισης. Ο ασφαλιστής έχει δικαίωμα να αποκρούσει την εκπλήρωση του καθήκοντος αναγγελίας από τρίτον κατά 317 ΑΚ.

²³ Attilo M. Costabel, *The UK Insurance Act 2015: A Restatement of Marine Insurance Law*, 27 St. Thomas L. Rev. 133, 170 (2015), p. 147

²⁴ "Under the "business efficacy" test the proposed term will be implied if it is necessary to give business efficacy to the contract (*The Moorcock* (1889) 14 PD 64)", available at: <http://e-lawresources.co.uk/Terms-IMPLIED-by-common-law.php>

²⁵ Μπεχλιβάνης Αχ., *Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο*, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 99

Όσον αφορά το πρόσωπο του υπόχρεου²⁶ προς αναγγελία, όταν οι λήπτες της ασφάλισης είναι περισσότερα του ενός πρόσωπα, το καθήκον αναγγελίας δεν είναι ενιαίο, αλλά απευθύνεται σε όλους τους λήπτες της ασφάλισης ατομικώς, ήτοι η υποχρέωση του καθενός είναι αυτοτελής και ανεξάρτητη. Σε κάθε περίπτωση, όμως, οι ελλείψεις και τα κενά που εντοπίζονται στις ανακοινώσεις του ενός εξ' αυτών καλύπτονται από τις ανακοινώσεις των άλλων. Αν αντιθέτως, στα πρόσωπα αυτά έχουν περιέλθει διαφορετικές ειδήσεις, τότε υποχρεούται έκαστο πρόσωπο προς αναγγελία, εκτός εάν αναλάβει ένα εξ' αυτών την αναγγελία των ειδήσεων που θα του έχουν μεταδώσει τα υπόλοιπα πρόσωπα. Το ίδιο συμβαίνει και όταν οι λήπτες έχουν διαφορετικά είδη ασφαλιστικών συμφερόντων, όπως στην περίπτωση που το πλοίο ασφαλιζεται αφενός από κύριο και αφετέρου από τον εφοπλιστή.²⁷ Σε περίπτωση που η ασφάλιση γίνεται για αλλότριο λογαριασμό, το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας βαρύνει κατ' αρχήν, τον λήπτη της ασφάλισης, ως αντισυμβαλλόμενο του ασφαλιστή. Αμφισβητείται²⁸ αν ο ασφαλισμένος υποχρεούται να γνωστοποιήσει ειδήσεις, στοιχεία για λογαριασμό τρίτου, διότι στη σύμβαση υπέρ τρίτου είναι δυνατός ο προσπορισμός δικαιωμάτων, αλλά όχι και υποχρεώσεων των οποίων η παραβίαση γεννά υποχρέωση προς αποζημίωση. Ωστόσο, έχει κριθεί ότι ο χαρακτήρας της συμβάσεως υπέρ τρίτου όταν εκτός των δικαιωμάτων δημιουργούνται και υποχρεώσεις του τρίτου δεν αναιρείται. Απαραίτητη, δε, και αυτονόητη προϋπόθεση είναι να γνωρίζει ο ασφαλισμένος την ύπαρξη της ασφαλιστικής σύμβασης, προκειμένου να γεννηθεί το καθήκον αναγγελίας. Κατά συνέπεια, ο ασφαλισμένος έχει υποχρέωση να αναγγείλει τις σχετικές ειδήσεις λόγω του στενού συνδέσμου του καθήκοντος αναγγελίας προς την εκκαθάριση της ζημίας και για τον λόγο ότι πολλές φορές είναι σε θέση να γνωρίζει περισσότερα από τον λήπτη της ασφάλισης, όπως στην περίπτωση που η ασφάλιση γίνεται, για παράδειγμα, από τον ενυπόθηκο δανειστή για λογαριασμό του κυρίου- οφειλέτη για λογαριασμό του τελευταίου κατά 198 ΚΙΝΔ, όπου ο οφειλέτης- ασφαλισμένος ενδεχομένως γνωρίζει ουσιώδη περιστατικά που δε γνωρίζει ο λήπτης της ασφάλισης. Είναι, δε, πιθανό και το αντίθετο, ήτοι ο λήπτης της ασφάλισης να γνωρίζει περισσότερα στοιχεία ή περιστατικά από τον

²⁶ Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα- Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 101 επ.

²⁷ Κύριος του πλοίου είναι εκείνος που έχει το εμπράγματο δικαίωμα της κυριότητας επί του πλοίου και το δικαίωμα έχει εγγραφεί στο νηολόγιο. Ωστόσο, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου (105-106 ΚΙΝΔ) πρέπει να συντρέχει στο πρόσωπό του η αρνητική προϋπόθεση, να μην το εκμεταλλεύεται ο ίδιος. Η, δε, εκμετάλλευση συντελείται από ένα τρίτο πρόσωπο που είναι ο εφοπλιστής, ο οποίος προβαίνει στην ενέργεια ναυτιλιακών εργασιών με κερδοσκοπικό σκοπό, με αποτέλεσμα να απολαύει ο ίδιος των κερδών, αλλά και να επωμίζεται ο ίδιος απεριόριστα τον οικονομικό κίνδυνο. Ρόκας Ι./ Θεοχαρίδης Γ., Ναυτικό Δίκαιο, Γ' Έκδοση, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα- Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2015, σελ. 67-68

²⁸ . Κιάντος Β., Η θαλάσσια ασφάλιση του φορτίου, Αθήνα, Εκδ. οίκος Αφοι Π. Σάκκουλα- Θεσσαλονίκη-Αθήνα, 1972, σελ 276-277

ασφαλισμένο, όπως στην περίπτωση της ασφάλισης φορτίου με ρήτρα C.I.F.²⁹ από τον πωλητή για λογαριασμό του κυρίου- παραλήπτη του φορτίου.³⁰ Κατά συνέπεια, υπόχρεος θεωρείται και ο ασφαλισμένος εκτός από τον λήπτη της ασφάλισης. Αυτό προβλέπεται και στο άρθρο 9 του ν. 2496/1997.

Όσον αφορά το πρόσωπο του αποδέκτη της αναγγελίας, αυτό είναι ο ασφαλιστής σύμφωνα με το άρθρο 3 του ν. 2496/1997. Αν είναι περισσότεροι οι ασφαλιστές, τότε η αναγγελία πρέπει να γίνεται προς όλους. Σε περίπτωση παραβίασης ως προς τον έναν οι κυρώσεις επέρχονται μόνο ως προς αυτόν και όχι ως προς τους υπόλοιπους. Η αναγγελία μπορεί να γίνει και σε ασφαλιστικό πράκτορα του ασφαλιστή, οπότε η γνώση του θεωρείται γνώση του ασφαλιστή. Δε συμβαίνει το ίδιο και με τον ασφαλιστικό σύμβουλο, καθώς εκείνος δεν έχει αντιπροσωπευτική εξουσία. Ωστόσο, αν ο ασφαλιστής λάβει γνώση του περιεχομένου της αναγγελίας που έγινε στον ασφαλιστικό σύμβουλο, δεν μπορεί ο ασφαλιστής να επικαλεστεί ότι η αναγγελία δεν είναι έγκυρη.

Η αναγγελία, δεδομένου ότι στο άρθρο 3 του ν. 2496/1997 δεν ορίζεται ο τύπος της, μπορεί να γίνει και προφορικά. Σε περίπτωση, δε, που καταγραφούν εσφαλμένως οι απαντήσεις από τον ασφαλιστικό πράκτορα ή άλλο εξουσιοδοτημένο πρόσωπο, ισχύουν κανονικά οι προφορικές απαντήσεις του λήπτη της ασφάλισης. Σε κάθε περίπτωση, κατά την κρατούσα άποψη, τεκμαίρεται ότι οι προφορικές απαντήσεις ισχύουν και ο ασφαλιστής έχει το βάρος ανταπόδειξης του αντιθέτου³¹.

²⁹ «C.I.F. (cost, insurance, freight): Σημαίνει ότι ο πωλητής παραδίδει το προϊόν όταν αυτό περάσει το στηθαίο του πλοίου στο λιμάνι φόρτωσης. Ο πωλητής πληρώνει όλα τα απαραίτητα έξοδα για να φθάσει το προϊόν στο προβλεπόμενο λιμάνι προορισμού. Ο κίνδυνος απώλειας ή ζημιάς στο προϊόν που μπορεί να επέλθει όπως και κάθε συμπληρωματικό έξοδο που δημιουργείται από γεγονότα που συμβαίνουν μετά την παράδοση μεταβιβάζεται από τον πωλητή στον αγοραστή. Με το όρο CIF ο πωλητής οφείλει ακόμη να δώσει μία θαλάσσια ασφάλιση ώστε να καλύψει τον αγοραστή από τον κίνδυνο απώλειας ή ζημιάς που μπορεί να υποστεί το προϊόν κατά την διάρκεια της μεταφοράς. Κατά συνέπεια ο πωλητής συμβάλλεται σε ασφαλιστήριο συμβόλαιο και πληρώνει τα ασφάλιστρα. Ο αγοραστής πρέπει να γνωρίζει ότι σύμφωνα με τον όρο CIF, ο πωλητής οφείλει να ασφαλίσει για μια «minimum» κάλυψη. Εάν ο αγοραστής επιθυμεί ευρύτερη κάλυψη τότε ή θα πρέπει να συνεννοηθεί με τον πωλητή ή να προβεί και να αναλάβει την δαπάνη ο ίδιος για την συμπληρωματική ασφάλιση που επιθυμεί. Ο όρος CIF δημιουργεί στο πωλητή υποχρέωση εκτελωνισμού στην εξαγωγή. Ο όρος CIF χρησιμοποιείται για θαλάσσιες και πλωτές μεταφορές μόνο. Εάν τα μέρη δεν συμφωνήσουν ότι η παράδοση ολοκληρώνεται αφ' ης στιγμής το προϊόν περάσει το στηθαίο του πλοίου τότε ο όρος που πρέπει να χρησιμοποιήσουν είναι το CIP. (Οι δαπάνες εκφόρτωσης ή οι δαπάνες (φόροι δικαιωμάτων τρίτων από transit βαραινούν τον αγοραστή). Επισύρονται όμως στον πωλητή μόνον εάν έτσι προβλέπεται μέσω των όρων του συμβολαίου μεταφοράς)», διαθέσιμο στο: http://vea.gr/Portals/0/Entypra/exagoges_int_terms.pdf

³⁰ Αν η ασφάλιση έχει τη μορφή «για λογαριασμό όποιου ανήκει» υπόχρεος είναι μόνο ο λήπτης της ασφάλισης, ιδ. Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 104 επ.

³¹ Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 104 επ.

Με τις διατάξεις των άρθρων 18-20 του ΜΙΑ 1906 ρυθμιζόταν το προσυμβατικό καθήκον δήλωσης κινδύνου του λήπτη της ασφάλισης και του ασφαλιστικού πράκτορα γενικότερα. Ειδικότερα, σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις, ο λήπτης της ασφάλισης είχε νομική υποχρέωση να αποκαλύψει όλα τα ουσιώδη στοιχεία που γνωρίζει ή θεωρείται ότι γνωρίζει, ήτοι όλα εκείνα τα στοιχεία που θα επηρέαζαν την κρίση του μέσου συνετού ασφαλιστή, που έχουν, δηλαδή, αντικειμενική επίδραση στην εκτίμηση του ασφαλιστικού κινδύνου και στους όρους της ασφαλιστικής σύμβασης και όχι εκείνα που θα θεωρούσε ο ασφαλισμένος ουσιώδη. Το προσυμβατικό καθήκον δήλωσης του κινδύνου από μέρους του ασφαλιζόμενου νομικού προσώπου περιλαμβάνει τη διττή υποχρέωση αφενός αποκάλυψης όλων των ουσιωδών περιστάσεων (θετική) και των γεγονότων και αφετέρου παράλειψης παραπλανητικής δήλωσης (αρνητική) όσον αφορά τα ουσιώδη γεγονότα. Στην ουσία οφείλει να αποκαλύψει ο λήπτης της ασφάλισης οτιδήποτε γνωρίζει και όχι απλά οτιδήποτε ουσιώδες γνωρίζει και η εκτίμηση των πληροφοριών θα γίνει εν συνεχεία από τον ασφαλιστή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η υπόθεση *Brotherton v. Aseguradora Colseguros SA*³², όπου παρελήφθη να ανακοινωθεί ότι για τον κατηγορούμενο εκκρεμούσε κατηγορία λαθρεμπορίας, θεωρώντας ως δεδομένο ότι είναι αθώος. Ωστόσο, κακώς δεν ανακοινώθηκε στον ασφαλιστή, δεδομένου ότι είναι ουσιώδες στοιχείο και το ουσιώδες έπρεπε να κριθεί από τον ασφαλιστή και όχι από τον λήπτη της ασφάλισης.³³

2.1.1.1. Το κριτήριο του μέσου συνετού ασφαλιστή

Όσον αφορά την κρίση για τον αντικειμενικά ουσιώδη χαρακτήρα μίας περίπτωσης, η οποία απεκρύβη ή παραποιήθηκε από τον λήπτη της ασφάλισης έχουν διατυπωθεί τρία τεστ με βάση την κρίση του υποθετικού, μέσου συνετού ασφαλιστή³⁴. Το σκεπτικό για την καθιέρωση αυτού του κριτηρίου είναι ότι ο συγκεκριμένος ασφαλιστής μπορεί είτε να είναι ριψοκίνδυνος και να αποδέχεται την ανάληψη του κινδύνου, παραβλέποντας στοιχεία ουσιώδη για την εκτίμηση του κινδύνου είτε να είναι συντηρητικός και να θεωρεί ως ουσιώδη στοιχεία ασήμαντα για την εκτίμηση του κινδύνου. Σε κάθε περίπτωση, μπορεί να υποστηριχτεί ότι με το κριτήριο αυτό προστατεύεται ο λήπτης της ασφάλισης από το ενδεχόμενο να θεωρηθεί ότι παραβιάζει το προσυμβατικό καθήκον αναγγελίας,

³² *BROTHERTON v ASEGURADORA COLSEGUROS SA* (NO 2) [2003] EWCA Civ 705. [2003] Lloyd's Rep IR 746

³³ Αθανασοπούλου Β., Η αρχή της υπέρτατης καλής πίστης στη θαλάσσια ασφάλιση, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 205

³⁴ Bennett H., *Law of Marine Insurance*, 2nd Edition, Oxford University Press, 2006, pp 108-116

παραλείποντας να γνωστοποιήσει στοιχεία που ο συγκεκριμένος ασφαλιστής τα θεωρεί ουσιώδη, ενώ κατ' αντικειμενική κρίση δεν είναι³⁵. Το πρώτο τεστ της αποφασιστικής επίδρασης ή το τεστ της διαφορετικής απόφασης υιοθετήθηκε κατά την εκδίκαση στον πρώτο βαθμό της υπόθεσης *CTI v. Oceanus*³⁶, όπου κρίθηκε ότι μία μη αποκαλυφθείσα περίπτωση είναι ουσιώδης, εφόσον η αποκάλυψή της θα οδηγούσε τον «υποθετικό», μέσο συνετό ασφαλιστή, ο οποίος ενσαρκώνει την πρακτική της ασφαλιστικής αγοράς³⁷, στο να θέσει ως προϋπόθεση τη μείωση του κινδύνου ή την αύξηση του ασφαλιστρού ή να μην αναλάβει τον κίνδυνο. Αυτό το τεστ ήταν το πιο αυστηρό για τον ασφαλιστή. Η κριτική που ασκήθηκε στο εν λόγω τεστ είναι ότι έθετε ως προϋπόθεση τον υποκειμενικό επηρεασμό του πραγματικού ασφαλιστή κατά την κρίση περί του αντικειμενικά ουσιώδους χαρακτήρα της παραληφθείσης ή αποσιωπηθείσης περίπτωσης, ενώ ο *MIA 1906* δεν αναφερόταν στον υποκειμενικό επηρεασμό του πραγματικού ασφαλιστή. Στον δεύτερο βαθμό εκδίκασης, της ανωτέρω υπόθεσης, υιοθετήθηκε το δεύτερο τεστ, το τεστ της απλής επίδρασης³⁸ (*would want to know test*), σύμφωνα με το οποίο πρέπει να απαντηθεί το ερώτημα αν ο «υποθετικός» μέσος συνετός ασφαλιστής θα επιθυμούσε να γνωρίζει ένα στοιχείο, ακόμη και αν η γνώση του δεν επηρέαζε την τελική του απόφαση. Σύμφωνα με το τεστ αυτό, αντικειμενικά ουσιώδεις είναι κάθε στοιχείο ή περιστατικό που ένας συνετός ασφαλιστής θα ήθελε να γνωρίζει, προκειμένου να εκτιμήσει τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο και να διαμορφώσει τους όρους του ασφαλιστηρίου συμβολαίου, ανεξαρτήτως του αν θα οδηγείτο στην ίδια ή διαφορετική απόφαση³⁹. Έχει κριθεί ως ορθότερο από το πρώτο τεστ, καθώς στηρίζεται σε μία συνολική θεώρηση όλων των στοιχείων, προκειμένου να ληφθεί η απόφαση, κανένα από τα οποία δεν αρκεί για να τη διαμορφώσει από μόνο του.⁴⁰ Πρόκειται, δε, για ένα ιδιαίτερος ευνοϊκό για τους ασφαλιστές τεστ. Το τρίτο τεστ, το τεστ του αυξημένου ή διαφορετικού κινδύνου υιοθετήθηκε στην υπόθεση *Carter v. Boehm*⁴¹ και σύμφωνα με αυτό πρέπει να δοθεί απάντηση στο ερώτημα εάν ο ασφαλιστής θα έβλεπε τον προς ασφάλιση κίνδυνο αυξημένο ή διαφορετικό από εκείνον που του παρουσιάστηκε προς

³⁵ Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 135

³⁶ *CTI v Oceanus Mutual Underwriting Association (Bermuda) Limited* [1984] 1 Lloyd's Rep 476

³⁷ Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 134

³⁸ Αθανασοπούλου Β., Η αρχή της υπέρτατης καλής πίστης στη θαλάσσια ασφάλιση, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 239

³⁹ Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 138

⁴⁰ Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 139

⁴¹ English Reports Citation: 97 E.R. 1162

ασφάλιση, ή το μη αποκαλυφθέν στοιχείο θα έτεινε πιθανότατα στην αύξηση του κινδύνου. Εδώ γίνεται αποδεκτό ότι η διαφορά στον κίνδυνο δεν συνεπάγεται και διαφορετική απόφαση. Είναι πιθανό, δε, ένας αυξημένος κίνδυνος να αναλαμβάνονταν με το ίδιο ασφαλιστρο για εμπορικούς λόγους. Για παράδειγμα, μπορεί να είχε σκοπό ο ασφαλιστής να εξασφαλίσει την εισοδό του σε μία νέα αγορά προσφέροντας χαμηλό ασφαλιστρο. Ωστόσο, και σε αυτό το τεστ, όπως και στο πρώτο διαπλέκεται το αντικειμενικό με το υποκειμενικό στοιχείο, κάτι που δεν ήταν σύμφωνο με τη γραμματική ερμηνεία του ΜΙΑ 1906, 18 (1).

Όσον αφορά το κριτήριο του συνετού ασφαλιστή υπό τον ΜΙΑ 1906 πρέπει να σημειωθεί ότι εμφάνιζε τα ακόλουθα προβλήματα⁴²: α) ήταν υπέρμετρα επαχθής η υποχρέωση που είχε ο ασφαλισμένος να προβλέψει τι μπορούσε να ενδιαφέρει τον ασφαλιστή β) Συχνά ήταν υπέρμετρα επαχθής η ακύρωση του άσκηση του δικαιώματος ακύρωσης του ασφαλιστηρίου συμβολαίου από μέρους του ασφαλιστή αναλογικά με τον βαθμό παραπλάνησής του γ) Δεν ήταν σαφές αν το άρθρο 19 αναφερόταν στους μεσίτες ή αν επεκτεινόταν και στους συνδεδεμένους ασφαλιστικούς διαμεσολαβητές.⁴³ Επίσης, δεν ήταν σαφές ποιο ήταν το είδος των πληροφοριών που είχαν την υποχρέωση να παρέχουν βάσει της διάταξης αυτής και δ) Αν και ο ασφαλισμένος είχε καθήκον να αποκαλύψει ο, τι ήταν γνωστό ή θα έπρεπε να ήταν γνωστό στον επαγγελματικό του κύκλο και ερμηνευτικά δεν είχε υποχρέωση να αποκαλύψει ο, τι ήταν γνωστό ή θα έπρεπε να είναι γνωστό στον ασφαλιστή, δεν υπήρχε ρητή πρόβλεψη για τις απαραίτητες γνώσεις που θα έπρεπε να έχει κάθε μέρος.

Στα ανωτέρω τεστ/ερωτήματα που ετίθεντο, φαίνεται η προσπάθεια ένταξης του υποκειμενικού επηρεασμού του πραγματικού ασφαλιστή (inducement), προκειμένου το ουσιώδες ενός στοιχείου να κρίνεται όχι μόνο με αντικειμενικά κριτήρια, αλλά και με υποκειμενικά κριτήρια, ήτοι τον επηρεασμό του εκάστοτε πραγματικού ασφαλιστή. Σε εξέλιξη των ανωτέρω τεστ, στην υπόθεση *Pan Atlantic Insurance Co Ltd v Pine Top Insurance Co Ltd*⁴⁴ κρίθηκε ότι επαρκούσε ο πραγματογνώμονας (μέσος, συνετός) ασφαλιστής να δηλώσει ότι μία περίπτωση τον ενδιέφερε ακόμη και αν δεν επηρέαζε την τελική του απόφαση για τη

⁴² Merkin Rob and GürsesÖzlem, *The Insurance Act 2015: Rebalancing the Interests of Insurer and Assured*, *The Modern Law Review Limited*, 78(6) MLR1004–1027, 2015, p 1009

⁴³ Μεσίτης ασφαλίσεων είναι το πρόσωπο που έχει ως έργο, κατ' εντολή του ασφαλιζόμενου, χωρίς να δεσμεύεται ως προς την επιλογή ασφαλιστικής εταιρίας, έναντι προμήθειας που καταβάλλεται από τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις να φέρει σε επαφή ασφαλιζόμενους και ασφαλιστές και να επιλαμβάνεται των προπαρασκευαστικών εργασιών της σύναψης συμβολαίων. Η ιδιότητα αυτή είναι ασυμβίβαστη με την ιδιότητα του συνδεδεμένου ασφαλιστικού διαμεσολαβητή. Συνδεδεμένος ασφαλιστικός διαμεσολαβητής μπορεί να είναι ο ασφαλιστικός πράκτορας ή ασφαλιστικός σύμβουλος. Είναι, δε, το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που ασκεί δραστηριότητα ασφαλιστικής διαμεσολάβησης εξ' ονόματος και για λογαριασμό μίας ή περισσότερων ασφαλιστικών επιχειρήσεων, ιδ. Σιναιώτη- Μαρουδή Αριστέα, *Ασφαλιστικό Δίκαιο*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2014, σελ. 68-69

⁴⁴ [1994] 3 WLR 677

σύναψη του ασφαλιστηρίου συμβολαίου. Αυτό, μάλιστα, ήταν σύμφωνο με την διάταξη του άρθρου 18(2) του ΜΙΑ 1906, καθώς η χρήση της φράσης «would influence» δεν συνοδευόταν από κάποιον άλλον όρο που να υποδηλώνει ανάγκη για καθοριστική επιρροή της περίπτωσης⁴⁵. Η κρίση αυτή ήταν σαφώς υπέρ του ασφαλιστή και σε βάρος του λήπτη της ασφάλισης. Για να μετριασθεί, δε, αυτό το αποτέλεσμα, έπρεπε να εξεταστεί στη συνέχεια αν με βάση τα υποκειμενικά χαρακτηριστικά του εκάστοτε πραγματικού ασφαλιστή θα είχε επέλθει διαφορετικό αποτέλεσμα σε περίπτωση που απουσίαζε η παράλειψη δήλωσης ουσιωδών γεγονότων ή η παραπλανητική δήλωση (inducement). Κατά συνέπεια, διαμορφώθηκαν δύο επίπεδα κρίσης περί του αν παραβιάστηκε το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας με την αποσιώπηση ενός περιστατικού ή την εσφαλμένη γνωστοποίηση: Σε ένα πρώτο επίπεδο, εξετάζεται αν το κρίσιμο περιστατικό είναι αντικειμενικά ουσιώδες και σε ένα δεύτερο επίπεδο εξετάζεται αν επηρέασε τον συγκεκριμένο ασφαλιστή στην απόφασή του να αναλάβει τον κίνδυνο, όπως θα επηρέαζε και έναν μέσο συνετό ασφαλιστή⁴⁶.

2.1.1.2. Ο επηρεασμός του πραγματικού ασφαλιστή

Ειδικότερα, κρίθηκε ότι η διάταξη 18 (1) του ΜΙΑ 1906 έπρεπε να ερμηνευτεί υπό το φως του άρθρου 91 (2) του ΜΙΑ 1906, που προέβλεπε την εφαρμογή των κανόνων δικαίου του common law, σε περίπτωση που δεν έρχονταν σε αντίθεση με μία ειδικότερη διάταξη. Κατά συνέπεια, θεωρώντας ότι πρέπει να υπάρχει ενιαίος τρόπος αντιμετώπισης της ανακριβούς δήλωσης και της αποσιώπησης, κρίθηκε ότι θα μπορούσαν να επιφέρουν την ακύρωση ενός ασφαλιστηρίου συμβολαίου, εφόσον είχαν επηρεάσει την κρίση του πραγματικού ασφαλιστή και του παρείχαν κίνητρο (inducement)⁴⁷ για να προχωρήσει στην κατάρτιση της ασφαλιστικής σύμβασης, όπως προβλέπονταν στο γενικό δίκαιο.⁴⁸ Ωστόσο, για να κριθεί αν στοιχειοθετείται επηρεασμός του πραγματικού ασφαλιστή απαραίτητη προϋπόθεση⁴⁹ ήταν το κρινόμενο περιστατικό να είχε κριθεί αντικειμενικά ουσιώδες σύμφωνα με το ανωτέρω αναφερόμενο τεστ της απλής επίδρασης. Στην ουσία πρόκειται για τη διερεύνηση της

⁴⁵ Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 139

⁴⁶ Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 141

⁴⁷ Αθανασοπούλου Β., Η αρχή της υπέρτατης καλής πίστης στη θαλάσσια ασφάλιση, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 245

⁴⁸ Bennett H., Law of Marine Insurance, 2nd Edition, Oxford University Press, 2006, pp 117

⁴⁹ Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 142

ύπαρξης αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ αποσιώπησης ή ανακριβούς δήλωσης ουσιωδών στοιχείων και σύναψης ασφαλιστικής σύμβασης, καθώς αφορά τη διερεύνηση των αντιδράσεων συγκεκριμένων προσώπων έναντι συγκεκριμένων γεγονότων.⁵⁰ Ο, δε, επηρεασμός του πραγματικού ασφαλιστή, υπήρξε το κρείσσον ζήτημα σε πολλές δικαστικές υποθέσεις μετέπειτα⁵¹. Όσον αφορά την κρίση για τον επηρεασμό του πραγματικού ασφαλιστή πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν ότι υπάρχουν πολλοί παράγοντες με διαφορετική επίδραση στη διαμόρφωση της τελικής κρίσης του ασφαλιστή. Το ερώτημα είναι τι αντίκτυπο χρειάζεται να έχουν στην διαδικασία εκτίμησης του κινδύνου, αυτή τη φορά, από τον πραγματικό ασφαλιστή. Χρειάζεται να αποδειχτεί ότι ο ασφαλιστής θα είχε αρνηθεί την ανάληψη του εκάστοτε κινδύνου ή ότι θα τον είχε αναλάβει υπό άλλους όρους ή αρκεί και κάποιο μικρότερο αντίκτυπο; Στην υπόθεση *Barton v. Armstrong*⁵² κρίθηκε ότι αρκούσε το γεγονός ότι η απειλή αποτελούσε απλά μία αιτία για τη σύναψη της σύμβασης, ακόμη και αν το απειλούμενο μέρος θα είχε προχωρήσει στη σύναψή της ακόμη και αν απουσίαζαν οι απειλές. Αυτή η προσέγγιση, είναι κατάλληλη για την κρινόμενη περίπτωση, όπου το κίνητρο ήταν ανάρμοστο, αλλά όχι για την περίπτωση, όπου η αποσιώπηση ή η παραπλανητική δήλωση είναι μη δόλια. Στην υπόθεση *JEB Fasteners Ltd v. Marks, Bloom & Co*⁵³, επρόκειτο να γίνει εξαγορά μίας εταιρίας, από μία άλλη, προκειμένου να αποκτήσει η πρώτη το εξειδικευμένο προσωπικό της άλλης. Στην πρώτη, δε, επιδείχθεισαν ανακριβή οικονομικά στοιχεία. Στη συνέχεια, επειδή η εξαγορά απειδείχθη ένα ακριβό λάθος, η πρώτη μήνυσε του λογιστές της δεύτερης. Ωστόσο, κρίθηκε στο δικαστήριο ότι δεν υπήρχε επαρκής αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της απώλειας και της αμέλειας. Διατυπώθηκαν, δε, δύο απόψεις αναφορικά με τον αναγκαίο βαθμό επίδρασης της παραπλανητικής δήλωσης. Η πρώτη υιοθετούσε το τεστ της αποφασιστικής επίδρασης και η δεύτερη το τεστ της ουσιαστικής επίδρασης στην απόφαση εκείνου, προς τον οποίον απευθύνεται η δήλωση. Σύμφωνα με τη δεύτερη, ένα κίνητρο μπορεί να είναι σημαντικό ακόμη και αν δεν επηρέαζε την τελική απόφαση. Ειδικότερα, ακόμη και αν γινόταν γνωστή η αλήθεια, η τελική απόφαση δε θα άλλαζε, καθώς άλλοι παράγοντες θα είχαν μεγαλύτερο βάρος από το αποκρυπτόμενο/ παραπλανητικό στοιχείο. Στην υπόθεση *Assicurazioni Generali SA v. Arab Insurance Group*⁵⁴,

⁵⁰ Αθανασοπούλου Β., Η αρχή της υπέρτατης καλής πίστης στη θαλάσσια ασφάλιση, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 254-255

⁵¹ Merkin Rob and Gürses Özlem, The Insurance Act 2015: Rebalancing the Interests of Insurer and Assured, *The Modern Law Review Limited*, 78(6) MLR1004–1027, 2015, p 1009

⁵² [1969] 2 NSW 451

⁵³ [1981] 3 All ER 289

⁵⁴ [2002] Lloyd's Rep IR 633

κρίθηκε ότι έπρεπε να αποδειχτεί ότι αν δεν υπήρχε η παραπλανητική δήλωση/ αποσιώπηση δε θα είχε προχωρήσει ο αντισυμβαλλόμενος στη σύναψη της σύμβασης και με αυτούς τους όρους, ήτοι θα επηρεαζόταν αποτελεσματικά η απόφαση του αντισυμβαλλομένου. Στην υπόθεση *Brootherton v. Aseguradora Colseguros SA* κρίθηκε ότι θα πρέπει να αποδειχτεί ότι ο πραγματικός ασφαλιστής θα ενεργούσε διαφορετικά αν γνώριζε το αποκρυπτόμενο/ αποσιωπηθέν στοιχείο. Επίσης, κρίθηκε αναγκαίο να αποδείξει ο ασφαλιστής ότι η αποσιώπηση ή παραπλανητική δήλωση είχε προξενήσει ζημία. Μειοψήφησε, δε, σε άλλη υπόθεση η άποψη ότι αρκούσε το στοιχείο που αποσιωπήθηκε ή παραποιήθηκε να διαμορφώνει μέρος της εικόνας, στην οποία βασίστηκε η απόφαση του πραγματικού ασφαλιστή.

Το βάρος απόδειξης της ύπαρξης του επηρεασμού φέρει το μέρος εκείνο που ισχυρίζεται ότι επηρεάστηκε, συνήθως, ο ασφαλιστής. Ο Lord Mustill στην υπόθεση *Pan Atlantic v. Pine Top* εξέφρασε την άποψη ότι η υπάρχουσα νομοθεσία σε συνδυασμό με το τεκμήριο του «επηρεασμού» είναι ήδη αρκετά αυστηρά. Δήλωσε, δε, ότι σε περίπτωση που ο ασφαλιστής είναι ιδιαιτέρως απρόσεκτος, η απόδειξη στο δικαστήριο ότι η αποσιώπηση ή η παραπλανητική δήλωση που πληροί το τεστ του «αντικειμενικά» ουσιώδους δεν επέφερε καμία διαφορά στην κρίση του ασφαλιστή, αποτελεί υπέρμετρα επαχθή υποχρέωση. Το σκεπτικό του «επηρεασμού» είναι ότι μία περίπτωση, η οποία αποσιωπήθηκε ή παραποιήθηκε, και την οποία ο μέσος συνετός ασφαλιστής θα ελάμβανε υπ' όψιν για την αξιολόγηση του κινδύνου, δεν είναι απαραίτητο ότι θα απέτρεπε τον πραγματικό ασφαλιστή από την ανάληψη του κινδύνου ή ότι θα προέβαινε στην ανάληψή ο πραγματικός ασφαλιστής με διαφορετικούς όρους, σε περίπτωση απουσίας της παραπλανητικής δήλωσης ή αποποίησης. Κατά συνέπεια, αποκαθίσταται, με την απόφαση που εξεδόθη επί της ανωτέρω υποθέσεως η ισορροπία μεταξύ ασφαλιστή και ασφαλισμένου. Ωστόσο, όταν οι αποδείξεις για το ουσιώδες των περιστάσεων που αποσιωπήθηκαν ή έγιναν αντικείμενο παραπλανητικής δήλωσης είναι αρκετά ισχυρές και επαρκείς τότε και μόνο τότε υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να αποδειχθεί με βάση αυτές και ο επηρεασμός του ασφαλιστή. Κατά συνέπεια, τα αποδεικτικά μέσα για τον ουσιώδη χαρακτήρα των αποσιωπηθεισών η παραπλανητικώς δηλωθεισών περιστάσεων αποτελούν έμμεσα αποδεικτικά μέσα για τον επηρεασμό του πραγματικού ασφαλιστή σε αυτήν την περίπτωση. Ως έμμεσα αποδεικτικά μέσα μπορούν να χρησιμεύσουν και στην περίπτωση που ο ασφαλιστικός πράκτορας δεν καταθέσει στο δικαστήριο. Ωστόσο, το γεγονός της μη κατάθεσης του ασφαλιστικού πράκτορα θα μπορούσε να λειτουργήσει και εις βάρος του ασφαλιστή, καθώς θα μπορούσε να συναχθεί το

συμπέρασμα ότι ο ασφαλιστής δεν είναι βέβαιος ότι πληρείται η προϋπόθεση του επηρεασμού του ασφαλιστικού πράκτορα και για τον λόγο αυτόν δεν επετράπη στον τελευταίο να καταθέσει⁵⁵.

Ένα άλλο ζήτημα σχετικά με τον επηρεασμό εντοπίζεται στην περίπτωση όπου ο λήπτης της ασφάλισης, αποκαλύπτοντας την αλήθεια στον ασφαλιστικό πράκτορα θα οδηγούσε τον τελευταίο στην αναζήτηση περισσότερων πληροφοριών, προτού λάβει απόφαση. Σε αυτήν την περίπτωση προκειμένου να στοιχειοθετηθεί ο επηρεασμός του ασφαλιστή, δεν αρκεί η απόδειξη ότι ο ασφαλιστής χρειάζεται περισσότερες πληροφορίες, αλλά πρέπει ο τελευταίος να καταθέσει ποιες ερωτήσεις θα είχε θέσει για την απόκτηση των πληροφοριών αυτών και ποιες πληροφορίες θα είχαν αποκαλυφθεί στα πλαίσια των απαντήσεων.

Σε περίπτωση που στις διαπραγματεύσεις πριν τη σύναψη της ασφαλιστικής σύμβασης συμμετέχει μεσίτης ασφαλίσεων για λογαριασμό του λήπτη της ασφάλισης και ασφαλιστικός πράκτορας για λογαριασμό του ασφαλιστή και έπεται και η συμμετοχή και άλλων ασφαλιστικών πρακτόρων γεννάται το ερώτημα αν ο επηρεασμός του αρχικού ασφαλιστικού πράκτορα μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τους υπόλοιπους για την ακύρωση του ασφαλιστηρίου συμβολαίου. Η απάντηση ήταν θετική κατά την εκδίκαση της υπόθεσης *Pawson v. Watson*. Κρίθηκε ότι δεν ισχύει το ίδιο για τους ενδιάμεσους ασφαλιστικούς πράκτορες, καθώς δεν εξαρτιόταν από την συνδρομή τους η σύναψη της ασφαλιστικής σύμβασης. Για τον λόγο αυτό, κρίνεται αναγκαίο να φαίνεται η συνδρομή του αρχικού ασφαλιστή, προκειμένου να πειστεί το δικαστήριο ότι ο επόμενος ασφαλιστικός πράκτορας θα είχε λάβει διαφορετική απόφαση αν ο αρχικός δεν είχε αξιολογήσει τον κίνδυνο βασιζόμενος σε μία μη ξεκάθαρη παρουσίαση του. Αν έγινε πλήρης και ξεκάθαρη παρουσίαση του κινδύνου στον επόμενο ασφαλιστικό πράκτορα θα πρέπει να αποδειχτεί ότι επηρεάστηκε από την αξιολόγηση του αρχικού, στον οποίο δεν έγινε ξεκάθαρη παρουσίαση του κινδύνου. Αναλογικά, αν ο επόμενος ασφαλιστικός πράκτορας βασίστηκε στην κρίση και στη συμμετοχή του αρχικού, είναι αδύνατον να ισχυριστεί επηρεασμό για τον εαυτό του από παραπλανητική δήλωση που έγινε στον ίδιο από τον μεσίτη.

Ο επηρεασμός του ασφαλιστή αποκλείεται στην περίπτωση που εκείνος έχει πραγματοποιήσει ανεξάρτητα ο ίδιος επαλήθευση των παρεχόμενων σε αυτόν πληροφοριών ή όπου η παραβίαση της αρχής της υπέρτατης καλής πίστης θεραπεύτηκε πριν τη σύναψη του

⁵⁵ Bennett H., *Law of Marine Insurance*, 2nd Edition, Oxford University Press, 2006, pp 119

ασφαλιστηρίου συμβολαίου, είτε με την παροχή πληροφοριών που αποσιωπήθηκαν αρχικά είτε με τη διόρθωση αρχικών δηλώσεων. Ωστόσο, σύμφωνα με τη νομολογία η τυχόν παρεχόμενη ευκαιρία προς τον ασφαλιστή για έρευνα των παρεχομένων πληροφοριών και της ανακρίβειας αυτών δεν αποκλείει τον επηρεασμό του ασφαλιστή. Στο σημείο αυτό, πρέπει να σημειωθεί, ότι στη διάταξη 3 (4) (b) του ΙΑ 2015, πλέον, προβλέπεται ότι το ελάχιστο περιεχόμενο του καθήκοντος αποκάλυψης του λήπτη της ασφάλισης είναι η παροχή επαρκών πληροφοριών, ώστε να καταστήσει σαφές στον μέσο συνετό ασφαλιστή ότι χρειάζεται να τεθούν επιπλέον ερωτήσεις, να πραγματοποιηθεί περαιτέρω έρευνα, προκειμένου να αποκαλυφθούν ουσιώδεις περιστάσεις, στην περίπτωση που δεν είναι δυνατόν να αποκαλύψει όλες τις ουσιώδεις περιστάσεις που γνωρίζει ή άλλως οφείλει να γνωρίζει. Αυτό, όμως, δε σημαίνει ότι ο ασφαλιστής έχει υποχρέωση να ερευνήσει, ακόμη, και με παρεχόμενα από τον λήπτη της ασφάλισης στοιχεία την ορθότητα των πληροφοριών που κατέθεσε ο λήπτης της ασφάλισης. Όσον αφορά την περίπτωση που ο λήπτης της ασφάλισης έχει το επιχείρημα ότι ο ασφαλιστής αθέτησε τις υποχρεώσεις του και ήταν αδρανής, εξετάζεται η συμπεριφορά του αναφορικά με το εκάστοτε κρινόμενο ασφαλιστήριο και όχι γενικά η συμπεριφορά του ως ασφαλιστή.

2.1.1.3. Οι περιστάσεις (circumstances) που χρήζουν αποκάλυψης

Στις περιστάσεις⁵⁶ που πρέπει να αποκαλυφθούν στον ασφαλιστή και καλύπτονταν κατά τον ΜΙΑ από το καθήκον της υπέρτατης καλής πίστης ανήκουν όχι μόνο εκείνες που συνδέονται με το αντικείμενο της ασφάλισης, αλλά όλες εκείνες που είναι ουσιώδεις αναφορικά με τον ασφαλιζόμενο κίνδυνο που παρουσιάζεται από τον λήπτη της ασφάλισης στον ασφαλιστή. Το προσυμβατικό καθήκον αποκάλυψης δεν αφορά τις γενικές συνθήκες κινδύνου που είναι κοινές σε κάθε ασφάλιση συγκεκριμένου είδους, ήτοι δεν υποχρεούται ο λήπτης της ασφάλισης να εξηγήσει τι περιλαμβάνει η έννοια του κινδύνου. Ειδικότερα, όταν πρόκειται για σύμβαση ασφάλισης έναντι θαλασσιών κινδύνων (against perils of the sea) δεν χρειάζεται να αναφέρει ο ασφαλισμένος ότι κίνδυνο συνιστά με βάση το 269 ΚΙΝΔ η τρικυμία, η κλοπή, η ναυταπάτη, η βύθιση πλοίου, η προσάραξή του, η σύγκρουση του με άλλο πλοίο, ή η πρόσκρουσή του σε παγόβουνο, καθώς κατ' αυτόν τον τρόπο το προσυμβατικό καθήκον αναγγελίας θα μετατρέπεται σε γενικό καθήκον διδασκαλίας.

⁵⁶ Στο άρθρο 3 του ν 2496/1997 αναφέρονται ως στοιχεία ή περιστατικά, χωρίς, ωστόσο, να υπονοείται η ύπαρξη κάποιας ουσιαστικής διαφοράς. Μπεχλιβάνης Αχ., ιδ. Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα- Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 116

Ειδικότερα, στο καθήκον αποκάλυψης περιλαμβάνονται όλες εκείνες οι περιστάσεις που αποτελούν ουσιώδεις εκφάνσεις του φυσικού κινδύνου (physical hazard). Φυσικός κίνδυνος, δε, είναι εκείνος που σχετίζεται με την φυσική- υλική κατάσταση του ασφαλιζόμενου αγαθού και αναφέρεται στις ειδικές συνθήκες- αιτίες κινδύνου που αφορούν στο συγκεκριμένο αντικείμενο ασφαλιστικού συμφέροντος και πηγάζουν από την ιδιοσυστασία του και τις ξεχωριστές του ιδιότητες.⁵⁷ Στον «φυσικό κίνδυνο» περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων, ζημιές που υπέστη το αντικείμενο της ασφάλισης κατά το παρελθόν. Αναφορικά με τον φυσικό κίνδυνο στην υπόθεση *Liberian Insurance Agency Inc v. Mosse*⁵⁸ κρίθηκαν ως ουσιώδεις περιστάσεις, ενδεικτικά, η μεταφορά του φορτίου με τα υαλικά σε χαρτοκιβώτια αντί σε ξύλινα κιβώτια που είναι πιο ασφαλές για το είδος του φορτίου και το γεγονός ότι αυτά αγοράστηκαν κατά τέλος αποθέματος σε χαμηλή τιμή, γεγονός ενδεικτικό της ποιότητας του ασφαλιζόμενου αγαθού. Στο σημείο αυτό, χρειάζεται να αναφερθούν ως ιδιαίτερη κατηγορία περιστάσεων προς αποκάλυψη οι προγενέστερες ζημιές που έχουν αποκατασταθεί και δεν χαρακτηρίζουν την παρούσα του κατάσταση και χρησιμεύουν ως ενδείξεις για την εκτίμηση του κινδύνου, ενδεχομένως, σε συνδυασμό με άλλα δεδομένα και κατά συνέπεια πρέπει να αναγγελθούν⁵⁹. Επίσης, το καθήκον αποκάλυψης εκτείνεται και σε ο, τι χαρακτηρίζεται ως ηθικός κίνδυνος (moral hazard)⁶⁰, ήτοι σε ο, τι σχετίζεται με τον ανθρώπινο παράγοντα που εμπλέκεται στο αντικείμενο της ασφάλισης, όπως ο χαρακτήρας και το ιστορικό του ασφαλισμένου, όπως και οποιουδήποτε ατόμου καταλαμβάνει σημαντική θέση αναφορικά με το υπό ασφάλιση αντικείμενο⁶¹. Στα πλαίσια του ηθικού κινδύνου έχουν σημασία περιστάσεις που καταδεικνύουν ότι υπάρχει μεγάλη πιθανότητα επέλευσης της απώλειας του ασφαλιζόμενου αντικειμένου ή ότι ο λήπτης της ασφάλισης θα εγείρει κάποια αξίωση παρανόμως ή ότι ο ασφαλιστής βρίσκεται σε δυσχερή οικονομική κατάσταση. Επίσης, στα πλαίσια του ηθικού κινδύνου έχουν σημασία περιστάσεις που σχετίζονται με το ιστορικό

⁵⁷ Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα- Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 114-115

⁵⁸ [1977] 2 Lloyd's Rep. 560

⁵⁹ Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα- Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 123

⁶⁰ Bennett H., Law of Marine Insurance, 2nd Edition, Oxford University Press, 2006, pp 127-129

⁶¹ Έχει υποστηριχθεί ότι μία τέτοια υποχρέωση είναι αδικαιολόγητη, καθώς ο λήπτης της ασφάλισης υποχρεώνεται να αποκαλύψει όλα τα στοιχεία που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με το πρόσωπό του, κάμπτοντας τις ψυχολογικές του αναστολές. Έχει κριθεί ότι οι εν λόγω επιφυλάξεις είναι δικαιολογημένες στην περίπτωση που οι πληροφορίες δε συνδέονται αποκλειστικώς με το συγκεκριμένο είδος ασφάλισης. Για παράδειγμα, έχει κριθεί ότι στην περίπτωση ασφάλισης φορτίου, δεν συνδέονται ειδικώς με την τρέχουσα ασφάλιση φορτίου το ότι ο κύριος του φορτίου δεν επιδεικνύει ευθύτητα στις συναλλαγές του ή ότι βρίσκεται σε οικονομική δυσπραγία ή ακόμη και η πρόσφατη ποινική καταδίκη του για εκβίαση, καθώς τα στοιχεία αυτά έχουν σημασία για τη σύναψη οποιασδήποτε σύμβασης με τον αντισυμβαλλόμενο, αλλά όχι για την ανάληψη του συγκεκριμένου κινδύνου. Αντιθέτως, ενδιαφέρει η προηγούμενη παραβίαση του καθήκοντος αναγγελίας, η προηγούμενη καταδίκη για λαθραία συμπεριφορά φορτίου ή για ασφαλιστική απάτη. Μπεχλιβάνης Αχ., ιδ. Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα- Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 125-126

εμπλοκής σε ατυχήματα του πλοιάρχου και του πληρώματος, όπως επίσης και το ποινικό μητρώο των προσώπων αυτών. Σχετικά με τον ηθικό κίνδυνο στην υπόθεση *Dora* κρίθηκε ότι έπρεπε να είχε αποκαλυφθεί το ποινικό μητρώο του πλοιάρχου, ο οποίος είχε κατηγορηθεί για έκδοση ακάλυπτων επιταγών. Απορρίφθηκε, δε, το επιχείρημα ότι οι ευθύνες του περιορίζονταν μόνο στην πλοήγηση, ενώ την οικονομική διαχείριση είχαν αναλάβει άλλα μέλη του πληρώματος, καθώς η ακεραιότητα ως προς την οικονομική διαχείριση είναι ιδιότητα που πρέπει να πληρείται στο πρόσωπο του πλοιάρχου⁶².

Το καθήκον αποκάλυψης δεν περιορίζεται μόνο στον φυσικό και στον ηθικό κίνδυνο⁶³, αλλά περιλαμβάνει οποιανδήποτε περίπτωση οποιασδήποτε φύσης, την οποία ο μέσος συνετός ασφαλιστής θα ελάμβανε υπ' όψιν. Παράδειγμα τέτοιων περιστάσεων είναι εκείνες που σχετίζονται με την πιθανότητα ανάκτησης των απωλειών του ασφαλιστή με την εφαρμογή της αρχής της υποκατάστασης. Η συμφωνία μεταξύ του λήπτη της ασφάλισης και ενός τρίτου προσώπου, η οποία περιορίζει την ευθύνη του τρίτου προσώπου περιορίζει το δικαίωμα υποκατάστασης του ασφαλιστή και για τον λόγο αυτόν θα πρέπει να αποκαλυφθεί ως ουσιώδης περίπτωση. Τα όρια του καθήκοντος αποκάλυψης τίθενται από το ασφαλιστήριο συμβόλαιο. Όταν κάτι δεν σχετίζεται με τον βαθμό και την πιθανότητα απώλειας που προβλέπονται στο ασφαλιστήριο συμβόλαιο τότε δεν καλύπτεται από το καθήκον αποκάλυψης. Βάσει, δε, αυτών των ορίων, η γνώση του ασφαλισμένου ότι η σύμβαση αντασφάλισης είναι άκυρη δεν συνιστά πληροφορία προς αποκάλυψη, διότι δε σχετίζεται με την υποχρέωση που έχει αναλάβει ο ασφαλιστής δυνάμει του ασφαλιστηρίου συμβολαίου. Μία άλλη κατηγορία περιστάσεων που είναι κρίσιμες είναι εκείνες που σχετίζονται με την καταβολή του ασφαλιστρού. Ειδικότερα, ο ασφαλιστής κατά την αξιολόγηση του ασφαλιζόμενου κινδύνου και τον καθορισμό του ασφαλιστρού πρέπει να κάνει συγκεκριμένες εκτιμήσεις σχετικά με το πότε πρέπει να καταβάλλεται το ασφάλιστρο και τα προβλήματα ως προς τη συλλογή του. Βέβαια, πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν και οι συνθήκες της αγοράς. Όσον αφορά την καταβολή του ασφαλιστρού είναι ο κανόνας και όχι η εξαίρεση η καθυστέρηση. Οπότε, σε περίπτωση που υπάρχει ιστορικό καθυστέρησης πρέπει να εκτιμηθεί αν αυτή δεν υπερβαίνει τα συνήθη χρονικά πλαίσια, με βάση τα δεδομένα της αγοράς. Η περίπτωση της «έναντι παντός κινδύνου» σύμβασης ασφάλισης, είναι μία περίπτωση, στην οποία υπάρχει η ιδιαιτερότητα ότι οι περισσότεροι αν όχι όλοι οι κίνδυνοι προς αποκάλυψη δεν είναι γνωστοί στον λήπτη της ασφάλισης. Μάλιστα, συγκεκριμένες περιπτώσεις, όπως οι εμπορικές συμφωνίες για τη μεταφορά των φορτιών, μπορεί να

⁶² Bennett H., *Law of Marine Insurance*, 2nd Edition, Oxford University Press, 2006, pp 123-125

⁶³ Bennett H., *Law of Marine Insurance*, 2nd Edition, Oxford University Press, 2006, pp 123-125

διαφέρουν κατά την χρονική διάρκεια της ασφαλιστικής κάλυψης. Σε αυτήν περίπτωση αξιολογείται το εύρος των κινδύνων και κατά συνέπεια το καθήκον αποκάλυψης δεν εκτείνεται σε κάποιο γεγονός που επηρεάζει απλά κάποιον συγκεκριμένο κίνδυνο.

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι η προηγούμενη απόρριψη του ασφαλιζόμενου κινδύνου από άλλον ασφαλιστή δε συνιστά ουσιώδη περίπτωση, διότι ο ασφαλιστής πρέπει να αξιολογήσει ο ίδιος τον κίνδυνο και να αποφασίσει ο ίδιος⁶⁴.

Σε κάθε περίπτωση, αν η δήλωση του λήπτη της ασφάλισης αφορά μία προσδοκία του ή τη γνώμη του, τότε αυτή θεωρείται ότι είναι αληθής, εφόσον γίνεται καλόπιστα.⁶⁵ Αυτό συμβαίνει όταν, για παράδειγμα, ο ασφαλιστής ζητά από τον εκναυλωτή να δηλώσει αν θα υπάρξει ενεργοποίηση της ρήτρας off- hire⁶⁶ και όταν ο λήπτης της ασφάλισης καλείται να δηλώσει ότι η διέλευση από μία ταραχώδη περιοχή δεν θα θέσει σε κίνδυνο την ασφάλεια του πλοίου. Επιπλέον, έχει θεωρηθεί ότι ουσιώδες στοιχείο για την εκτίμηση του κινδύνου είναι και η πρόθεση του λήπτη της ασφάλισης να επιδείξει συγκεκριμένη συμπεριφορά, όπως για παράδειγμα, η πρόθεσή του να ενεργεί πλόες σε κλειστές θάλασσες, η πρόθεσή του να πραγματοποιεί υπερατλαντικά ταξίδια κατά τον χρόνο της ασφάλισης του πλοίου.

Επίσης, πρέπει να γίνει διάκριση των πληροφοριών που είναι απλές, ανεπιβεβαιώτες φήμες και εκείνων που συνιστούν εμπορικά σημαντικές πληροφορίες. Οι δεύτερες συνιστούν περιστάσεις που καλύπτονται από το καθήκον αποκάλυψης⁶⁷. Θεωρώντας ότι μία επίσημη αναφορά συνιστά εμπορική πληροφορία, ακόμη και αν δεν έχει επιβεβαιωθεί η περιεχόμενη σε αυτήν πληροφορία, καλύπτεται από το καθήκον αποκάλυψης. Ωστόσο, θα πρέπει να παρουσιαστούν ως ειδήσεις ή φήμες και όχι ως γεγονότα, διότι θα θεωρηθεί ότι τις υιοθετεί ο λήπτης της ασφάλισης και θα ευθύνεται για την ακρίβειά τους⁶⁸. Αρμόδιος, δε, να τις αξιολογήσει και να διατυπώσει συμπεράσματα είναι ο ασφαλιστής. Κρίσιμη για την απόφαση του ασφαλιστή είναι η κατάσταση που φαίνεται να υπάρχει κατά τον χρόνο διαπραγμάτευσης της σύμβασης, ανεξαρτήτως αν αυτή στη συνέχεια αποδειχθεί διαφορετική. Βέβαια αν

⁶⁴ Bennett H., *Law of Marine Insurance*, 2nd Edition, Oxford University Press, 2006, pp 130-134

⁶⁵ Μπεχλιβάνης Αχ., *Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο*, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 118-122

⁶⁶ Η θεμελιώδης υποχρέωση του χρονοναυλωτή να καταβάλει ναύλο αναστέλλεται οσάκις μεσολαβούν περιστατικά που περιορίζουν ή εμποδίζουν την χρήση του πλοίου από αυτόν. Για την ενεργοποίηση αυτού του όρου δεν απαιτείται υπαιτιότητα του πλοιοκτήτη. Οι περιπτώσεις off – hire ποικίλλουν ανάλογα με το ναυλοσύμφωνο., ιδ. Κορρές Άλκης, *Σημειώσεις Πανεπιστημιακών Παραδόσεων για τις ναυλώσεις*, 2016, διαθέσιμο στο: <http://slideplayer.gr/slide/11142248/>

⁶⁷ Bennett H., *Law of Marine Insurance*, 2nd Edition, Oxford University Press, 2006, pp 132-133

⁶⁸ Μπεχλιβάνης Αχ., *Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο*, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 120

παραλειφθεί η γνωστοποίηση μίας πληροφορίας και αποδειχθεί εκ των υστέρων ότι η πληροφορία αυτή ήταν ανακριβής μπορεί να υποστηριχθεί ότι ο ασφαλιστής δεν δικαιούται να επικαλεστεί τις συνέπειες της παραβίασης.⁶⁹ Στην υπόθεση *Seaman v. Fonereau*⁷⁰, ωστόσο, κρίθηκε ότι έπρεπε να είχε κοινοποιηθεί η αναφορά που αφορούσε το ασφαλιζόμενο πλοίο και ανέφερε ότι πιθανότατα παρουσίαζε πρόβλημα διαρροής και η οποία προηγείτο κατά μία μέρα από την αντιμετώπιση σφοδρής τρικυμίας.

Όσον αφορά τη διπλή ασφάλιση, την περίπτωση, όπου το ίδιο συμφέρον κατά του ίδιου κινδύνου και για την ίδια ουσιαστική διάρκεια έχει ασφαλιστεί σε περισσότερους ασφαλιστές με αποτέλεσμα το άθροισμα των ασφαλιστικών ποσών να υπερβαίνει την ασφαλιστική αξία, έχει κριθεί ότι αποτελεί στοιχείο προς αποκάλυψη, δεδομένου ότι επιτρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι ο λήπτης της ασφάλισης έχει κίνητρο αν όχι να προκαλέσει, να επιτρέψει την επέλευση του κινδύνου.⁷¹ Η περίπτωση, δε, της υπερασφάλισης, ήτοι η περίπτωση, όπου ο λήπτης της ασφάλισης πρόκειται να εισπράξει αποζημίωση μεγαλύτερη της πραγματικής αξίας του ασφαλιστικού συμφέροντος, έχει κριθεί στο αγγλικό δίκαιο ότι χρήζει αποκάλυψης, υπό τον όρο ότι η υπέρβαση της ασφαλιστικής αξίας είναι σημαντική και ξεπερνάει σε ποσοστό το 30%, όπως έχει κριθεί νομολογιακά. Στο ελληνικό δίκαιο δεν αποτελεί στοιχείο προς γνωστοποίηση. Αν συνέβαινε αυτό, θα απαλλασσόταν από την υποχρέωση προς καταβολή ασφαλιστικής αποζημίωσης σε περίπτωση μη γνωστοποίησης ο ασφαλιστής και θα υπήρχε αντίθεση με τη διάταξη του άρθρου 17 παρ. 2 εδ.β του ν 2496/1997, όπου προβλέπεται η καταβολή ασφαλιστικής αποζημίωσης μέχρι το ύψος της πραγματικής ασφαλιστικής αξίας. Ωστόσο, σε περίπτωση που η απόκλιση του ασφαλιστικού ποσού από την πραγματική ασφαλιστική αξία είναι σημαντική, τεκμαίρεται ότι είναι δόλια και απαλλάσσεται ο ασφαλιστής από την υποχρέωση καταβολής αποζημίωσης, κατ' άρθρο 17 παρ. 3 ν. 2496/1997.

Ο λήπτης της ασφάλισης μπορεί να χρησιμοποιήσει δύο είδη επιχειρημάτων για να αιτιολογήσει την αποσιώπηση και την παραπλανητική δήλωση. Αφενός μπορεί να ισχυριστεί ότι οι αποσιωπηθείσες περιστάσεις ή οι ανακριβείς δηλώσεις δεν είναι ουσιώδεις και αφετέρου αν και είναι ουσιώδεις να ισχυριστεί ότι ο ασφαλιστής δεν έχει δικαίωμα να

⁶⁹ Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 121

⁷⁰ *Seaman v Fonereau* (1743) 2 Str 1183; 93 ER 1115 (KB)

⁷¹ Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 127-130

ακυρώσει τη σύμβαση, καθώς οι συγκεκριμένες περιστάσεις δεν καλύπτονται από το καθήκον αποκάλυψης.

Το ουσιώδες μίας περίπτωσης καθορίζεται αναφορικά με τη χρονική στιγμή της σύναψης της σύμβασης. Η αρχή της υπέρτατης καλής πίστης εξυπηρετεί τη συμμετρική πληροφόρηση των συμβαλλομένων μερών, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω. Η επαρκής πληροφόρηση του ασφαλιστή προτού λάβει απόφαση προϋποθέτει την αποκάλυψη όλων των ουσιωδών περιστάσεων σύμφωνα με το ανωτέρω αναφερόμενο αντικειμενικό τεστ, κατά τον χρόνο που λαμβάνεται η απόφαση. Από τη στιγμή της παραβίασης του καθήκοντος αποκάλυψης των ουσιωδών περιστάσεων δε χρειάζεται να αποδειχθεί ότι υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της παράβασης του καθήκοντος δήλωσης κινδύνου και της επερχόμενης απώλειας.

Ο ασφαλιστής έχει υποχρέωση να αναλάβει τον κίνδυνο, όπως αυτός εμφανίστηκε κατά τη χρονική στιγμή της σύναψης της σύμβασης. Αυτό σημαίνει :

α) Ένας ασφαλιστής δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει το γεγονός ότι μετά τη σύναψη της ασφαλιστικής σύμβασης αποδείχθηκε ότι ο αναλαμβανόμενος κίνδυνος ήταν πιο σοβαρός σε σχέση με το πώς εμφανίστηκε κατά τη χρονική στιγμή της σύναψης της σύμβασης. Αντίστοιχα, και ο λήπτης της ασφάλισης δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει το γεγονός ότι ο ασφαλιζόμενος κίνδυνος μετά τη σύναψη της σύμβασης αποδείχθηκε ότι ήταν λιγότερο σοβαρός σε σχέση με το πώς εμφανίστηκε κατά τη χρονική στιγμή της σύναψης της σύμβασης. Βάσει των ανωτέρω, δε συγχωρείται η μη αποκάλυψη περιστάσεων που είναι ενδεικτικές αυξημένης πιθανότητας απώλειας, ακόμη και αν αποδεικνύεται εν συνεχεία ότι δεν είναι αληθείς. Στην υπόθεση *Seaman v. Fornereu*, ο λήπτης της ασφάλισης δεν αποκάλυψε πληροφορίες, σύμφωνα με τις οποίες το πλοίο πιθανότατα είχε υποστεί βλάβες ή είχε χαθεί σε τρικυμία. Τελικά, αποδείχτηκε ότι άντεξε την τρικυμία, αλλά ακολούθως είχε αιχμαλωτιστεί. Σε αυτήν την περίπτωση ο ασφαλιστής έχει δικαίωμα να ακυρώσει τη σύμβαση.

β) Μία περίπτωση χρειάζεται να αποκαλυφθεί, εφόσον πληροί το τεστ του ουσιαστικού χαρακτήρα των περιστάσεων, ακόμη και αν ο λήπτης της ασφάλισης ισχυρίζεται ότι είναι αναληθής και θα μπορούσε, αν του επιτρεπόταν να το αποδείξει. Παράδειγμα τέτοιας περίπτωσης είναι εκείνη, στην οποία ο λήπτης της ασφάλισης έχει καταδικαστεί άδικα για κάποια φερόμενη παραβίαση. Στο σημείο αυτό παρατηρείται ομοιότητα με τις περιστάσεις εκείνες που σχετίζονται με το ηθικό κίνδυνο που αναλύθηκε ανωτέρω. Στην περίπτωση αυτή,

προκειμένου να τηρηθεί το καθήκον αποκάλυψης, πρέπει ο λήπτης της ασφάλισης να παρουσιάσει όλα τα στοιχεία που αποδεικνύουν την αθωότητά του και είναι γνωστά σε εκείνον κατά τη χρονική στιγμή της σύναψης της ασφαλιστικής σύμβασης. Σε αντίθετη περίπτωση, όπου υπάρχει αθωωτική απόφαση για ποινικό αδίκημα του λήπτη της ασφάλισης, ενώ στην πραγματικότητα ήταν ένοχος, η διάπραξη του αδικήματος είναι ουσιώδης περίπτωση και καλύπτεται από το καθήκον αποκάλυψης. Ακόμη και στην περίπτωση που δεν έχει ασκηθεί ποινική δίωξη για κάποιο αδίκημα του λήπτη της ασφάλισης, πρέπει να αποκαλυφθεί η διάπραξή του, παρά την το τεκμήριο αθωότητας που τον καλύπτει και το προνόμιο της μη άσκησης ποινικής δίωξης. Σε κάθε περίπτωση, δε χρειάζεται να αποκαλυφθούν περιστάσεις που δεν επηρεάζουν τον ασφαλιζόμενο κίνδυνο, αλλά θα μπορούσαν να θεωρηθούν ύποπτες από το αντισυμβαλλόμενο μέρος.

2.1.1.4. Οι περιστάσεις (circumstances) που εξαιρούνται του καθήκοντος αποκάλυψης

Σε αυτήν την κατηγορία περιστάσεων ανήκουν εκείνες που μπορεί να είναι ουσιώδεις, αλλά δεν καλύπτονται από το καθήκον αποκάλυψης. Αποτελούν, δε, το δεύτερο είδος επιχειρημάτων, που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο λήπτης της ασφάλισης, προκειμένου να αιτιολογήσει την αποσιώπηση ή ανακριβή δήλωσή του. Ειδικότερα, στη διάταξη 18 (3) του ΜΙΑ 1906, προβλέπονταν τέσσερις κατηγορίες περιστάσεων που δεν καλύπτονται από το καθήκον αποκάλυψης.

Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει εκείνες τις περιστάσεις που περιορίζουν τον κίνδυνο. Η δεύτερη κατηγορία περιελάμβανε τις περιστάσεις εκείνες που εμπύπτουν στην πραγματική ή τεκμαιρόμενη γνώση του ασφαλιστή⁷². Ένας ασφαλιστής τεκμαίρεται ότι γνωρίζει γενικά θέματα που επηρεάζουν την εργασία του, όπως οι συνήθειες συνθήκες που επηρεάζουν την μεταφορά σε μία συγκεκριμένη χώρα, οι επιπτώσεις ναυτικών ατυχημάτων σε ένα συγκεκριμένο είδος σκάφους και σε έναν συγκεκριμένο γεωγραφικό τόπο. Θεωρείται ότι η ανάπτυξη της τεχνολογίας και η βελτιωμένη ηλεκτρονική πρόσβαση στις πληροφορίες, καθώς επίσης και η αυξημένη ταχύτητα διάδοσης των πληροφοριών θα επηρεάσουν τα όρια της

⁷² Στην τεκμαιρόμενη γνώση του ασφαλιστή έχει κριθεί ότι εντάσσονται οι πληροφορίες και τα στοιχεία που εξέθεσε ο πραγματογνώμονας στον ασφαλιστή, ακόμη και αν δεν τα είχε αναφέρει στην πρόταση ασφάλισης ο ασφαλισμένος, Μπεχλιβάνης Αχιλλέας, Σχετικά με την υπέρτατη καλή πίστη και τη σιωπηρή εγγύηση της αξιοπιστίας στη σύμβαση θαλάσσιας ασφάλισης κατά το αγγλικό δίκαιο- Παρατηρήσεις υπό την Εφ Πειρ 1141/2004, Αρμεν. 2005, σελ. 1762

πραγματικής και τεκμαιρόμενης γνώσης των ασφαλιστών. Επίσης, κάθε ασφαλιστικός πράκτορας θεωρείται ότι γνωρίζει τις πρακτικές που επικρατούν στο εμπόριο αγαθών που ασφαρίζει. Για παράδειγμα, πρέπει να γνωρίζει ότι η ρήτρα off- hire, η οποία περιλαμβάνεται στο χρονοναυλοσύμφωνο, αν ενεργοποιηθεί συνεπάγεται τη μείωση του καταβλητέου ναύλου, δηλαδή την επέλευση του ασφαλισμένου κινδύνου. Αντιθέτως, δεν θεωρείται ότι ισχύει το ίδιο αναφορικά με στοιχεία που ασφαλιστής μπορεί απλά να πληροφορηθεί από το νηολόγιο του πλοίου ή τον νηογνώμονα⁷³. Όπως προαναφέρθηκε, πρέπει να αναγγέλλονται οι ειδικές συνθήκες- αιτίες κινδύνου που είναι χαρακτηριστικές για το εξατομικευμένο αντικείμενο που ασφαρίζεται, ενώ εκείνες να χαρακτηρίζουν το γένος, στο οποίο ανήκει αυτό θεωρούνται γνωστές από τον ασφαλιστή. Για παράδειγμα επί ασφαλίσεως φορτίου δε συνιστά ειδική συνθήκη κινδύνου καλυπτόμενη από την υποχρέωση αναγγελίας η ιδιότητα της ψίχας καρυδιού να υφίσταται απώλεια βάρους κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, των επαργυρωμένων ελασμάτων να οξειδώνονται ή του δέρματος να αλλοιώνεται χρωματικά.⁷⁴

Η υπόθεση *Glencore International AG v Alpina Insurance Co Ltd*^{75 76} αφορούσε την «έναντι παντός κινδύνου» ασφαλιστική κάλυψη μίας από τις μεγαλύτερες εταιρίες που δραστηριοποιούνται στο εμπόριο μαζούτ και προϊόντων πετρελαίου. Υποστηρίχθηκε ότι σε αυτήν την περίπτωση το καθήκον αποκάλυψης του ασφαλισμένου είναι σημαντικά περιορισμένο εξαιτίας της φύσης του κινδύνου, δεδομένου ότι η κάλυψη εκτεινόταν σε όλες τις μεταφορές, από οπουδήποτε προς οπουδήποτε, με οποιαδήποτε μέσα σε οποιονδήποτε χώρο αποθήκευσης. Σε καμία περίπτωση, ωστόσο, δεν απαλλάσσεται ο ασφαλισμένος από το καθήκον αποκάλυψης, αλλά θεωρείται ότι ο ασφαλιστής πρέπει να λάβει υπ' όψιν του μία σειρά από πολλές περιστάσεις και κατά συνέπεια, θεωρείται διευρυμένη η γνώση του εν λόγω ασφαλιστή. Το καθήκον αποκάλυψης του ασφαλισμένου εκτείνεται σε ο, τι θεωρείται ασυνήθιστο και εκτός της ενατένισης του ασφαλιστή. Στη νομολογία δε γίνεται δεκτό ότι ο ασφαλιστής πρέπει να διατηρεί συστήματα, προκειμένου να έχει πρόσβαση σε πληροφορίες που είναι διαθέσιμες στην αγορά ή στον δημόσιο τομέα και είναι σχετικές με τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο. Το ότι ο ασφαλιστής μπορεί να ανακαλύψει κάποιες πληροφορίες με δική του έρευνα δε συγχωρεί την παράβαση του καθήκοντος αποκάλυψης από μέρους του λήπτη της ασφάλισης. Στην υπόθεση *Bates v. Hewitt*⁷⁷, κρίθηκε ότι έπρεπε να αποκαλυφθεί

⁷³ Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 151

⁷⁴ Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 115-116

⁷⁵ [2001] 1 Lloyd's Rep. 284

⁷⁶ Bennett H., *Law of Marine Insurance*, 2nd Edition, Oxford University Press, 2006, pp 138-139

⁷⁷ (1867) LR 2 QB 595

ότι το πλοίο του ασφαλισμένου ήταν καταδρομικό πριν μετατραπεί σε εμπορικό από τον ασφαλισμένο, γεγονός στο οποίο οφειλόταν η αιχμαλωσία του από το Πολεμικό Ναυτικό των ΗΠΑ και δεν αρκούσε το ότι ο ασφαλιστής είχε μάθει τυχαία αυτήν την πληροφορία. Επίσης, δεν τεκμαίρεται ότι οι ασφαλιστές έχουν διαρκώς στραμμένη την προσοχή τους σε πληροφορίες, οι οποίες κατά τη στιγμή που τις λαμβάνουν δεν έχουν κανένα ενδιαφέρον γι' αυτούς. Κατά συνέπεια, δεν αναμένεται οι ασφαλιστές να γνωρίζουν πληροφορίες για την παρουσία του λήπτη της ασφαλισμένου, απλά και μόνο επειδή δημοσιοποιήθηκαν στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Στη σύγχρονη εποχή, η δυνατότητα αναζήτησης και ανάκτησης πληροφοριών είναι πολύ πιο εύκολη μέσω των ηλεκτρονικών αρχείων, γεγονός που συνηγορεί στην διεύρυνση της τεκμαιρόμενης γνώσης του ασφαλιστή. Ο ασφαλιστής καλείται να γνωρίζει ο τι αφορά τη δική του οικονομική συμφωνία. Κατά συνέπεια, η αντασφάλιση του ασφαλιζόμενου κινδύνου δεν είναι υποχρεωτικό να αποκαλυφθεί.

Η τρίτη κατηγορία περιλαμβάνει εκείνες τις περιστάσεις, από την πληροφόρηση των οποίων ο ασφαλιστής παραιτείται. Ο ασφαλιστής μπορεί να αποκρούσει ή αλλιώς παραμερίσει την αποκάλυψη ουσιωδών περιστάσεων διαμέσου ενός ρητού όρου του ασφαλιστηρίου συμβολαίου. Για παράδειγμα, στην περίπτωση της αντασφάλισης, αν δεν δοθεί σημασία στους όρους και στις συνθήκες του ασφαλιστηρίου συμβολαίου αποκρούεται η αποκάλυψη των ουσιωδών όρων του αρχικού ασφαλιστηρίου συμβολαίου. Στην ουσία, το αν έχει γίνει απόκρουση πληροφοριών (waiver) είναι υποερώτημα του ευρύτερου ερωτήματος αν έχει γίνει ξεκάθαρη παρουσίαση του κινδύνου, η οποία εξ' ορισμού περιλαμβάνει την αποκάλυψη όλων των ουσιωδών πληροφοριών ή έστω την προειδοποίηση ενός συνετού ασφαλιστή για την ύπαρξη επιπλέον ουσιωδών περιστάσεων που δεν έχουν αποκαλυφθεί ειδικώς. Τα ερώτημα στην ουσία δεν είναι σε ποια περίπτωση συγχωρείται η μη-αποκάλυψη, αλλά εάν ο ασφαλισμένος έχει εκπληρώσει ορθά το προσυμβατικό καθήκον αποκάλυψης. Η απόκρουση πρέπει να είναι ξεκάθαρη προκειμένου να απαλλαγεί ο ασφαλισμένος του καθήκοντός του. Το σκεπτικό είναι ότι ο ασφαλιστής δεν είναι ντετέκτιβ και ο ασφαλισμένος φέρει το βάρος με βάση τον MIA να ενεργεί με βάση την αρχή της υπέρτατης καλής πίστης. Ο παραμερισμός των πληροφοριών δε συνίσταται στην αποτυχία του ασφαλιστή να αναζητήσει συγκεκριμένες πληροφορίες, ακόμη και αν ο ασφαλιστής γνωρίζει την πιθανότητα ύπαρξης μίας ουσιώδους περίπτωσης. Το ζητούμενο είναι ο λήπτης της ασφάλισης να προβεί στην αποκάλυψη πληροφοριών και όχι ο ασφαλιστής να θέτει ερωτήσεις. Με τον IA 2015, όπως θα αναλυθεί παρακάτω, μετριάζεται αυτή η υποχρέωση του ασφαλισμένου, καθώς, πλέον, ο ασφαλιστής σε περίπτωση που είναι αδύνατον ο λήπτης της

ασφάλισης να αποκαλύψει όσες πληροφορίες γνωρίζει ή τεκμαίρεται ότι γνωρίζει τότε έχει την υποχρέωση να αποκαλύψει επαρκείς πληροφορίες, ώστε να παρακινήσει τον ασφαλιστή να θέσει περαιτέρω ερωτήσεις. Μία ερώτηση που αναζητά περιορισμένες πληροφορίες ως προς μία περίπτωση, μπορεί να θεωρηθεί ως αποκρούουσα άλλες πληροφορίες σχετικά με την εν λόγω περίπτωση. Αντιθέτως, μία ερώτηση που αναζητά πληροφορίες ως προς ένα συγκεκριμένο θέμα είναι λιγότερο πιθανό να ερμηνευτεί ως αποκρούουσα την αποκάλυψη πληροφοριών για κάποιο άλλο θέμα. Για τον λόγο αυτό, μία ερώτηση σχετικά με το είδος εμπορικής δραστηριότητας του ασφαλισμένου δεν θεωρείται ότι αποκρούει πληροφορίες που αφορούν παράνομη εμπορική δραστηριότητα και σχετίζονται με το ποινικό μητρώο του ασφαλισμένου. Γενικά, υπάρχει η θεωρία ότι στην περίπτωση που ο ασφαλιστής υποχρεώνει τον ασφαλισμένο να απαντήσει σε λεπτομερές και εξειδικευμένο ερωτηματολόγιο, ασφαλιστής θα βασιστεί στις δοθείσες απαντήσεις αποκλειστικά για την εκτίμηση του κινδύνου, αποκρούοντας πληροφορίες εκτός ερωτηματολογίου. Δεν υπάρχει απόκρουση πληροφοριών, όπου η απάντηση εμπεριέχει παραπλανητική δήλωση, ανακρίβειες ή ελλείψεις. Η υποχρέωση του λήπτη της ασφάλισης είναι η ξεκάθαρη παρουσίαση του κινδύνου και σε καμία περίπτωση δεν έγκειται στο να καθοδηγήσει τον ασφαλιστή στον τρόπο αντιμετώπισης του κινδύνου.

Η τέταρτη κατηγορία περιλαμβάνει εκείνες τις περιστάσεις που είναι περιττό να αποκαλυφθούν, δεδομένου ότι καλύπτονται από ρητές ή σιωπηρές εγγυήσεις. Ωστόσο, σε περίπτωση που μία εγγύηση που προβλέπεται από το νόμο, αλλά αποκλείεται ή περιορίζεται από το ασφαλιστήριο συμβόλαιο τότε το καθήκον αποκάλυψης είναι ενεργό σε τέτοιο βαθμό, ώστε να καλύπτεται το έλλειμμα που προκύπτει από τον αποκλεισμό ή περιορισμό της εγγύησης. Το αν θα κριθεί περιττή η αποκάλυψη εξαρτάται και από την κρίση του εκάστοτε ασφαλιστή. Η καταβολή ενός ποσού ως εγγύηση απαλλάσσει τον ασφαλισμένο από την υποχρέωση αποκάλυψης προηγούμενων περιπτώσεων καθυστερημένων πληρωμών, αλλά δεν απαλλάσσει τον ασφαλισμένο από την υποχρέωση αποκάλυψης περιστάσεων που είναι ενδεικτικές της δεινής οικονομικής κατάστασης που έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία του ασφαλισμένου να χρηματοδοτήσει τη συντήρηση του πλοίου του.

Παρόμοια αντιμετώπιση, όπου είναι εφικτό, ακολουθείται και στην περίπτωση της παραπλανητικής δήλωσης. Δεν υπάρχει δυνατότητα αποφυγής/ ακύρωσης της ασφαλιστικής σύμβασης επειδή ο κίνδυνος παρουσιάστηκε μεγαλύτερος απ' ο τι πραγματικά ήταν ή στην περίπτωση που η εκάστοτε περίπτωση καλύπτεται από εγγύηση. Όσον αφορά την απόκρουση

πληροφοριών, εκείνη έχει εφαρμογή στην περίπτωση που αποκρούονται ρητώς μέσα θεραπείας για την παραπλανητική δήλωση.

2.1.2 ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΑ 2015

Οι διατάξεις των άρθρων 18-20 του ΜΙΑ 1906 καταργήθηκαν με το άρθρο 21 παρ. 2 του ασφαλιστικού νόμου Insurance Act 2015. Επίσης, αντικαθίσταται ο όρος «disclosure» που θα μπορούσε να αποδοθεί ως «δήλωση κινδύνου» με τον όρο «fair presentation»⁷⁸ που θα μπορούσε να αποδοθεί ως «σαφής, ξεκάθαρη, δίκαιη παρουσίαση». Ωστόσο, στην ουσία του έχει διατηρηθεί στα εμπορικά ασφαλιστήρια συμβόλαια το προσυμβατικό καθήκον δήλωσης του κινδύνου από μέρους του ασφαλιζόμενου νομικού προσώπου⁷⁹, ήτοι η διττή υποχρέωση αποκάλυψης όλων των ουσιωδών περιστάσεων (θετική) και των γεγονότων και παράλειψης παραπλανητικής δήλωσης (αρνητική).

Στον αγγλικό νόμο Misrepresentation Act 1967, στη διάταξη 2 (2), προβλεπόταν η δυνατότητα του δικαστή ή του διαιτητή σε περίπτωση δήλωσης ψευδών στοιχείων να κηρύξει υφισταμένη τη σύμβαση και να επιδικάσει αποζημίωση αντί για ακύρωση. Ωστόσο, η εν λόγω διάταξη δεν είχε εφαρμογή στην περίπτωση των συμβολαίων θαλάσσιας ασφάλισης, καθώς κάτι τέτοιο θα ερχόταν σε αντίθεση με τα άρθρα 17 (αρχή της υπέρτατης καλής πίστης) και 20 του ΜΙΑ 1906. Πέραν των ανωτέρω, στον ΜΙΑ 1906 και μετά τις αλλαγές δεν υπάρχει διάκριση όσον αφορά την αποσιώπηση ουσιαστικών περιστάσεων και τις παραπλανητικές δηλώσεις.⁸⁰ Σε κάθε περίπτωση, ο ΜΙΑ 1906 πριν τις αλλαγές του 2015 ήταν αρκετά άκαμπτος όσον αφορά την αρχή της υπέρτατης καλής πίστης και κατά συνέπεια δε θα μπορούσε να εφαρμοστεί η ανωτέρω διάταξη που προέβλεπε άλλη συνέπεια πέραν της ακύρωσης της σύμβασης.

⁷⁸ Στην ουσία πρόκειται για την αντικατάσταση της αρχής της υπέρτατης καλής πίστης, με την έννοια ότι αποτυπώνει το καθήκον του ασφαλιζόμενου πριν τη σύναψη της ασφαλιστικής σύμβασης, ιδ. Attilo M. Costabel, *The UK Insurance Act 2015: A Restatement of Marine Insurance Law*, 27 *St. Thomas L. Rev.* 133, 170 (2015), p. 147

⁷⁹ Με βάση το λειτουργικό σκοπό της ασφάλισης γίνεται η διάκριση ανάμεσα στις καταναλωτικές και μη-καταναλωτικές ασφαλίσσεις. Καταναλωτικές είναι οι ασφαλίσσεις που συνάπτονται για ιδιωτικούς και όχι για επαγγελματικούς σκοπούς και όλες οι ασφαλίσσεις, στις οποίες ο αναλαμβανόμενος κίνδυνος είναι προσωπικής φύσης. Μη-καταναλωτικές είναι οι ασφαλίσσεις που συνάπτονται για επαγγελματικούς λόγους, ιδ.. Σινανιώτη-Μαρουδή Αριστέα, *Ασφαλιστικό Δίκαιο*, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2014, σελ. 18

⁸⁰ Αθανασοπούλου Β., *Η αρχή της υπέρτατης καλής πίστης στη θαλάσσια ασφάλιση*, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 196-199

Το αντικειμενικό τεστ του ουσιαστικού χαρακτήρα των περιστάσεων⁸¹ (objective materiality test), που θα επηρέαζαν την κρίση του μέσου συνετού ασφαλιστή για τη σύναψη του ασφαλιστηρίου συμβολαίου έχει διατηρηθεί με τη διάταξη του άρθρου 7 παρ. 3 του ΙΑ 2015, παρόλο που υπήρξε αντικείμενο κριτικής κατά τη διαδικασία διαβούλευσης. Προς διατήρησή του προβλήθηκε το επιχείρημα ότι οι ασφαλιζόμενοι κίνδυνοι παρουσιάζονται από ασφαλιστικούς μεσίτες, οι οποίοι γνωρίζουν κατ' ισότιμο τρόπο με τους ασφαλιστές ποια γεγονότα και ποιες περιστάσεις θεωρούνται ουσιώδεις και κατά συνέπεια δεν υπάρχει ασυμμετρία πληροφόρησης, ώστε η θέσπιση της ανωτέρω αντικειμενικής προϋπόθεσης να είναι υπέρμετρα και αδικαιολόγητα επαχθής για τον ασφαλισμένο. Προβλέπεται, δε, πλέον ρητά στο άρθρο 8 (1) του ΙΑ 2015 ο επηρεασμός του εκάστοτε πραγματικού ασφαλιστή ως υποκειμενική προϋπόθεση που πρέπει να πληρούται για τη διαπίστωση της παραβίασης του καθήκοντος δήλωσης κινδύνου. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, ο ασφαλιστής φέρει το βάρος να αποδείξει ότι δε θα είχε προβεί στη σύναψη του ασφαλιστηρίου ή θα είχε προβεί με διαφορετικούς όρους στη σύναψή του, αν δεν είχε παραβιασθεί το καθήκον ξεκάθαρης παρουσίασης του κινδύνου. Η σημασία του "inducement" αναδείχθηκε στην υπόθεση *Ran Atlantic*, όπου το common law παρόλο που φλέρταρε με την ιδέα ότι η απόδειξη του αντικειμενικά ουσιώδους χαρακτήρα μίας περίπτωσης που αποσιωπήθηκε ή παραποιήθηκε οδηγούσε στην δημιουργία τεκμηρίου υποκειμενικού επηρεασμού (inducement), εν τέλει εγκαταλείφθηκε⁸².

Οι προβλέψεις για την παραπλανητική δήλωση δε μεταβλήθηκαν σχεδόν καθόλου, όπως προκύπτει από τις διατάξεις των άρθρων 3 και 7 παρ. 5 του ΙΑ 2015. Ειδικότερα, προβλέπεται, όπως και στον ΜΙΑ 1906, ότι μία δήλωση κινδύνου ως προς τα ουσιώδη περιστατικά είναι στοιχειωδώς σωστή, όταν έναν συνετός ασφαλιστής δεν εντοπίζει διαφορά ανάμεσα στα περιστατικά που δηλώθηκαν και σε εκείνα που κατ' ορθή εκτίμηση θεωρούνται ουσιώδη. Η δήλωση κινδύνου, η οποία περιλαμβάνει τα ουσιώδη περιστατικά (material circumstances) πρέπει να γίνεται σύμφωνα με την αρχή της υπέρτατης καλής πίστης, αφού ληφθούν υπ' όψιν οι προσδοκίες και τα πιστεύω του δηλούντος.

Για πρώτη φορά στον ΙΑ 2015 και συγκεκριμένα στη διάταξη του άρθρου 7 παρ. 4 παρατίθεται παραδείγματα περιστάσεων που θεωρούνται ουσιώδεις, ως προς τις οποίες

⁸¹ Merkin Rob and GürsesÖzlem, *The Insurance Act 2015: Rebalancing the Interests of Insurer and Assured*, *The Modern Law Review Limited*, 78(6) MLR1004–1027, 2015, pp 1008-1010

⁸² Υπέρ της άποψης περί δημιουργίας τέτοιου τεκμηρίου τάσσεται ο Μπεχλιβάνη Αχ. στο άρθρο του «Σχετικά με το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στη σύμβαση ασφάλισης κατά το αγγλικό και το ελληνικό δίκαιο- Παρατηρήσεις υπό την ΑΠ 1657/2006, ΕπισκΕΔ 2006, σ 1072- 1073»

υπάρχει υποχρέωση αποκάλυψης. Ειδικότερα, ουσιώδεις περιστάσεις είναι α) όσες είναι ειδικές ή ασυνήθιστες και συνδέονται με τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο β) οποιαδήποτε περίσταση προκάλεσε ανησυχία στον ασφαλισμένο ώστε να αναζητήσει την ασφαλιστική κάλυψη του κινδύνου γ) οτιδήποτε συσχετίζεται με την τάξη και το πεδίο ασφάλισης και γίνεται αντιληπτό ως έχον ιδιαίτερη σημασία κατά την άσκηση του καθήκοντος δήλωσης κινδύνου πριν τη σύναψη του εκάστοτε είδους ασφαλιστηρίου. Αναμένεται, δε, η έκδοση πρωτοκόλλου, όπου θα ρυθμίζονται ειδικοί παράμετροι της διαδικασίας δήλωσης κινδύνου για κάθε κατηγορία επιχειρήσεων. Οι παρεχόμενες πληροφορίες πρέπει να είναι "καθαρές" και προσβάσιμες σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 3. Σκοπός της πρόβλεψης αυτής είναι η αποθάρρυνση της πώλησης πληροφορίας "data – dumping" και του βομβαρδισμού με τεράστιο όγκο πληροφοριών είτε αυτές είναι σχετικές είτε όχι με τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο⁸³. Στο άρθρο 3 (4) (b), θεσπίζεται το ελάχιστο περιεχόμενο του καθήκοντος δήλωσης κινδύνου. Σύμφωνα με αυτό, η ελάχιστη υποχρέωση που έχει, πλέον, ο λήπτης της ασφάλισης είναι να αποκαλύψει τις απαραίτητες πληροφορίες ώστε να αντιληφθεί ο μέσος συνετός ασφαλιστής ότι πρέπει να θέσει περαιτέρω ερωτήσεις ως προς τις ουσιώδεις περιστάσεις και αυτό βέβαια σε περίπτωση που δεν είναι δυνατή η αποκάλυψη των ουσιωδών περιστάσεων που γνωρίζει ο ασφαλισμένος ή θα έπρεπε να γνωρίζει. Στην ουσία με τη νέα ρύθμιση, γίνεται προσπάθεια να περιοριστεί ο παθητικός ρόλος του ασφαλιστή, καθώς επίσης να περιοριστεί και το σύνηθες φαινόμενο, ο ασφαλιστής να έχει αποδεχτεί μία «φτωχή» παρουσίαση του κινδύνου και στη συνέχεια, όταν προκύψει αξίωση του ασφαλιστή για αποζημίωση να θέτει επιπλέον ερωτήσεις. Ωστόσο, ένα επιχείρημα που διατυπώθηκε κατά της νέας ρύθμισης είναι ότι χαμήλωνε τα στάνταρ του καθήκοντος προσυμβατικής αναγγελίας του κινδύνου Στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης αυτής δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στο τεστ του ουσιώδους, όπως διατυπώθηκε στην υπόθεση Pine Top: «Ουσιώδης περίσταση είναι εκείνη που θα επηρέαζε την κρίση του μέσου συνετού ασφαλιστή και η οποία θα επηρέαζε τη γνώμη του μέσου συνετού ασφαλιστή κατά την εκτίμηση του κινδύνου»⁸⁴. Το καθήκον αποκάλυψης του λήπτη της ασφάλισης αίρεται σε περίπτωση που ο ασφαλιστής παραιτείται από το δικαίωμα πληροφόρησης, ή στην περίπτωση πληροφοριών που γνωρίζει ή θα έπρεπε να γνωρίζει ή θεωρείται ότι γνωρίζει ο ασφαλιστής. Παραλείπεται, δε, η τέταρτη περίπτωση του 18(3) του MIA 1906, που προέβλεπε ότι δεν χρειαζόταν να αποκαλυφθεί κάποια περίσταση, η οποία αποτελούσε ρητή ή σιωπηρή εγγύηση. Οι προβλέψεις για την άρση του καθήκοντος υπήρχαν

⁸³ Sarah Turpin, Sarah G. Emerson, Frank Thompson, New UK Insurance Act Coming into Force in August 2016, 19 May 2016, [online] available at <http://www.klgates.com/new-uk-insurance-act-coming-into-force-in-august-2016---some-practical-tips-for-policyholders-in-anticipation-of-the-changes-05-17-2016/>

⁸⁴ Attilo M. Costabel, The UK Insurance Act 2015: A Restatement of Marine Insurance Law, 27 St. Thomas L. Rev. 133, 170 (2015), p. 149

και πριν τον ΙΑ 2015. Η δε διάταξη 3(4)(b) έχει περισσότερο συμβολική σημασία με σκοπό την ενεργοποίηση των ασφαλιστών, ώστε να θέτουν τις σωστές ερωτήσεις⁸⁵. Σε κάθε περίπτωση, εφόσον τεθούν ερωτήσεις για τις ανωτέρω κατηγορίες ο λήπτης της ασφάλισης εξακολουθεί να έχει υποχρέωση να απαντήσει πλήρως και με ακρίβεια και η απάντησή του εμπίπτει στις διατάξεις για την παραπλανητική δήλωση.⁸⁶

2.2 Η ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΩΝ ΜΕΡΩΝ

2.2.1. ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΙΑ 1906

Στον ΜΙΑ 1906, στο άρθρο 18 προβλεπόταν ότι ο λήπτης της ασφάλισης είχε υποχρέωση να αποκαλύψει οτιδήποτε γνωρίζει, καθώς και οτιδήποτε λογίζεται ότι γνωρίζει, διότι προέρχεται από τη συνήθη ροή των εργασιών του. Το ένα ερώτημα που τίθεται είναι ποιος θεωρείται ως ασφαλισμένος όσον αφορά το προσυμβατικό καθήκον αναγγελίας και το δεύτερο ερώτημα είναι σε ποιον βαθμό έχει επικοινωνιακή γνώση; Το ζητούμενο, δε, όπως προαναφέρθηκε είναι η γνώση της περίπτωσης και όχι η γνώση του ουσιώδους της περίπτωσης. Το προσυμβατικό καθήκον αποκάλυψης περιλαμβάνει ο, τι ο μέσος συνετός ασφαλιστής θα ήθελε να λάβει υπ' όψιν του κατά την εκτίμηση του ασφαλιζόμενου κινδύνου και όχι ο, τι θεωρεί ο λήπτης της ασφάλισης ότι ένας μέσος συνετός ασφαλιστής θα λάβει υπ' όψιν του.

Όσον αφορά το πρώτο ερώτημα, όταν ο ασφαλισμένος είναι νομικό πρόσωπο με εταιρική μορφή, είναι αυτονόητο ότι ενεργεί δια των αντιπροσώπων του. Η απάντηση στο ερώτημα σε ποιο φυσικό πρόσωπο αποδίδεται η γνώση του νομικού προσώπου δίδεται αν αναζητήσουμε της εταιρίας «τη διευθύνουσα άποψη και θέληση»⁸⁷. Παρά ταύτα, σύμφωνα με το άρθρο 18 του ΜΙΑ 1906, η γνώση θα μπορούσε να αποδοθεί σε οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο έχει διοικητικές αρμοδιότητες αναφορικά με την ασφαλιζόμενη ιδιοκτησία, ανεξάρτητα από το ρόλο του στο γενικότερο πλαίσιο της επιχειρηματικής δραστηριότητας του ασφαλισμένου. Μία μεγάλη εταιρία με περιορισμένα πλοιοκτητικά συμφέροντα μπορεί να αναθέσει τη διοίκηση αναφορικά με αυτά σε ένα πρόσωπο χωρίς διευθύνουσα θέση στο γενικότερο

⁸⁵ Merkin Rob and GürsesÖzlem, The Insurance Act 2015: Rebalancing the Interests of Insurer and Assured, The Modern Law Review Limited, 78(6) MLR1004–1027, 2015, pp 2010-2011

⁸⁶ Bennett H., Law of Marine Insurance, 2nd Edition, Oxford University Press, 2006, pp 137

⁸⁷ Bennett H., Law of Marine Insurance, 2nd Edition, Oxford University Press, 2006, pp 145

πλαίσιο της επιχείρησης. Κατά συνέπεια, ο διευθυντής μίας εταιρίας δεν ταυτίζεται απαραίτητα με τον λήπτη της ασφάλισης. Όλα εξαρτώνται από το εύρος των ευθυνών και της εμπλοκής του διευθυντικού στελέχους στα σχετικά με τον ασφαλιζόμενο κίνδυνο ζητήματα. Χαρακτηριστικό είναι επίσης, ότι στην περίπτωση της μονοβάπορης εταιρίας παραβλέπεται το εταιρικό πέπλο και αναζητείται το πρόσωπο που έχει την πραγματική διοίκηση. Στο γενικότερο πλαίσιο του άρθρου 18 του ΜΙΑ 1906, ο κύκλος των προσώπων στα οποία θα μπορούσε να αποδοθεί η γνώση του ασφαλισμένου θεωρείται ότι περιλαμβάνει όλα τα πρόσωπα που είναι υπεύθυνα για την αποτελεσματική διοίκηση του πλοίου. Η γνώση των ασφαλιστικών πρακτόρων, στα πλαίσια της ανωτέρω διάταξης, αποδίδεται στον λήπτη της ασφάλισης αυτοδικαίως, χωρίς να ακολουθηθεί κάποια διαδικασία καταλογισμού.

Όσον αφορά την τεκμαιρόμενη γνώση του λήπτη της ασφάλισης, προβλέπεται ότι ο ασφαλιστής έχει δικαίωμα να γνωρίζει κάθε περίπτωση, η οποία στα πλαίσια του κύκλου εργασιών θα έπρεπε να είναι γνωστή. Ωστόσο, ο ασφαλιστής δεν μπορεί να ακυρώσει τη σύμβαση ασφάλισης εξαιτίας της δόλιας μη- αποκάλυψης περιστατικών από μέρους του υπαλλήλου στον ανώτερό του, περιστατικών, για τα οποία ο λήπτης της ασφάλισης ήταν ανεννημέρωτος, όταν συνήφθη η ασφαλιστική σύμβαση. Στο άρθρο 18 ΜΙΑ, το οποίο πλέον καταργήθηκε, η τεκμαιρόμενη γνώση περιελάμβανε ο, τι ένας ειλικρινής και ικανός υπάλληλος θα μετέφερε στον ασφαλισμένο κατά τη συνήθη πορεία των εργασιών του. Ακόμη και στην περίπτωση που η παράβαση του καθήκοντος από μέρους του υπαλλήλου δεν ήταν δόλια, ο ασφαλιστής δεν έχει δικαίωμα να ακυρώσει την ασφαλιστική σύμβαση⁸⁸, εκτός αν αποδειχθεί ότι ένας ειλικρινής και ικανός υπάλληλος θα είχε ομολογήσει την παράβαση στους ανώτερούς του⁸⁹. Κατά τα ως άνω, το τεκμήριο γνώσης καλύπτει τις γνώσεις κάθε προσώπου,⁹⁰ οι δραστηριότητες του οποίου βρίσκονται σε άμεση σχέση με το ασφαλισμένο αγαθό, χωρίς να είναι απαραίτητο να είναι διευθυντικό στέλεχος, αρκεί να διαδραματίζει αποφασιστικό ρόλο στην άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, όπως είναι οι προστιθέντες που οφείλουν να ενημερώνουν τον λήπτη της ασφάλισης για την πορεία της επιχείρησής του. Τα πρόσωπα αυτά αποτελούν τους αντιπροσώπους που οφείλουν να

⁸⁸ "...A further point made by Mr. Bartlett is that section 18 deals with what, in the ordinary course of business, ought to be known by the assured – not what would be known by him. Factually that is correct. But I do not think that it leads to the conclusion that the assured is deemed to know of his agent's dishonesty, because in the ordinary course of business the agent ought to reveal it to him. Rather one has to consider what an honest and competent agent would communicate to the assured in the ordinary course of business (cf. *Proudfoot v. Montefiore* (1867) L.R. 2 Q.B. 511, 522). The honest and competent agent would not have any dishonesty to reveal." *P.C.W. SYNDICATES v. P.C.W. REINSURERS*, available at: <http://www.uniset.ca/lloyddata/css/19961WLR1136.html>

⁸⁹ Bennett H., *Law of Marine Insurance*, 2nd Edition, Oxford University Press, 2006, pp 146-147

⁹⁰ Αθανασοπούλου Β., *Η αρχή της υπέρτατης καλής πίστης στη θαλάσσια ασφάλιση*, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 212-224.

γνωρίζουν (agents to know). Στην κατηγορία αυτών των προσώπων ανήκει ο πλοίαρχος, του οποίου η εξουσία θεωρείται περιορισμένη, αλλά στο πρόσωπό του έχει ανατεθεί η άμεση διοίκηση και ο έλεγχος του ασφαλιζόμενου αγαθού. Η αιτιολογία που διατυπώθηκε στη νομολογία είναι ότι οι γνώσεις των εν λόγω προσώπων δεν τεκμαίρονται ως γνώσεις του λήπτη της ασφάλισης, αλλά τα πρόσωπα αυτά έχουν προσληφθεί από τον λήπτη της ασφάλισης, προκειμένου να τον κρατούν ενήμερο για όλες τις περιστάσεις που επηρεάζουν το ασφαλιζόμενο αγαθό και ο ασφαλιστής προχωρά στη σύναψη της ασφαλιστικής σύμβασης, έχοντας εμπιστοσύνη στην δέουσα συμπεριφορά των προσώπων αυτών αναφορικά με τα καθήκοντά τους για πληροφόρηση του λήπτη της ασφάλισης. Το προσυμβατικό καθήκον του λήπτη της ασφάλισης είναι διευρυμένο, ώστε να περιλαμβάνει όλες τις ουσιώδεις περιστάσεις που περιέρχονται στη γνώση αυτών των προσώπων εγκαίρως, προκειμένου να μεταφερθούν στον ασφαλισμένο διαμέσου των συνηθισμένων μέσων επικοινωνίας που χρησιμοποιούνται στον εμπορικό κόσμο πριν τη σύναψη της ασφαλιστικής σύμβασης. Είναι αδιάφορο, αν το πρόσωπο αυτό απέτυχε να μεταφέρει τις πληροφορίες στον ασφαλισμένο από ανυπαίτιο λάθος του, ή από αμέλεια ή δολίως⁹¹. Στην υπόθεση *Proudfoot v. Montefiore*⁹² αν και ο εντεταλμένος του λήπτη της ασφάλισης φορτίου έμαθε την επομένη του ατυχήματος για την απώλεια του φορτίου λόγω ατυχήματος, παρέλειψε να ενημερώσει με τηλεγράφημα για την απώλεια και προτίμησε να αποστείλει ταχυδρομικά την πληροφορία, προκειμένου ο λήπτης της ασφάλισης να είναι καλόπιστος κατά τη σύναψη του ασφαλιστηρίου συμβολαίου. Ο μεσίτης ασφαλίσεων (broker) δεν ανήκει στην κατηγορία προσώπων “agents to know”⁹³, καθώς δεν προσλαμβάνεται για να αποκτήσει πληροφορίες, τις οποίες υποχρεούται να διαβιβάσει στον ασφαλιστή. Επιπλέον, ο ασφαλιστής δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι συνήψε την ασφαλιστική σύμβαση βασιζόμενος στη διαβίβαση πληροφοριών από υπαλλήλους του ασφαλισμένου, οι οποίοι δεν έχουν σχέση με το ασφαλιζόμενος αγαθό.

Υπό το καθεστώς του MIA 1906, ο λήπτης της ασφάλισης είχε υποχρέωση να αποκαλύψει τα ουσιώδη στοιχεία που γνώριζε. Δεν είχε υποχρέωση να ερευνήσει για τυχόν άλλα ουσιώδη στοιχεία και περιστατικά που αγνοούσε. Πλέον, αυτό έχει αλλάξει με τη διάταξη του άρθρου 4 (6) του ΙΑ 2015⁹⁴. Η γνώση και η άγνοια ενός γεγονότος είναι μία εσωτερική ψυχική

⁹¹ Bennett H., *Law of Marine Insurance*, 2nd Edition, Oxford University Press, 2006, pp 146-147

⁹² (1866) LR 1 Ex 109

⁹³ *Blackburn, Low & Co v Vigors* (1887) LR 12 App Cas 531

⁹⁴ IA 2015, 4 (6): Whether an individual or not, an insured ought to know what should reasonably have been revealed by a reasonable search of information available to the insured (whether the search is conducted by making enquiries or by any other means)

κατάσταση και για τον λόγο αυτό επιδέχεται μόνο έμμεσης αποδείξεως. Διαπιστώνεται, δε, βάσει των διδαγμάτων της κοινής πείρας και από γεγονότα του εξωτερικού κόσμου που επιδέχονται άμεσης απόδειξης. Στην περίπτωση, δε, που ένα στοιχείο είναι ουσιώδες και δεν παρήλθε μεγάλο χρονικό διάστημα από τότε που περιήλθε στη γνώση του, καλύπτεται από το προσυμβατικό καθήκον αποκάλυψης.⁹⁵

Οι γνώσεις που πρέπει να έχει ο ασφαλιστής αναλύθηκαν ανωτέρω στο Κεφάλαιο 2.1.A. IV.

2.2.2 ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΑ 2015

Πλέον, το περιεχόμενο της προαπαιτούμενης γνώσης των συμβαλλομένων μερών της σύμβασης ασφάλισης ρυθμίζεται στο άρθρο 4 του ΙΑ 2015. Όσον αφορά το ασφαλιζόμενο νομικό πρόσωπο, ως προαπαιτούμενες γνώσεις θεωρούνται οι γνώσεις των μελών της ανώτερης διοίκησής του, ήτοι σύμφωνα με το άρθρο 4(8)(c) οι γνώσεις εκείνων των προσώπων που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη λήψη αποφάσεων για την οργάνωση και τη διοίκηση των νομικών προσώπων. Στα άτομα εκείνα είναι δυνατόν να περιλαμβάνονται και άτομα που δεν είναι μέλη του διοικητικού συμβουλίου. Τα πρόσωπα της ανώτερης διοίκησης ποικίλουν ανάλογα με τη δομή μίας εταιρίας (insurance managers, risk managers, company secretaries, finance directors, general counsel⁹⁶).

Με τον ΙΑ 2015 πραγματοποιηθήκαν δύο σπουδαίες αλλαγές όσον αφορά την προαπαιτούμενη γνώση του λήπτη της ασφάλισης. Πρώτον, στα άρθρα 4(6), (7) προβλέπεται ότι ο λήπτης της ασφάλισης θεωρείται ότι γνωρίζει ή πρέπει να γνωρίζει πληροφορίες που βρίσκονται εντός του οργανισμού του, αλλά και στην κατοχή τρίτων προσώπων, όπως είναι κάποιος υπάλληλος ή κάποιο άλλο πρόσωπο, στο οποίο εκτείνεται η ασφαλιστική κάλυψη και είναι δυνατόν να αποκτηθούν κατόπιν εύλογης έρευνας. Κατά συνέπεια, το τεκμήριο γνώσης καλύπτει, όπως και κατά τον ΜΙΑ 1906, κάθε πρόσωπο⁹⁷ οι δραστηριότητες του οποίου βρίσκονται σε άμεση σχέση με το ασφαλισμένο αγαθό, χωρίς να είναι απαραίτητο να είναι

⁹⁵ Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 148.

⁹⁶ Sarah Turpin, Sarah G. Emerson, Frank Thompson, New UK Insurance Act Coming into Force in August 2016, 19 May 2016, [online] available at <http://www.klgates.com/new-uk-insurance-act-coming-into-force-in-august-2016---some-practical-tips-for-policyholders-in-anticipation-of-the-changes-05-17-2016/>

⁹⁷ Αθανασοπούλου Β., Η αρχή της υπέρτατης καλής πίστης στη θαλάσσια ασφάλιση, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 212-224.

διευθυντικό στέλεχος, αρκεί να διαδραματίζει αποφασιστικό ρόλο στην άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, όπως είναι οι προστιθέντες που οφείλουν να ενημερώνουν τον λήπτη της ασφάλισης για την πορεία της επιχείρησής του, οι λεγόμενοι αντιπρόσωποι που οφείλουν να γνωρίζουν (agents to know). Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιου προσώπου είναι ο πλοίαρχος, ενώ έχει κριθεί ότι ο μεσίτης ασφαλίσεων δεν ανήκει στα ανωτέρω πρόσωπα, δεδομένου ότι δε βρίσκεται σε άμεση σχέση με το ασφαλισμένο αγαθό και δεν έχει λάβει μέρος στην ασφαλιστική σύμβαση, προϋπόθεση αναγκαία για να καλύπτεται ένα πρόσωπο από το τεκμήριο γνώσης σύμφωνα με το άρθρο 4 (4) του ΙΑ 2015. Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι καταργήθηκε το καθήκον αποκάλυψης του ασφαλιστικού διαμεσολαβητή που προβλεπόταν στο άρθρο 19 του ΜΙΑ 1906. Πλέον η υποχρέωση αποκάλυψης όσον αφορά και τις γνώσεις του ασφαλιστικού διαμεσολαβητή⁹⁸ ανήκει στον λήπτη της ασφάλισης, εφόσον το πρόσωπο συνδέεται με το ασφαλιστήριο συμβόλαιο ή είναι υπεύθυνο για τη σύναψή του. Ο ασφαλιστής, κατά τη σύναψη της ασφαλιστικής σύμβασης θεωρεί ότι οι αντιπρόσωποι του λήπτη της ασφάλισης είναι τίμιοι και τηρούν το καθήκον συνεχούς πληροφόρησης προς τον τελευταίο. Λαμβάνεται δηλαδή υπ' όψιν, ο μέσος τίμιος και ικανός αντιπρόσωπος και οι πληροφορίες που θα έδινε στον ασφαλισμένο κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων. Κατά συνέπεια, δεν έχει σημειωθεί αλλαγή σχετικά με τα πρόσωπα που καλύπτει το τεκμήριο γνώσης, απλά αναφέρεται πλέον ρητά στον ΙΑ 2015 ότι στα πρόσωπα αυτά περιλαμβάνονται α) πρόσωπα της ανώτερης διοίκησης και β) υπεύθυνοι για την ασφάλιση του νομικού προσώπου). Όσον αφορά το καθήκον του ασφαλισμένου για εύλογη έρευνα, αυτό θα αποτελέσει σοβαρό ζήτημα που θα απασχολήσει τα Δικαστήρια. Θα υπάρξει, δε, σοβαρό πρόβλημα στις μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες, στις οποίες είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί έρευνα σε όλες τις θυγατρικές ή συνδεδεμένες εταιρίες, σε όλους τους διευθυντές και σε όλους τους υπαλλήλους. Δεύτερον, στο άρθρο 4 (3) (b) προβλέπεται η υποχρέωση παροχής πληροφοριών που βρίσκονται στην κατοχή καθενός που είναι υπεύθυνος για την ασφάλιση του νομικού προσώπου, είτε πρόκειται για εργαζόμενο είτε για εξωτερικό υπάλληλο ή συνεργάτη, όπως είναι ο μεσίτης ασφαλίσεων. Πλέον, κατέστη σαφές με τη διάταξη 4 (4) (b) ότι ο ασφαλισμένος δεν είναι υποχρεωμένος να γνωρίζει πληροφορίες που είναι εμπιστευτικές και είναι γνωστές στους εξωτερικό συνεργάτη του ή στους εργαζόμενου σε αυτόν, καθώς επίσης και πληροφορίες που περιήλθαν στη γνώση των προσώπων αυτών από κάποιον τρίτο, μη εμπλεκόμενο στην ασφαλιστική σύμβαση.

⁹⁸ Υπήρχε αμφιβολία ως προς το αν η διάταξη του άρθρου 19 αναφερόταν μόνο στο μεσίτη ασφαλίσεων που καταρτίζει την ασφαλιστική σύμβαση ή γενικά στους ασφαλιστικούς διαμεσολαβητές. *ιδ. Merkin Rob and GürsesÖzlem, The Insurance Act 2015: Rebalancing the Interests of Insurer and Assured, The Modern Law Review Limited, 78(6) MLR1004–1027, 2015, p 2009*

Ο ασφαλιστής σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 5 του ΙΑ 2015 γνωρίζει ή θα πρέπει να γνωρίζει α) ο, τι περιέχεται στη γνώση κάποιου ατόμου που συμμετέχει για λογαριασμό του ασφαλιστή στην απόφαση ανάληψης του ασφαλιστικού κινδύνου και για τους όρους ανάληψης αλλά και σύμφωνα με το άρθρο 6 (1) ο, τι υποπτεύεται και έχει τη δυνατότητα να μάθει, αν δεν απέχει εσκεμμένα από την επιβεβαίωση των εν λόγω πληροφοριών και την περαιτέρω έρευνα αυτών β) ο, τι είναι κοινώς γνωστό στον επαγγελματικό κύκλο των ασφαλιστών, λαμβανομένης υπ' όψιν της κλάσης ασφάλισης που εκείνος προσφέρει γ) όσα τεκμαίρεται ότι γνωρίζουν οι εργαζόμενοι του ασφαλιστή ή του ασφαλιστικού πράκτορα και θα έπρεπε να διαβιβασθούν στα άτομα που είναι αρμόδια να αποφασίσουν για την ανάληψη του εκάστοτε κινδύνου, καθώς και πληροφορίες που είναι διαθέσιμες σε αυτά τα άτομα. Με βάση τα ανωτέρω γεννάται το ερώτημα⁹⁹ σχετικά με πληροφορίες του ασφαλισμένου που αναρτώνται στο διαδίκτυο, για τις οποίες όμως δεν έχει προηγηθεί δήλωση ενώπιον του ασφαλιστή και των ατόμων που δρουν για λογαριασμό του, αν αυτές θεωρούνται διαθέσιμες. Ίδιο ερώτημα γεννάται και για τις πληροφορίες που βρίσκονται για παράδειγμα στο τμήμα αξιώσεων της ασφαλιστικής εταιρίας και δεν έχουν διαβιβαστεί στο αρμόδιο τμήμα για την σύναψη των ασφαλιστηρίων συμβολαίων. Εκ πρώτης όψεως, η απάντηση είναι αρνητική.

Σύμφωνα με το άρθρο 6 (2) η γνώση του δόλου που διαρπάχθηκε από κάποιο άτομο που είναι υπεύθυνο για την ασφάλιση του ασφαλισμένου νομικού προσώπου ή είναι μέλος της ανώτερης διοίκησής του σε βάρος του ασφαλισμένου δεν θα αποδοθεί στο ασφαλισμένο νομικό πρόσωπο, αν κάτι τέτοιο προβλέπεται από άλλους κανόνες δικαίου. Αντίστοιχα, η γνώση του δόλου που διαρπάχθηκε από κάποιο άτομο που συμμετέχει για λογαριασμό του ασφαλιστή¹⁰⁰ στη λήψη απόφασης για την ανάληψη του κινδύνου και τους όρους ανάληψης, σε βάρος του ασφαλιστή δεν θα αποδοθεί στον ασφαλιστή, αν κάτι τέτοιο προβλέπεται από άλλους κανόνες δικαίου. Το σκεπτικό αυτής της διάταξης είναι ότι σε κάθε περίπτωση ένας υπάλληλος ή εργαζόμενος δεν θα αποκαλύψει το λάθος του, αλλά θα προσπαθήσει να το κρύψει. Το περιεχόμενο της διάταξης αυτής είναι απόρροια της αρχής που είναι γνωστή ως "Hampshire Land Principle". Σύμφωνα με αυτήν, η γνώση του δόλου ενός υπαλλήλου εναντίον του διευθυντή του δεν θα αποδοθεί στον διευθυντή, επειδή ο υπάλληλος εξ' ορισμού δεν θα αποκαλύψει το λάθος του. Το εύρος της εφαρμογής της εν λόγω αρχής, ωστόσο, δεν είναι ξεκάθαρο. Σε κάθε περίπτωση η συγκεκριμένη διάταξη δεν πρέπει να εφαρμόζεται για να

⁹⁹ Merkin Rob and GürsesÖzlem, The Insurance Act 2015: Rebalancing the Interests of Insurer and Assured, The Modern Law Review Limited, 78(6) MLR1004–1027, 2015, pp 1008-1010

¹⁰⁰ Σύμφωνα με το άρθρο 5 (1) του ΙΑ 2015 ως τέτοιο άτομο θεωρείται ο υπάλληλος του ασφαλιστή, ο ασφαλιστικός πράκτορας, ή ο εργαζόμενος στον ασφαλιστικό πράκτορα.

περιορίσει τις διατάξεις που ρυθμίζουν τη γνώση που πρέπει να έχουν τα εκατέρωθεν μέρη της ασφαλιστικής σύμβασης, Κατά συνέπεια, σε περίπτωση που η ανώτερη διοίκηση του ασφαλισμένου, προβαίνει σε παραπλανητική δήλωση για να συμφωνηθεί μικρότερο ασφάλιστρο, τότε ο δόλος πρέπει να αποδοθεί στον ασφαλισμένο¹⁰¹.

2.3 Η ΠΑΡΑΒΑΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΗΚΟΝΤΟΣ ΔΗΛΩΣΗΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

2.3.1 ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΙΑ 1906

Στον ΜΙΑ 1906 προβλέπεται το δικαίωμα ακύρωσης ασφαλιστηρίου συμβολαίου σε περίπτωση παραβίασης του καθήκοντος δήλωσης κινδύνου με αναδρομικά αποτελέσματα και επιστροφή των καταβληθέντων ασφαλίσεων σε περίπτωση απουσίας δόλου. Ειδικότερα, παύουν να ισχύουν οι αφετέρου υποχρεώσεις, ώστε να επιστρέψουν τα μέρη στην κατάσταση που ήταν πριν τη σύναψη του ασφαλιστηρίου συμβολαίου. Τα αποτελέσματα της απαλλαγής εκ των υποχρεώσεων του ασφαλιστηρίου συμβολαίου επέρχονται από τη στιγμή της επιλογής της ακύρωσης του ασφαλιστηρίου συμβολαίου. Δε χρειάζεται δικαστική απόφαση για την ακύρωση του συμβολαίου, αν και με δικαστική απόφαση επιβεβαιώνεται το δικαίωμα του ασφαλιστή να ακυρώσει την ασφαλιστική σύμβαση ή αντιθέτως κηρύσσει άκυρη την ακύρωση της ασφαλιστικής σύμβασης από μέρους του ασφαλιστή¹⁰². Η ακύρωση του ασφαλιστηρίου συμβολαίου είναι ένα ιδιαιτέρως αυστηρό μέτρο, καθώς η μη αποκάλυψη ή η παραπλανητική δήλωση έρχεται στο φώς όταν κατά την έρευνα μίας αξίωσης, οπότε και είναι πολύ αργά για τον ασφαλισμένο να αναζητήσει άλλον ασφαλιστή ή να συνάψει μία άλλη ασφαλιστική σύμβαση. Ωστόσο, το δίκαιο θα ήταν σε περίπτωση ακούσιας μη αποκάλυψης ουσιωδών στοιχείων να προσαρμοζόταν το ασφάλιστρο ή το ποσόν της ασφαλιστικής κάλυψης. Αλλά όπως έχει προαναφερθεί η αρχή που επιβάλλεται με βάση τον αγγλικό νόμο είναι η αρχή «όλα ή τίποτα».

Στο νόμο “Misrepresentation Act 1967”, στο άρθρο 2 διακρίνεται η περίπτωση των μη δολίων εσφαλμένων δηλώσεων, όπου κηρύσσεται ανίσχυρη η υπαναχώρηση από την ασφαλιστική σύμβαση και αντί της υπαναχώρησης επιδικάζεται αποζημίωση στο

¹⁰¹ The Law Commission/ The Scottish Law Commission, Insurance Contract Law: Business Disclosure, Warranties, Insurers' Remedies for Fraudulent Claims and Late Payment, Report, Law Com No 353 / Scot Law Com No 238 , July 2014, pp 94-95

¹⁰² Bennett H., Law of Marine Insurance, 2nd Edition, Oxford University Press, 2006, pp 160-161

συμβαλλόμενο μέρος που υπέστη οικονομική ζημία. Σχετικά με την εφαρμογή του εν λόγω άρθρου στο ασφαλιστικό δίκαιο πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν τα εξής στοιχεία. Πρώτον, πρέπει να σημειωθεί ότι η διάταξη αυτή προϋποθέτει να έχει γίνει παραπλανητική δήλωση σύμφωνα με τη γραμματική ερμηνεία, ενώ δεν περιλαμβάνει την παράλειψη αποκάλυψης στοιχείων. Αν, ωστόσο, ο ασφαλισμένος δεν αποκαλύψει μέρος των αξιώσεών του τότε μπορεί να θεωρηθεί είτε παραπλανητική δήλωση είτε παράλειψη δήλωσης. Δεύτερον, είχε εκφραστεί η άποψη ότι η αποχώρηση από ένα ασφαλιστήριο συμβόλαιο, δεν θα έπρεπε να μη γίνει δεκτή, καθώς κατ' αυτόν τον τρόπο θα αναιρείτο η λειτουργία του μέτρου αυτού που αποσκοπεί στη διασφάλιση της τήρησης του καθήκοντος για ξεκάθαρη δήλωση κινδύνου. Βέβαια, αυτή η άποψη είναι μία υπερβολική εκδοχή του δόγματος της υπέρτατης καλής πίστης. Σε κάθε περίπτωση, όμως, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι τα άρθρα του MIA 1906 άλλαξαν με τις ανωτέρω διατάξεις του νόμου "Misrepresentation Act 1967". Ένα τρίτο ζήτημα είναι εάν η αποφυγή ή ακύρωση (avoidance) του ασφαλιστηρίου συμβολαίου στον MIA 1906 είναι το ίδιο μέτρο με την υπαναχώρηση του νόμου "Misrepresentation Act 1967". Αν γίνει δεκτό ότι η υπαναχώρηση είναι μία άλλη ονομασία για την αποφυγή του συμβολαίου, η διάταξη 2(2) του νόμου "Misrepresentation Act 1967" παρέχει τη διακριτική ευχέρεια να μη γίνει δεκτή η αναγνώριση της αποφυγής του ασφαλιστηρίου συμβολαίου στην περίπτωση της μη δόλιας εσφαλμένης δήλωσης. Ωστόσο, επειδή γίνεται διάκριση της παραπλανητικής δήλωσης και της παράλειψης δήλωσης κρίθηκε ότι η ανωτέρω διάταξη δεν έχει εφαρμογή στη θαλάσσια ασφάλιση, προκειμένου να αποφευχθεί οποιαδήποτε αντίφαση.

Η απώλεια του δικαιώματος αποφυγής ή ακύρωσης του ασφαλιστηρίου συμβολαίου από μέρους του ασφαλιστή επέρχεται με την παραίτηση από το δικαίωμα αυτό είτε με την κατάφαση ή αποδοχή της σύμβασης είτε με estoppel.

Η κατάφαση ή αποδοχή της σύμβασης έχει τρεις προϋποθέσεις: Πρώτον, ο ασφαλιστής πρέπει να γνωρίζει την εσφαλμένη δήλωση ή την παράλειψη δήλωσης. Δεύτερον, πρέπει να γνωρίζει το δικαίωμά του περί αποφυγής της σύμβασης και τρίτον, πρέπει να καταστήσει γνωστό στον λήπτη της ασφάλισης ότι εξασκεί το δικαίωμά του και επιλέγει να εγκαταλείψει το δικαίωμά του να αποφύγει τη σύμβαση και αντιθέτως επιβεβαιώνει ή αποδέχεται τη σύμβαση. Έχει, δε, τη δυνατότητα να καταστήσει γνωστή την επιλογή του είτε ρητά είτε με τη συμπεριφορά του, η οποία έχει συνοχή μόνο με μία τέτοια επιλογή. Εξετάζεται, δε, αν ένα λογικό άτομο στη θέση του ασφαλισμένου θα θεωρούσε ότι ο ασφαλιστής έκανε μία συνειδητή επιλογή αποδεχόμενος το ασφαλιστήριο συμβόλαιο, ανεξάρτητα από την

αντίληψη του πραγματικού ασφαλισμένου και την υποκειμενική πρόθεση του ασφαλιστή. Από τη στιγμή που κοινοποιείται, η επιλογή του ασφαλιστή είναι οριστική και αμετάκλητη και δεν υπόκειται σε βελτίωση, θεώρηση ή αλλαγή. Αν ανακαλυφθεί, εν τω μεταξύ, μία διαφορετική εσφαλμένη δήλωση ή παραπλανητική δήλωση, τότε ο ασφαλιστής θα έχει ένα νέο δικαίωμα επιλογής και μόνο στην περίπτωση που θα δημιουργούσε ουσιαστική διαφορά στην απόφαση του ασφαλιστή να αποδεχθεί ή να αποφύγει την ασφαλιστική σύμβαση. Όσον αφορά την απώλεια του δικαιώματος αποφυγής του ασφαλιστηρίου συμβολαίου από τον ασφαλιστή διαμέσου του δόγματος του *estoppel*, πρέπει να σημειωθεί ότι έχει σημασία στην περίπτωση που η παραίτηση από το δικαίωμα αποφυγής δε γίνεται με κατάφαση ή αποδοχή του συμβολαίου και συγκεκριμένα στην περίπτωση των υποσχετικών εγγυήσεων¹⁰³. Το δικαίωμα της επιλογής του ασφαλιστή μπορεί να απολεστεί αν δεν εξασκήσει το δικαίωμά του να ακυρώσει το ασφαλιστήριο συμβόλαιο εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος, καθώς μπορεί να θεωρηθεί ως συναγόμενη δήλωση περί αποδοχής του ασφαλιστηρίου συμβολαίου. Κάτι τέτοιο μπορεί να εγκαθιδρύει *estoppels*, ειδικότερα, δε, στην περίπτωση που ο ασφαλισμένος επιδεικνύει εμπιστοσύνη στον ασφαλιστή, απέχοντας από την αναζήτηση εναλλακτικού ασφαλιστή.

Το ουσιώδες μίας περίπτωσης κρίνεται κατά τη στιγμή της αποδοχής του κινδύνου. Το ερώτημα που τίθεται είναι αν ο ασφαλιστής έχει το δικαίωμα να ακυρώσει την ασφαλιστική σύμβαση λόγω μη αποκάλυψης μίας περίπτωσης, η οποία δεν ανταποκρίνεται στην αλήθεια, υποθέτοντας ότι η αλήθεια περιλαμβάνει ουσιώδεις περιστάσεις που χρήζουν αποκάλυψης. Για παράδειγμα, αν υποθέσουμε, ότι ο πλοίαρχος κατά τη στιγμή της παρουσίασης του κινδύνου περιμένει να εκδικαστεί υπόθεσή του, στην οποία κατηγορείται για λαθρεμπόριο και δεν αποκαλύπτεται η περίπτωση αυτή στον ασφαλιστή, επειδή ο ασφαλισμένος πιστεύει ότι ο πλοίαρχος είναι αθώος, αν ο πλοίαρχος αθωωθεί μετά την ακύρωση του ασφαλιστηρίου συμβολαίου από μέρους του ασφαλιστή, αυτό δεν επηρεάζει τη νομιμότητα της ακύρωσης του συμβολαίου. Τα επιχειρήματα που διατυπώθηκαν στη νομολογία των αγγλικών δικαστηρίων υπέρ του δικαιώματος για ακύρωση του ασφαλιστηρίου συμβολαίου από τον ασφαλιστή είναι τα ακόλουθα: Πρώτον, το Δικαστήριο δεν μπορεί να απαγορεύσει στον ασφαλιστή να ακυρώσει την ασφαλιστική σύμβαση, καθώς η ακύρωση αποτελεί ένα μέτρο θεραπείας, που εκτελείται μόνο με την ενέργεια του ασφαλιστή, χωρίς την παρέμβαση του δικαστηρίου. Δεύτερον, ο ασφαλισμένος δεν έχει το δικαίωμα να αμφισβητήσει το αληθές των μη αποκαλυφθεισών περιστάσεων, οι οποίες αποτελούν τη βάση για την ακύρωση του

¹⁰³ Bennett H., *Law of Marine Insurance*, 2nd Edition, Oxford University Press, 2006, pp 164-165

ασφαλιστηρίου συμβολαίου, προκειμένου να δείξει ότι είναι αβάσιμες με αποτέλεσμα να αφαιρεθεί από τον ασφαλιστή το δικαίωμα ακύρωσης του συμβολαίου. Αν κάτι τέτοιο ήταν δυνατόν, τότε ο ασφαλισμένος θα είχε κίνητρο να μην προβεί σε πλήρη αποκάλυψη των ουσιωδών περιστάσεων οι οποίες είναι αμφίβολες. Επιπλέον, θα αναγκάζονταν οι ασφαλιστές να αναλάβουν το κόστος μίας έρευνας για τέτοιου είδους περιστάσεις. Τρίτον, θα ήταν αντίθετο με το δόγμα της υπέρτατης καλής πίστης να απέχει ο ασφαλιστής από την ακύρωση του ασφαλιστηρίου συμβολαίου λόγω μη αποκάλυψης προφανώς ουσιωδών περιστάσεων. Ωστόσο, αν έχει γίνει ήδη αποδεκτή η ανακρίβεια ή αναλήθεια των περιστάσεων αυτών θα ήταν αντίθετο με το δόγμα της υπέρτατης καλής πίστης ο ασφαλιστής να ακυρώσει το ασφαλιστήριο συμβόλαιο με βάση τη μη αποκάλυψη των συγκεκριμένων περιστάσεων.

Όσον αφορά το μέτρο της αποζημίωσης, είχε διατυπωθεί στη νομολογία η άποψη ότι η παραβίαση του καθήκοντος της υπέρτατης καλής πίστης δεν γεννά αξίωση αποζημίωσης.¹⁰⁴ Αν γινόταν αποδεκτό, δε, το δικαίωμα αποζημίωσης, τότε αυτό θα ερχόταν σε αντίθεση με το γράμμα του ΜΙΑ 1906, όπου το μόνο μέτρο θεραπείας που προβλέπεται για την παραβίαση του δόγματος της υπέρτατης καλής πίστης είναι η ακύρωση του ασφαλιστηρίου συμβολαίου.

2.3.2 ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΑ 2015

Στο άρθρο 8 του ΙΑ 2015 προβλέπεται ότι εφόσον στοιχειοθετείται παραβίαση, η οποία αν δεν είχε γίνει ο ασφαλιστής δεν θα προχωρούσε στη σύναψη του ασφαλιστηρίου συμβολαίου (qualifying breach) και πληρούται συγχρόνως το inducement test¹⁰⁵ τότε ο ασφαλιστής έχει δικαίωμα να ζητήσει την ακύρωση του ασφαλιστηρίου συμβολαίου και εφόσον αποδείξει ότι η παράβαση οφείλεται σε δόλια ή αμελή συμπεριφορά του ασφαλισμένου τότε ο ασφαλιστής έχει δικαίωμα να παρακρατήσει τα καταβληθέντα ασφάλιστρα. Σε περίπτωση απουσίας δόλου και αμέλειας τα ασφάλιστρα πρέπει να επιστραφούν στον ασφαλισμένο. Αν ο ασφαλιστής αποδείξει ότι θα είχε συνάψει το ασφαλιστήριο συμβόλαιο αν δεν υπήρξε η παραβίαση, αλλά με διαφορετικούς όρους τότε θα εφαρμοστούν αναδρομικά αυτοί οι όροι. Ειδικότερα, αν ο ασφαλιστής θα είχε χρεώσει υψηλότερο ασφάλιστρο αν δεν υπήρχε η παραβίαση, όταν κληθεί να καταβάλει κάποιο ποσό ως αποζημίωση για την επέλευση του

¹⁰⁴ Bennett H., *Law of Marine Insurance*, 2nd Edition, Oxford University Press, 2006, pp 170-171

¹⁰⁵ Merkin Rob and Gürses Özlem, *The Insurance Act 2015: Rebalancing the Interests of Insurer and Assured*, The Modern Law Review Limited, 78(6) MLR1004–1027, 2015, pp 1014-1015

ασφαλιστικού κινδύνου δε θα καταβάλει το προβλεπόμενο από το ασφαλιστήριο συμβόλαιο, αλλά μειωμένο αναλογικά των υπολειπόμενων ασφαλιστρών¹⁰⁶. Σε κάθε περίπτωση, σε αντίθεση με τα καταναλωτικά ασφαλιστήρια συμβόλαια, ο ασφαλιστής στα μη-καταναλωτικά έχει το δικαίωμα να επιλέξει να ακυρώσει το ασφαλιστήριο συμβόλαιο για οποιαδήποτε παράβαση, αντί των ανωτέρω σύμφωνων με την αρχή της αναλογικότητας μέτρων, ακόμη και αν δεν οφείλεται σε δόλο ή αμέλεια η παράβαση.

Κατά τα ανωτέρω, εισάγεται ένα δικαίωμα «περιορισμένης» δήλωσης κινδύνου, το οποίο σε συνδυασμό με την καθιέρωση της υποχρέωσης του ασφαλιστή να θέτει τις σωστές ερωτήσεις στο προσυμβατικό στάδιο, δηλαδή να λαμβάνει προληπτικά μέτρα όσον αφορά τη διαδικασία αποκάλυψης¹⁰⁷, μετριάξει τα υπέρμετρα επαχθή καθήκοντα του ασφαλισμένου και εισάγει την προσυμβατική ευθύνη του ασφαλιστή. Τα «ανταλλάγματα» για τον ασφαλιστή είναι η διατήρηση της υποχρέωσης αποκάλυψης των ουσιωδών περιστατικών από μέρους του ασφαλισμένου, όπως αυτό αναλύθηκε ανωτέρω και το καθήκον του προς διενέργεια έρευνας προτού προβεί στη δήλωση κινδύνου ενώπιον του ασφαλιστή.

2.4 ΤΟ ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΞΕΚΑΘΑΘΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΣΤΟΝ ΑΣΦΝ (Ν. 2496/1997 όπως ισχύει μετά τον Ν. 4364/2016)

Στο ελληνικό δίκαιο¹⁰⁸ και ειδικότερα στη διάταξη του άρθρου 3 του ν. 2496/1997¹⁰⁹ προβλέπεται ότι ο λήπτης της ασφάλισης υποχρεούται να δηλώσει στον ασφαλιστή κάθε στοιχείο ή περιστατικό που γνωρίζει, το οποίο είναι αντικειμενικά ουσιώδες για την εκτίμηση του κινδύνου. Αν η προϋπόθεση αυτή απουσιάζει η συγκεκριμένη ασφαλιστική σύμβαση πάσχει, εξ' αντικειμένου και παρέχει στον ασφαλιστή την πρωτοβουλία για την εκκαθάριση της σχέσης, ασκώντας εμπροθέσμως τα δικαιώματα ή τις ευχέρειες που του παρέχει ο νόμος.¹¹⁰ Δεν υπάρχει ρητή πρόβλεψη για την υποχρέωση παράλειψης ανακριβών δηλώσεων και η αναφορά στον ουσιαστικό χαρακτήρα των περιστάσεων προς αποκάλυψη είναι μόνο έμμεση. Θεσπίζεται, δε, το μαχητό τεκμήριο ότι τα περιστατικά που επηρεάζουν την κρίση

¹⁰⁶ Το μειωμένο ποσόν προκύπτει από τον τύπο $Y\% = \text{παρόν ασφάλιστρο} / \text{ασφάλιστρο που θα κατέβαλε αν δεν υπήρχε η παραβίαση} \times \text{ποσόν αποζημίωσης δυνάμει ασφαλιστηρίου συμβολαίου}$ (Insurance Act 2015, Schedule 1, 11 (2), (3))

¹⁰⁷ Sarah Turpin, Sarah G. Emerson, Frank Thompson, New UK Insurance Act Coming into Force in August 2016, 19 May 2016, [online] available at <http://www.klgates.com/new-uk-insurance-act-coming-into-force-in-august-2016---some-practical-tips-for-policyholders-in-anticipation-of-the-changes-05-17-2016/>

¹⁰⁸ Αθανασοπούλου Β., Η αρχή της υπέρτατης καλής πίστης στη θαλάσσια ασφάλιση, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 170- 186

¹⁰⁹ Το εν λόγω άρθρο δεν τροποποιήθηκε με το Ν. 4364/2016

¹¹⁰ Χριστοδούλου Δημήτρης, Η προσυμβατική δήλωση στο Ιδιωτικό Ασφαλιστικό Δίκαιο- Συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 3 ν. 2496/1997, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2005, σελ. 80 επ.

του ασφαλιστή είναι εκείνα που αποτελούν απάντηση στις γραπτές ερωτήσεις του ασφαλιστή. Η ανωτέρω υποχρέωση του λήπτη της ασφάλισης αποτελεί ένα ασφαλιστικό βάρος¹¹¹, με τη μορφή γενικού ασφαλιστικού όρου, το οποίο ερμηνεύεται σύμφωνα με την αρχή της καλής πίστης, και των συναλλακτικών ηθών και πέρα από τον ΑσφΝ απορρέει από τις διατάξεις 288 ΑΚ και 197-198 ΑΚ. Οι προβλεπόμενες συνέπειες της παραβίασής του διέπονται από την αρχή της αναλογικότητας, καθώς διαφοροποιούνται ανάλογα με τον βαθμό υπαιτιότητας του λήπτη της ασφάλισης. Ειδικότερα, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 3 παρ. 3 του ΑσφΝ, σε περίπτωση έλλειψης υπαιτιότητας του ασφαλιστή ή του λήπτη της ασφάλισης, όπως επίσης και σε περίπτωση αμέλειας¹¹² για την παραβίαση του καθήκοντος αντικειμενικής και ορθής δήλωσης του κινδύνου «... ο ασφαλιστής δικαιούται να καταγγείλει τη σύμβαση ή να ζητήσει την τροποποίησή της, μέσα σε προθεσμία ενός (1) μηνός αφότου έλαβε γνώση αυτών των στοιχείων ή των περιστατικών». Κατά τα λοιπά, η ασφαλιστική κάλυψη συνεχίζεται υπό τους όρους της ασφαλιστικής σύμβασης μέχρις ότου επέλθει η διά της καταγγελίας λύση της σύμβασης. Η καταγγελία της ασφαλιστικής σύμβασης επιφέρει αποτελέσματα για το μέλλον και η λύση της ασφαλιστικής σύμβασης θα επέλθει αυτοδικαίως εντός 15 ημερών από τότε που ο λήπτης της ασφάλισης παρέλαβε τη δήλωση καταγγελίας ή μετά την πάροδο ενός (1) μηνός από τη λήψη της πρότασης τροποποίησης, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 7. Αν η ασφαλιστική περίπτωση επέλθει πριν τροποποιηθεί η ασφαλιστική σύμβαση ή πριν η καταγγελία αρχίσει να παράγει αποτελέσματα, το ασφάλισμα μειώνεται κατά το λόγο του ασφαλιστρού που έχει καθορισθεί προς το ασφάλιστρο που θα είχε καθορισθεί, αν δεν υπήρχε η παράβαση, όπως προβλέπεται στην παρ. 5 του άρθρου 3 του ΑσφΝ. Μετά την επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου οφείλεται ασφάλισμα. Εφόσον, όμως ο λήπτης δεν αποδεικνύει την έλλειψη υπαιτιότητάς του το ασφάλισμα μειώνεται ως ανωτέρω. Η μείωση, δε, του ασφαλίματος αποτελεί διαπλαστικό δικαίωμα του ασφαλιστή και προτείνεται με αυτοτελή και καταχρηστική ένσταση κατά της σχετικής αγωγής του λήπτη της ασφάλισης ή του ασφαλισμένου. Το εν λόγω δικαίωμα πρέπει να ασκηθεί εντός ενός μηνός από¹¹³ τη γνώση της μη περιέλουσε σε γνώση του των ουσιωδών στοιχείων που συνιστούν παράβαση του καθήκοντος περιγραφής του κινδύνου. Τέλος, σε περίπτωση δόλου

¹¹¹ Η ειδική υποχρέωση που επιβάλλεται από το νόμο ή τη σύμβαση και απορρέει από την αρχή της καλής πίστης. Δεν διαθέτει αγωγιμότητα και εκτελεστικότητα. Δεν αποτελεί ενοχική υποχρέωση. Στην περίπτωση της ασφαλιστικής σύμβασης, αποτελεί προϋπόθεση για τη γένεση της υποχρέωσης του ασφαλιστή.

¹¹² Εφόσον δεν προκύπτει υπαιτιότητα του ασφαλιστή, τεκμαίρεται ότι το περιστατικό της μη περιέλευσης σε γνώση του ασφαλιστή ουσιωδών στοιχείων οφείλεται σε λόγο που ανάγεται σε υπαιτιότητα του λήπτη της ασφάλισης ή είναι καταλογιστέος σε αυτόν 9νόθος αντικειμενική ευθύνη, ιδ. Χριστοδούλου Δημήτρης, Η προσυμβατική δήλωση στο Ιδιωτικό Ασφαλιστικό Δίκαιο- Συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 3 ν. 2496/1997, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2005, σελ. 85 επ.

¹¹³ Χριστοδούλου Δημήτρης, Η προσυμβατική δήλωση στο Ιδιωτικό Ασφαλιστικό Δίκαιο- Συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 3 ν. 2496/1997, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2005, σελ. 80 επ.

του λήπτη ασφάλισης, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 7 του ΑσφΝ, «ο ασφαλιστής έχει δικαίωμα να καταγγείλει τη σύμβαση μέσα σε προθεσμία ενός (1) μηνός από τότε που έλαβε γνώση της παραβίασης. Αν η ασφαλιστική περίπτωση επέλθει εντός της παραπάνω προθεσμίας, ο ασφαλιστής απαλλάσσεται της υποχρέωσής του προς καταβολή του ασφαλίματος. Ο λήπτης της ασφάλισης υποχρεούται σε αποκατάσταση κάθε ζημίας του ασφαλιστή».

2.5 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΞΕΚΑΘΑΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΓΓΛΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Το ζήτημα της προσυμβατικής αναγγελίας κρίθηκε με την υπ' αρ. 1657/2006¹¹⁴ Απόφαση του Αρείου Πάγου. Σύμφωνα με την απόφαση¹¹⁵ αυτή, κατόπιν λήψης υπ' όψιν του άρθρου 18 του ΜΙΑ 1906, απαιτούνται δύο προϋποθέσεις για να αποστεί ο ασφαλιστής από το συμβόλαιο και να το ακυρώσει: 1) πρέπει ο ασφαλιστής να αποδείξει ότι το περιστατικό που απεκρύβη είναι ουσιώδες με βάση το κριτήριο του μέσου συνετού ασφαλιστή και 2) πρέπει να αποδείξει ότι το συγκεκριμένο περιστατικό που απεκρύβη παρακίνησε τον συγκεκριμένο ασφαλιστή να αναλάβει τον κίνδυνο. Δεν απαιτείται, δε, εξειδίκευση των συγκεκριμένων πράξεων και παραλείψεων που παρακίνησαν την ασφαλιστική εταιρία. Με την απόφαση αυτή κρίθηκε η περίπτωση κλοπής ενός ασφαλισθέντος σκάφους από το φυλασσόμενο πάρκιγκ. Η αγωγή του λήπτη της ασφάλισης κρίθηκε νόμιμη και εν συνεχεία βάσιμη από το Εφετείο. Στο Εφετείο προβλήθηκε η ένσταση από την αναιρεσίβλητη (ασφαλιστική) ότι ο αναιρεσίων απέφυγε να αναγγείλει ότι προ της σύναψης του συμβολαίου είχε υπογράψει συμφωνητικό φύλαξης του σκάφους, στο οποίο ο ιδιοκτήτης απαλασσόταν από την ευθύνη του από φθορές ή απώλεια του σκάφους λόγω κλοπής ή πυρκαγιάς, η οποία κρίθηκε νόμιμη και βάσιμη. Ως λόγος αναιρέσεως προβλήθηκε ότι το Εφετείο πέραν των δύο ανωτέρω προϋποθέσεων δεν απαίτησε α) την επακριβή εξειδίκευση των πράξεων ή παραλείψεων που παρακίνησαν την ασφαλιστική εταιρία στην ανάληψη του κινδύνου και β) αναλυτική αναφορά των μέτρων που παρέλειψε να λάβει ο ιδιοκτήτης του παρκινγκ, ο οποίος και απορρίφθηκε, καθώς κρίθηκε ότι δεν παραβιάζονται οι προεκτεθείσες διατάξεις ουσιαστικού δικαίου. Κρίθηκε, δε, από το Εφετείο κατά την αναιρετικά ανέλεγκτη κρίση του ότι παραβίαστηκε το νόμιμο καθήκον αναγγελίας ουσιώδους περιστατικού δια του

¹¹⁴ ΝΟΜΟΣ, <https://lawdb.intrasoftnet.com>

¹¹⁵ Μπεχλιβάνης Αχιλλέας, Σχετικά με το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στη σύμβαση ασφάλισης κατά το αγγλικό και το ελληνικό δίκαιο- Παρατηρήσεις υπό την ΑΠ 1657/2006, ΕπισκεΔ 2006, σ 1069 επ.

ασφαλειομεσίτη του λήπτη της ασφάλισης και εξ' αυτής παράλειψης παρεκκινήθη η ασφαλιστική εταιρία να δεχθεί και να καλύψει ασφαλιστικώς τον κίνδυνο της κλοπής. Η υποχρέωση του ενάγοντος, σύμφωνα με την απόφαση του Εφετείου, όπως επίσης και η γένεση του δικαιώματος ακύρωσης της σύμβασης δεν αίρεται από την ακυρότητα της ρήτηρας περί του ανεύθυνου του ιδιοκτήτη παρκινγκ λόγω του καταχρηστικού της χαρακτήρα, ως αντίθετης στο άρθρο 2 παρ. 7 του Ν. 2251/1994. Ωστόσο, έχει υποστηριχθεί η άποψη¹¹⁶ ότι η συνδρομή της προϋπόθεσης της παρακίνησης του ασφαλιστή, σε αντίθεση με την κρίση της εν λόγω απόφασης, πρέπει να τεκμαίρεται μαχητά, σε περίπτωση που το περιστατικό που απεκρύβη ή ανακοινώθηκε εσφαλμένως είναι ουσιώδες. Κατά συνέπεια, ο λήπτης της ασφάλισης θα φέρει το βάρος να αποδείξει ότι το εν λόγω περιστατικό δε θα επηρέαζε την ανάληψη του κινδύνου, προσκομίζοντας στοιχεία που αποδεικνύουν ότι ο ασφαλιστής στη συναλλακτική του πρακτική ανάλογα περιστατικά δεν τα έχει θεωρήσει ως ουσιώδη. Σε περίπτωση, δε, που δεν τεκμαίρεται ο επηρεασμός του ασφαλιστή, όπως και στην συγκεκριμένη απόφαση, ο τελευταίος καλείται να αποδείξει ότι ανταποκρίνεται στο πρότυπο του μέσου συνετού ασφαλιστή και συνεπώς έχει επηρεαστεί η απόφασή του περί ανάληψης του ασφαλιζόμενου κινδύνου από την αποσιώπηση ή εσφαλμένη ανακοίνωση του ουσιώδους περιστατικού. Ωστόσο, μία τέτοια απόδειξη δε θα ήταν εφικτή στην προκειμένη περίπτωση, καθώς η απόφαση διέλαβε ότι ο ασφαλιστής δεν υποχρεούται προς την επακριβή εξειδίκευση των πράξεων ή παραλείψεων που τον παρακίνησαν στην ανάληψη του κινδύνου.

Παρόμοιο ζήτημα κρίθηκε και στην υπ' αρ. 9/2009¹¹⁷ Απόφαση του Εφετείου Πειραιά, όπως επίσης και η 858/2014 Απόφαση του Εφετείου Πειραιά.

Στην υπ' αρ. 530/2011¹¹⁸ Απόφαση του Εφετείου Πειραιά, κρίθηκε ότι ο ασφαλισμένος παραβίασε τόσο την αρχή μη αποσιώπησης ουσιωδών περιστατικών, όσο και την αρχή της παράλειψης εσφαλμένης δήλωσης, καθώς δήλωσε αναληθώς ότι το σκάφος κατασκευάστηκε το 2004 και αποσιώπησε το έτος της πραγματικής του κατασκευής, ήτοι το 1981. Ο, δε, ασφαλιστής δε θα αναλάμβανε τον ασφαλιζόμενο κίνδυνο αν γνώριζε την παλαιότητα του σκάφους.

¹¹⁶ Μπεχλιβάνης Αχιλλέας, Σχετικά με το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στη σύμβαση ασφάλισης κατά το αγγλικό και το ελληνικό δίκαιο- Παρατηρήσεις υπό την ΑΠ 1657/2006, ΕπισκεΔ 2006, σ 1072- 1073

¹¹⁷ ΝΟΜΟΣ, <https://lawdb.intrasoftnet.com>

¹¹⁸ ΝΟΜΟΣ, <https://lawdb.intrasoftnet.com>

Στην υπ' αρ. 285/2011 Απόφαση¹¹⁹ του Εφετείου Πειραιά, κρίθηκε ότι ορθώς απορρίφθηκε η αγωγή αποζημίωσης του ασφαλισμένου κατά της ασφαλιστικής εταιρίας, καθώς ο ασφαλισμένος προέβη σε αναληθή δήλωση όσον αφορά τη χρονολογία κατασκευής του σκάφους και την αξία της μηχανής, παραβιάζοντας το προσυμβατικό καθήκον ανακοίνωσης κάθε ουσιώδους περιστατικού. Ομοίως έκρινε και η υπ' αρ. 660/2013¹²⁰ Απόφαση του Εφετείου Θεσσαλονίκης.

Στην υπ' αρ. 232/2011¹²¹ Απόφαση του Εφετείου Πειραιά κρίθηκε βάσιμη η ένσταση ακύρωσης της εναγομένης (ασφαλιστικής εταιρίας) περί ακύρωσης της ασφαλιστικής συμβάσεως, καθώς ο ασφαλισμένος απέκρυψε ουσιώδη στοιχεία για την ανάληψη του κινδύνου, ήτοι τη μη ύπαρξη πυροσβεστικού συστήματος στο πλοίο και τον παροπλισμό του για μεγάλο χρονικό διάστημα σε αφύλακτο χώρο.

Στην υπ' αρ. 143/2015¹²² Απόφαση του Εφετείου Πειραιά κρίθηκε ότι ο ενάγων παραβίασε την αρχή της υπέρτατης καλής πίστης δηλώνοντας ότι το σκάφος ελλιμενίζεται σε άλλο λιμάνι από το πραγματικό και ότι η αξία του είναι 14 χιλ € και όχι 7 χιλ € .

Εκ των άνω προκύπτει ότι η ελληνική νομολογία όσον αφορά την εφαρμογή του ΜΙΑ δεν παρεκκλίνει της νομολογίας των αγγλικών δικαστηρίων, ακολουθεί, δε, την αυστηρή ερμηνεία τους και σε περίπτωση παραβίασης του προσυμβατικού καθήκοντος αποκάλυψης απορρίπτει τις αγωγές αποζημίωσης των ασφαλισμένων.

3 ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ (WARRANTIES)

3.1 ΟΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΜΙΑ 1906

Κατ' αρχάς, οι εγγυήσεις είναι θεσμός του αγγλικού δικαίου. Σύμφωνα με το άρθρο 33 του ΜΙΑ 1906 η εγγύηση έχει τον χαρακτήρα της υπόσχεσης. Συγκεκριμένα, ο λήπτης της ασφάλισης δεσμεύεται ότι ένα περιστατικό θα λάβει ή δεν θα λάβει χώρα κατά τη διάρκεια

¹¹⁹ NOMOS, <https://lawdb.intrasoftnet.com>

¹²⁰ NOMOS, <https://lawdb.intrasoftnet.com>

¹²¹ NOMOS, <https://lawdb.intrasoftnet.com>

¹²² NOMOS, <https://lawdb.intrasoftnet.com>

της ασφάλισης, ή ότι κάποιος όρος θα εκπληρωθεί, ή βεβαιώνει ή αρνείται την ύπαρξη μίας κατάστασης πραγμάτων.

Στην παράγραφο 3 της διάταξης αυτής, η εγγύηση ορίζεται ως όρος της ευθύνης του ασφαλιστή, ο οποίος πρέπει να εκπληρώνεται επακριβώς είτε είναι ουσιώδης, είτε όχι. Αποτυπώνεται, δε, με αυτήν τη διάταξη, η οποία, πλέον καταργήθηκε το «δόγμα της αυστηρής συμμόρφωσης» (doctrine of strict compliance) με το περιεχόμενο της εγγύησης. Στο άρθρο 34, προβλέπονταν αποκλειστικώς δύο περιπτώσεις, στις οποίες επιτρεπόταν η αθέτηση εγγύησης. Η πρώτη περίπτωση είναι εκείνη, στην οποία η συμμόρφωση με την εγγύηση δε συμβιβάζεται με τον σκοπό για τον οποίο έχει τεθεί λόγω μεταγενέστερης μεταβολής των συνθηκών και η δεύτερη, εκείνη στην οποία η συμμόρφωση καθίσταται παράνομη, λόγω μεταγενέστερης μεταβολής του νόμου.¹²³

Οι εγγυήσεις διακρίνονται σε ρητές (express warranties) και σιωπηρές (implied warranties). Οι πρώτες πρέπει να αναφέρονται στο κείμενο του ασφαλιστηρίου συμβολαίου ή σε έγγραφο που ενσωματώνονται σε αυτό. Παραδείγματα της πρώτης κατηγορίας συνιστούν εκείνες που αφορούν τη δραστηριοποίηση σε συγκεκριμένη περιοχή (locality warranty), στη διατήρηση της κλάσης (class maintained warranty), στην εθνικότητα (nationality warranty). Σύμφωνα, δε, με όσα προέβλεπε η διάταξη του άρθρου 35 δεν απαιτείτο η χρήση του όρου εγγύηση, αρκούσε και η συναγωγή της πρόθεσης εγγύησης. Οι δεύτερες απαριθμούσαν κατά περιοριστικό τρόπο στις διατάξεις των άρθρων 36-41 του ΜΙΑ 1906 και συνιστούν εκ του νόμου προϋποθέσεις της ευθύνης του ασφαλιστή. Η πιο σημαντική εξ' αυτών είναι η εγγύηση αξιοπλοΐας, με την οποία ο λήπτης της ασφάλισης εγγυάται ότι ένα πλοίο είναι ικανό προς ασφαλή πλου, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί προς εκπλήρωση του προορισμού του και επομένως ικανό να αντιμετωπίσει τους συνήθεις κινδύνους της θάλασσας και του συγκεκριμένου ταξιδιού, καθώς επίσης είναι εφοδιασμένο με τα οικεία πιστοποιητικά ασφαλείας. Στην αξιοπλοΐα συμπεριλαμβάνεται και η επάνδρωση του πλοίου με το κατάλληλο πλήρωμα. Το τότε, δε, ένα πλοίο είναι αξιοπλοο είναι ζήτημα πραγματικό και δεν κρίνεται με βάση τις τυπικές προϋποθέσεις του νόμου.¹²⁴ Η εν λόγω εγγύηση υφίσταται μόνο σε σύμβαση ασφάλισης κατά πλού και όχι στη σύμβαση ασφάλισης κατά χρόνο (time policy). Ωστόσο, στο άρθρο 39 παρ. 5 του ΜΙΑ 1906 εισάγεται εξαίρεση για την περίπτωση, όπου το

¹²³ Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 159-160

¹²⁴ Μπεχλιβάνης Αχιλλέας, Σχετικά με την υπέρτατη καλή πίστη και τη σιωπηρή εγγύηση της αξιοπλοΐας στη σύμβαση θαλάσσιας ασφάλισης κατά το αγγλικό δίκαιο- Παρατηρήσεις υπό την Εφ Πειρ 1141/2004, Αρμεν. 2005, σελ. 1766

πλοίο καταπλέει σε μη αξιόπλοη κατάσταση εν γνώσει και με τη συναίνεση του λήπτη της ασφάλισης, οπότε και ο ασφαλιστής δεν ευθύνεται για τη ζημία που αποδίδεται στη μη αξιοπλοΐα του πλοίου. Οι προϋπόθεση της γνώσης της αναξιοπλοΐας και ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ αυτής και της απώλειας που απαιτούνται για την απαλλαγή του ασφαλιστή συνηγορούν στην άποψη ότι στην ασφάλιση κατά χρόνο δεν υφίσταται η εν λόγω εγγύηση. Το άρθρο 39 αφορά και την ασφάλιση φορτίου όχι μόνο πλοίου στην περίπτωση ασφάλισης κατά πλού, υπό την έννοια ότι κατά την έναρξη του ταξιδιού το πλοίο είναι αξιόπλοο ως τέτοιο, αλλά και κατάλληλο για τη μεταφορά του φορτίου.¹²⁵

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι τόσο οι εγγυήσεις, όσο και τα ουσιώδη για την εκτίμηση του κινδύνου στοιχεία που γνωστοποιούνται προς εκπλήρωση του προσυμβατικού καθήκοντος αναγγελίας, κατά τον ΜΙΑ 1906, παρέχονται στο στάδιο των διαπραγματεύσεων. Η διαφορά είναι ότι τα στοιχεία αυτά δεν αποτελούν περιεχόμενο της ασφαλιστικής συμβάσεως σε αντίθεση με τις εγγυήσεις. Μία άλλη διαφορά είναι ότι τα στοιχεία ή περιστατικά, στα οποία αφορά η εγγύηση δε χρειάζεται να είναι ουσιώδη για τον κίνδυνο και για τον λόγο αυτό, σε περίπτωση που ο ασφαλιστής δεν είναι βέβαιος για τον ουσιώδη χαρακτήρα ενός στοιχείου μπορεί να τον συμπεριλάβει ως εγγύηση στο ασφαλιστήριο συμβόλαιο. Διαφορές υπάρχουν όσον αφορά και τις συνέπειες παράβασης μίας εγγύησης αφενός και του προσυμβατικού καθήκοντος αναγγελίας αφετέρου. Στο άρθρο 33 παρ. 3 εδ. β' προβλέπεται ότι ο ασφαλιστής απαλλάσσεται από την ευθύνη του από τη στιγμή που εκδηλώνεται η παράβαση, ενώ τυχόν προγενέστερη ευθύνη του διατηρείται. Κατά συνέπεια, η απαλλαγή ενεργεί για το μέλλον (*ex nunc*). Η ευθύνη, δε, του ασφαλιστή αφορά την ευθύνη του από τη σύμβαση και όχι τη σύμβαση στο σύνολο της, στο μέτρο που παράγει υποχρέωση του λήπτη της ασφάλισης για καταβολή του ασφαλιστρού. Μπορούσε, δε, ο ασφαλιστής σύμφωνα με το άρθρο 34 ΜΙΑ να παραιτηθεί από την επίκληση της παραβίασης, με αποτέλεσμα να ευθύνεται κανονικά, που σημαίνει ότι λογικά η σύμβαση συνεχίζει να ισχύει. Στην περίπτωση της παράβασης του προσυμβατικού καθήκοντος αναγγελίας, η απαλλαγή αφορά και στο παρελθόν, καθώς ο ασφαλιστής έχει δικαίωμα να αναζητήσει οποιαδήποτε αποζημίωση κατέβαλε στο παρελθόν, αφού θεωρείται ότι δεν ανέλαβε ποτέ τον κίνδυνο¹²⁶.

3.2 ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΟΥ ΙΑ 2015

¹²⁵ Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 161-167

¹²⁶ Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 172

Προκειμένου να γίνουν αντιληπτές οι αλλαγές του ΙΑ 2015, είναι χρήσιμο να ληφθεί υπ' όψιν ότι οι όροι ενός ασφαλιστηρίου συμβολαίου μπορούν να διακριθούν στις κατωτέρω κατηγορίες¹²⁷:

- 1) Αναβλητικές αιρέσεις της εγκυρότητας του συμβολαίου.
- 2) Αναβλητικές¹²⁸ αιρέσεις¹²⁹ της ανάληψης του κινδύνου¹³⁰ όπως για παράδειγμα η ανάληψη υποχρέωσης προς διενέργεια έρευνας. Εναλλακτικά της φράσης “condition precedent” χρησιμοποιείται η φράση “In the event that the condition is not complied with, the insurer is not to be on risk.” Στη υπόθεση Zeus Traditional Maritime Ltd v. Bell, όπου συμπεριλήφθηκε ρήτρα, η οποία προέβλεπε την επιθεώρηση και εκτίμηση από ανεξάρτητη επιθεωρητή, κρίθηκε ότι επρόκειτο για αναβλητική αίρεση. Η διαφορά των ρητών εγγυήσεων με τις αναβλητικές αιρέσεις είναι ότι οι πρώτες αν δεν συνδέονται με την περίοδο πριν την ανάληψη του κινδύνου, δεν αποτρέπουν την έναρξη ισχύος της ασφαλιστικής σύμβασης όπως συμβαίνει στην περίπτωση των αναβλητικών αιρέσεων. Επίσης, σε περίπτωση μη εκπλήρωσης αναβλητικής αίρεση για την ανάληψη κινδύνου ο ασφαλισμένος δικαιούται να αναζητήσει το τυχόν καταβληθέν ασφάλιστρο. Αυτό δε συμβαίνει στην περίπτωση των ρητών εγγυήσεων, όπου προϋποτίθεται ότι η εγγύηση συνδέεται με τη χρονική περίοδο πριν την ανάληψη κινδύνου, προκειμένου να μπορέσει ο ασφαλισμένος αναζητήσει το καταβληθέν ασφάλιστρο.
- 3) Αναβλητικές αιρέσεις της ευθύνης του ασφαλιστή (για παράδειγμα μία παραβίαση μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να μην ικανοποιηθεί μία απαίτηση, αλλά δεν επηρεάζει την ισχύ του συμβολαίου) . Αυτές σχετίζονται με ζητήματα που ανακύπτουν μετά την απώλεια που καλύπτεται από το ασφαλιστήριο συμβόλαιο και καθορίζει τις περιστάσεις, υπό τις οποίες ανακύπτει η ευθύνη του ασφαλιστή. Συνήθως, όταν πρόκειται γι' αυτού του είδους τους όρους χρησιμοποιείται η φράση “condition precedent to the liability of the insurer” ή αποτυπώνονται οι συνέπειες της παραβίασης των όρων αυτών. Με αυτόν τον όρο συνομολογείται ότι αν δεν

¹²⁷ Merkin Rob and Gürses Özlem, The Insurance Act 2015: Rebalancing the Interests of Insurer and Assured, The Modern Law Review Limited, 78(6) MLR1004–1027, 2015, pp 1015-1016

¹²⁸ Η αναβλητική αίρεση ορίζεται το άρθρο 201 ΑΚ σύμφωνα με το οποίο, « Αν με τη δικαιοπραξία τα αποτελέσματά της εξαρτήθηκαν από γεγονός μελλοντικό και αβέβαιο (αίρεση αναβλητική), τα αποτελέσματα αυτά επέρχονται μόλις συμβεί το γεγονός (πλήρωση της αίρεσης)»

¹²⁹ Conditions precedent: αποδίδονται στην ελληνική γλώσσα και ως προϋπάρχοντες όροι, Χρ. Στυλιανέας, Περί του Δικαίου των ρητρών της ναυτικής ασφαλίσεως, Ελληνική Δικαιοσύνη, Τεύχος 6, 1982, σελ 282

¹³⁰ Soyer Baris, Warranties in Maritime Insurance, Cavendish Publishing Limited, London- Sydney, 2001 p. 41

ειδοποιηθεί εντός ορισμένου χρόνου ο ασφαλιστής, θα απαλλαγεί αυτομάτως από την ευθύνη για οποιαδήποτε αξίωση καλύπτεται από το ασφαλιστήριο συμβόλαιο. Σε κάποιες περιπτώσεις τέτοιων όρων οι ασφαλιστές θα μπορούσαν να διατηρήσουν το δικαίωμά τους να τερματίσουν τη σύμβαση εξαιτίας της παραβίασης ενός τέτοιου όρου. Οι όροι του ασφαλιστηρίου συμβολαίου που επιτάσσουν τον ασφαλισμένο να ειδοποιήσει τον ασφαλιστή για μία ενδεχόμενη απώλεια δεν κατατάσσεται ως αναβλητική αίρεση, αλλά ως διαλυτική αίρεση (subsequent condition). Το ζήτημα αυτό κρίθηκε στην υπόθεση Alfred Mc Alpin v. BAL Ltd., όπου κρίθηκε η φύση του όρου που απαιτούσε ο ασφαλισμένος να ειδοποιεί γραπτώς με αρκετές λεπτομέρειες για οποιοδήποτε συμβάν, το οποίο μπορεί να αύξανε τις πιθανότητες δημιουργίας μίας αξίωσης καλυπτομένης από το ασφαλιστήριο συμβόλαιο. Οι ρητές εγγυήσεις (υπό τον ΜΙΑ 1906) διαφέρουν ως προς το ότι σε περίπτωση παραβίασής τους ο ασφαλιστής απαλλάσσεται από οποιαδήποτε περαιτέρω ευθύνη από το χρονικό σημείο της παραβίασης αυτομάτως. Στην περίπτωση των αναβλητικών αιρέσεων, εκτός αντίθετης πρόβλεψης, η εγκυρότητα του συμβολαίου παραμένει ανεπηρέαστη και κατ' αυτόν τον τρόπο η ευθύνη του για πιθανή μελλοντική αξίωση του ασφαλισμένου είναι σε ισχύ.

- 4) Διαλυτικές¹³¹ αιρέσεις¹³² αντίστοιχες με τις υπ αρ. 2 και 3, των οποίων η παραβίαση γεννά αξίωση προς αποζημίωση, αλλά δεν ανατρέπουν την ικανοποίηση μίας απαίτησης. Οι όροι αυτοί¹³³ σχετίζονται με τη συμπεριφορά του ασφαλισμένου μετά τη διαμόρφωση του ασφαλιστηρίου. Αφορούν, δε, ζητήματα σχετικά με την επίταση του κινδύνου, τη διπλή ασφάλιση και τις αξιώσεις του ασφαλισμένου. Ο όρος/ ρήτρα 5.1 ITCH 1995¹³⁴ που προβλέπει ότι η αλλαγή της κλάσης του πλοίου επιφέρει τον αυτόματο τερματισμό του ασφαλιστηρίου συμβολαίου αποτελεί παράδειγμα τέτοιου είδους όρων. Γενικότερα, οι συνέπειες παράβασης τέτοιων όρων διευκρινίζονται ρητώς στο ασφαλιστήριο συμβόλαιο και τα πιο κονά μέτρα θεραπείας είναι ο τερματισμός του συμβολαίου κατόπιν επιλογής του ασφαλιστή ή σε μερικές περιπτώσεις ο αυτόματος τερματισμός του. Στην υπόθεση Trans- Pacific Insurance Co Ltd v. Grand Union Insurance ο Waller LJ συμπέρανε ότι στην περίπτωση του

¹³¹ Η διαλυτική αίρεση ορίζεται στο άρθρο 202 ΑΚ, σύμφωνα με το οποίο αν με τη δικαιοπραξία εξαρτήθηκε η ανατροπή των αποτελεσμάτων της από γεγονός μελλοντικό και αβέβαιο, μόλις συμβεί το γεγονός παύει η ενέργεια της δικαιοπραξίας και επανέρχεται αυτοδικαίως η προγενέστερη κατάσταση.

¹³² Conditions subsequent: αποδίδονται στην ελληνική γλώσσα και ως προϋπάρχοντες όροι, Χρ. Στυλιανέας, Περί του Δικαίου των ρητρών της ναυτικής ασφαλίσεως, Ελληνική Δικαιοσύνη, Τεύχος 6, 1982, σελ 282

¹³³ Soyer Baris, Warranties in Maritime Insurance, Cavendish Publishing Limited, London- Sydney, 2001 p. 41-46

¹³⁴ Institute Time Clauses (Hull) 1/11/1995

ασφαλιστηρίου συμβολαίου η παράλειψη του ασφαλισμένου να ειδοποιήσει σχετικά με τις περιστάσεις που καθιστούν πιθανότερη την εκπλήρωση της αξίωση του ασφαλισμένου, εάν συνιστά παράβαση που επιφέρει ιδιαιτέρως δυσμενείς συνέπειες για τον ασφαλιστή, τότε ο τελευταίος έχει το δικαίωμα να απορρίψει την αξίωση. Αντιθέτως, εάν η παράβαση από τον ασφαλισμένο της υποχρέωσης προς ειδοποίηση δεν έχει σοβαρές συνέπειες για τον ασφαλιστή, παρέχει στον τελευταίο το δικαίωμα αποζημίωσης. Οι συνέπειες της παράβασης ενός τέτοιου όρου είναι δυνατόν να διευκρινίζονται ρητώς στο ασφαλιστήριο, αλλά σε περίπτωση που δε διευκρινίζονται οι συνέπειες της παραβίασης εξαρτώνται από την πραγματική επίδραση της παράβασης στη συμβατική σχέση.

- 5) Ενεστώσες εγγυήσεις (present warranties), ήτοι εκείνες οι εγγυήσεις που συνιστούν τη δήλωση ενός γεγονότος από τον ασφαλιστή, το οποίο, αν είναι αναληθές, αποτρέπει την ανάληψη του κινδύνου.
- 6) Διαρκείς εγγυήσεις (continuing warranties), οι οποίες συνίστανται στην υπόσχεση από μέρους του ασφαλισμένου ότι ένα γεγονός θα συμβεί ή δε θα συμβεί κατά τη διάρκεια του ασφαλιστηρίου συμβολαίου.

Όσον αφορά τις ανωτέρω κατηγορίες έχουν σημειωθεί σημαντικές αλλαγές στην πέμπτη και έκτη κατηγορία όρων. Παρά τις αλλαγές που επέφερε η Insurance Act 2015, παραμένει προσκολλημένη στα αποτελέσματα που βασίζονται στην τυπικότητα της ταξινόμησης των όρων του ασφαλιστηρίου συμβολαίου πάρα στο αποτέλεσμα που επιφέρει μία παράβαση στους ασφαλιστές, κάτι το οποίο δε συμβαίνει στη νομοθεσία της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας, οι οποίες εστιάζουν στην ουσία. Οι λόγοι που οδήγησαν στην αλλαγή του MIA 1906 συνοψίζονται στα κατωτέρω τέσσερα προβλήματα: α) η άρνηση αξιώσεων από τον ασφαλιστή για ασήμαντα λάθη που δεν είχαν καμία σχέση με τον κίνδυνο, β) θεραπεία για την παράβαση της εγγύησης δεν επιτρεπόταν γ) η παράβαση μίας εγγύησης θα απήλλαζε τον ασφαλιστή από άσχετα είδη απωλειών και δ) η πρακτική της βάσης του συμβολαίου (basis of the contract), με την οποία ένας όρος του συμβολαίου εύκολα θα μπορούσε να μετατραπεί σε εγγύηση.¹³⁵

¹³⁵ Attilo M. Costabel, *The UK Insurance Act 2015: A Restatement of Marine Insurance Law*, 27 St. Thomas L. Rev. 133, 170 (2015), p. 154

Όσον αφορά το πέμπτο είδος εγγυήσεων, αυτές κατά το 18^ο αιώνα ήταν το μέσον, με το οποίο προσδιοριζόταν ένας κίνδυνος. Αν η περιγραφή του από μέρους του ασφαλισμένου δεν ανταποκρινόταν στην πραγματικότητα, τότε δεν γινόταν η ανάληψη του κινδύνου. Κατά συνέπεια, για την επέλευση του αποτελέσματος δε χρειαζόταν η ανάλυση του ουσιώδους της εσφαλμένης δήλωσης αναφορικά με τον κίνδυνο. Ο ασφαλισμένος εγγυάτο κατά κάποιον τρόπο το αληθές της δήλωσής του αναφορικά με τον κίνδυνο, αποκλείοντας την εφαρμογή των απαγορεύσεων του νόμου για τις παραπλανητικές δηλώσεις και επιτρέποντας με πολύ απλό τρόπο στον ασφαλιστή να αποχωρήσει από την ασφαλιστική σύμβαση. Τον 19^ο αιώνα τέθηκε σε εφαρμογή η έννοια των όρων που συνιστούν τη «βάση του συμβολαίου»¹³⁶ (basis of the contract) και οποιαδήποτε δήλωση ενέπιπτε στους όρους αυτούς μετατρεπόταν αυτομάτως σε εγγύηση. Στη υπόθεση *Dawson v. Bonnin*¹³⁷, η Βουλή των Λόρδων εξήγησε ότι όταν οι απαντήσεις που δίνονται από τον ασφαλισμένο δηλώνονται ως «βάση του συμβολαίου», αυτό σημαίνει ότι η αλήθεια αυτών αποτελεί όρο, η ακριβής εκπλήρωση του οποίου καθίσταται με συμφωνία σημαντική ως προς την εκτελεστότητα του συμβολαίου. Με τη διάταξη 9 (1),(2) του ΙΑ 2015, οι όροι που συνιστούν τη βάση του συμβολαίου στερούνται πλέον της σημασίας τους. Ειδικότερα, με τη διάταξη αυτή προβλέπεται ότι οποιαδήποτε δήλωση πραγματοποιείται από τον ασφαλισμένο στα πλαίσια της πρότασης για σύναψη ασφαλιστηρίου συμβολαίου ή παραλλαγής αυτού δεν είναι δυνατόν να μετατραπεί σε εγγύηση με οποιοδήποτε μέσον ή πρόβλεψη του ασφαλιστηρίου συμβολαίου. Από την εν λόγω διάταξη προκύπτει στην ουσία ότι καμία προσυμβατική δήλωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως εγγύηση. Αυτή, δε, είναι η μόνη διάταξη, η οποία δεν δύναται να τροποποιηθεί με συμφωνία όσον αφορά τα επαγγελματικά ασφαλιστήρια συμβόλαια σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 16 του ΙΑ 2015. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο ασφαλιστής δεν μπορεί να απαιτήσει από τον ασφαλισμένο να εγγυηθεί μία συγκεκριμένη δήλωση, αλλά αυτό πρέπει να προβλέπεται με όρο του συμβολαίου και μετά υπόκειται στα θεραπευτικά μέτρα των άρθρων 10 και 11 του ΙΑ 2015.

Το έκτο είδος εγγυήσεων αναπτύχθηκε τον 18^ο αιώνα, επειδή οι ασφαλιστές ήθελαν να αποκλείσουν την ευθύνη τους για ένα συγκεκριμένο γεγονός, εξαιτίας του οποίου, δεδομένης της απουσίας αξιόπιστων και έγκαιρων μεταφορών, θα ήταν αδύνατον να αποδειχθεί πώς προκλήθηκε η απώλεια. Με τη χρήση των εγγυήσεων, δε χρειαζόταν πλέον να αποδειχθεί ότι η απώλεια προκλήθηκε από ένα εξαιρούμενο γεγονός. Τον 20^ο αιώνα, επικράτησε η άποψη

¹³⁶ Merkin Rob and Gürses Özlem, *The Insurance Act 2015: Rebalancing the Interests of Insurer and Assured*, *The Modern Law Review Limited*, 78(6) MLR1004–1027, 2015, pp 1015-1022

¹³⁷ (1922) 12 Ll.L.Rep. 237

ότι σημασία έχει η αποτελεσματικότερη αιτία που επέφερε το αποτέλεσμα, ακόμη και αν δεν είναι η τελευταία και η εγγύηση ήταν ένα χρήσιμο μέσον για να διαβεβαιωθεί ότι δεν υπήρχε ευθύνη ακόμη και αν η παράβαση δεν ήταν το τελευταίο γεγονός στην αλυσίδα με τις αιτίες. Οι ανωτέρω αρχές κωδικοποιήθηκαν στα άρθρα 33 και 34 του ΜΙΑ 1906. Σύμφωνα με αυτές, ο ασφαλισμένος πρέπει να συμμορφώνεται ακριβώς με το περιεχόμενό της εγγύησης. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, ο ασφαλιστής απαλλάσσεται αυτομάτως από την ευθύνη του από την ημέρα παράβασης της εγγύησης. Η αρχή της αυτόματης απαλλαγής σημαίνει ότι δεν μπορεί να υπάρξει παραίτηση από το δικαίωμα ακύρωσης του ασφαλιστηρίου συμβολαίου, παρά μόνο παραίτηση διαμέσου *estoppel*. Μάλιστα, σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις, δεν χρειαζόταν αιτιώδης σύνδεσμος ανάμεσα στην απώλεια και την παράβαση. Επιπλέον, μία παράβαση δεν μπορεί να θεραπευτεί, με αποτέλεσμα η αποτυχία συμμόρφωσης αποτρέπει οποιαδήποτε πιθανότητα για μελλοντικές αξιώσεις του ασφαλισμένου, ακόμη και αν έως την ημέρα της απώλειας έχει συμμορφωθεί πλήρως. Η εφαρμογή αυτών των διατάξεων στη σύγχρονη εποχή προκάλεσε την αντίδραση δικαστών, νομικών και ακαδημαϊκών επιτροπών, αν και οι δικαστικές αποφάσεις ήταν προσκολλημένες στο στενό γράμμα του νόμου. Σημειωτέον, οι εγγυήσεις έφτασαν στο σημείο να εκτείνονται σε ζητήματα που δεν ήταν σχετικά με τον κίνδυνο, όπως για παράδειγμα η καταβολή των ασφαλιστρών. Οι Νομικές Επιτροπές (Law Commissions)¹³⁸ δεν ήταν προετοιμασμένες να δεχτούν την κατάργηση αυτού του είδους εγγυήσεων. Κατόπιν αρκετών διαβουλεύσεων, αποφασίστηκε ότι θα αφαιρεθεί το χειρότερο χαρακτηριστικό των εγγυήσεων, δηλαδή η «αρχή του αυτόματου τερματισμού της σύμβασης»¹³⁹. Σε συνέχεια της ανωτέρω απόφασης, με την διάταξη 10 (1) καταργείται οποιαδήποτε νομική διάταξη σύμφωνα με την οποία η παραβίαση μίας εγγύησης σε ένα ασφαλιστήριο συμβόλαιο επιφέρει την απαλλαγή του ασφαλιστή από την ευθύνη του δυνάμει του ασφαλιστηρίου συμβολαίου και με τη διάταξη 10 (2) του ΙΑ 2015 εισάγεται μία «ανασταλτική αρχή» (*suspensory principle*). Κατ' αυτόν τον τρόπο οι εγγυήσεις μετατρέπονται

¹³⁸ Merkin Rob and Gürses Özlem, *The Insurance Act 2015: Rebalancing the Interests of Insurer and Assured*, *The Modern Law Review Limited*, 78(6) MLR1004–1027, 2015, pp 1015-1022

¹³⁹ Η αυτόματη απαλλαγή του ασφαλιστή από την ευθύνη του συνιστά ένα ιδιαίτερος σκληρό μέτρο, ειδικά για τον 21^ο αιώνα, για δύο λόγους: 1) Τα μέσα επικοινωνίας έχουν αναπτυχθεί τόσο πολύ, ώστε είναι δυνατόν να παρακολουθείται το ασφαλιζόμενο πλοίο, καθ' όλη τη διάρκεια της ασφάλισης και έτσι ο ασφαλιστής μπορεί να πληροφορηθεί για την πρόσφατη κατάσταση του πλοίου και κατά συνέπεια τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να διαπραγματευτούν για την τροποποίηση των όρων της ασφαλιστικής κάλυψης ανά πάσα στιγμή. Ναι μεν, η υπόσχεση του ασφαλισμένου είναι σημαντική για την εκτίμηση του εύρους του κινδύνου, αλλά όταν γίνεται εμφανές ότι ο ασφαλισμένος δεν μπορεί να τηρήσει την υπόσχεση υπάρχει, πλέον, δυνατότητα επαναδιαπραγματεύσεως. Μάλιστα, πλέον, ο ασφαλιστής έχει τη δυνατότητα να αποκτήσει πρόσβαση σε στοιχεία επιθεώρησης διαφόρων λιμενικών αρχών και αφορούν τα πλοία ενός συγκεκριμένου πλοιοκτήτη και να εντοπίσουν τα στοιχεία που σχετίζονται με τη συγκεκριμένη ασφαλιστική κάλυψη. Κατά συνέπεια, λόγω των πραγματικών συνθηκών, η θέση του ασφαλιστή έχει καταστεί ευνοϊκότερη από του ασφαλισμένου, σε αντίθεση με ο, τι συνέβαινε στο παρελθόν. Με το να επιτρέπεται, δε, στον ασφαλιστή να απαλλαγεί της ευθύνης του σε περίπτωση που λάβει χώρα μία μικρή, ασήμαντη, αναιτιώδης παραβίαση εγγύησης, τίθεται σε ακόμη μειονεκτικότερη θέση ο ασφαλισμένος, ιδ. *Soyer Baris, Warranties in Maritime Insurance*, Cavendish Publishing Limited, London- Sydney, 2001 p. 292

από αναβλητικές αιρέσεις της περεταίρω ευθύνης του ασφαλιστή σε «ανασταλτικούς όρους»¹⁴⁰. Ειδικότερα, παραμένει η δυνατότητα του ασφαλιστή να αρνηθεί την ευθύνη για απώλεια που επήλθε μετά την παράβαση της εγγύησης, αλλά πριν αυτή η παράβαση θεραπευτεί. Η παράβαση θεωρείται ότι έχει θεραπευτεί, όταν ο κίνδυνος είναι ουσιαστικά ο ίδιος, όπως αυτός είχε διαμορφωθεί αρχικά σύμφωνα με τη διάταξη 10 (5). Πρόκειται στην ουσία για μία ειδική εγγύηση χρόνου, σύμφωνα με την οποία θεραπεύεται η παράβαση, εφόσον ο σκοπός που αποδέχτηκε ο ασφαλιστής έχει εκπληρωθεί στην ουσία του και το προφίλ κινδύνου έχει αποκατασταθεί.¹⁴¹

Στην υπόθεση *Aegon*¹⁴², κατά τη διάρκεια εργασιών για τη μετατροπή του εμπορικού πλοίου “Aegon” σε επιβατηγό, το εν λόγω πλοίο είχε ασφαλιστεί υπό την εγγύηση της απόκτησης του LSA πιστοποιητικού, με το οποίο θα παρέχόταν η έγκριση για την τοποθεσία, τους όρους προσόρμισης και πυρόσβεσης και υπό την εγγύηση της συμμόρφωσης με όλους τους προτεινόμενους όρους. Στην υπόθεση αυτή, ο ασφαλισμένος ισχυρίστηκε ότι οι «επικίνδυνες εργασίες» (hot work) δεν ξεκίνησαν πριν την 12^η Φεβρουαρίου 1996, ενώ οι ασφαλιστές ισχυρίστηκαν ότι ξεκίνησαν όχι αργότερα από την 1^η Φεβρουαρίου 1996. Το εν λόγω πιστοποιητικό ήταν σε ισχύ από τις 8 Φεβρουαρίου 1996, ή τουλάχιστον ο επιθεωρητής επιβεβαίωσε ότι αν άρχιζαν οι επικίνδυνες εργασίες από αυτό το χρονικό σημείο και έπειτα δεν θα υπήρχε παραβίαση της εγγύησης. Η πυρκαγιά έλαβε χώρα στις 19 Φεβρουαρίου 1996. Στη συγκεκριμένη υπόθεση η επιθεώρηση των εγκαταστάσεων ψεκασμού από αρμόδιο μηχανικό εντός συγκεκριμένης χρονικής περιόδου καθιστά την παραβίαση θεραπεύσιμη, σύμφωνα με τη διάταξη 10¹⁴³.

Στην υπόθεση *De Hahn v. Hartley*¹⁴⁴ έγιναν εμφανείς οι αυστηρές συνέπειες της παραβίασης μίας εγγύησης. Στην περίπτωση, αυτή το πλήρωμα του πλοίου είχε λιγότερα άτομα από τον προβλεπόμενο από το ασφαλιστήριο αριθμό μελών του πληρώματος όταν ξεκίνησε τον απόπλου από το Λίβερπουλ. Στη συνέχεια, προσόρμισε στο Anglesey, όπου και επιβιβάστηκαν τα υπόλοιπα μέλη του πληρώματος, ώστε ο συνολικός αριθμός του δεν υπολείπεται πλέον του αριθμού μελών που προβλεπόταν από το ασφαλιστήριο συμβόλαιο.

¹⁴⁰ Bennett H., , Professor of Commercial Law - University of Nottingham, Insurance Act 2015 Reforms to Warranties, 9th International Conference on Maritime Law, PIRAEUS, 2016

¹⁴¹ Bennett H., , Professor of Commercial Law - University of Nottingham, Insurance Act 2015 Reforms to Warranties, 9th International Conference on Maritime Law, PIRAEUS, 2016

¹⁴² *Agapitos & Anor v Agnew & Ors* [2002] EWCA Civ 247 (6th March, 2002), <http://www.bailii.org>

¹⁴³ Bennett H., , Professor of Commercial Law - University of Nottingham, Insurance Act 2015 Reforms to Warranties, 9th International Conference on Maritime Law, PIRAEUS, 2016

¹⁴⁴ (1786) ITR 343

Ωστόσο, κατόπιν, στις ακτές της Αφρικής το πλοίο αιχμαλωτίστηκε και χάθηκε. Η ασφαλιστική εταιρία αρνήθηκε να καταβάλει το ασφάλισμα, στάση με την οποία συμφώνησε και το Δικαστήριο. Κρίθηκε, δε, ότι ήταν άσχετο το γεγονός ότι η παράβαση είχε θεραπευτεί έξι (6) ώρες μετά τον απόπλου και πριν το πλοίο απομακρυνθεί από τα ασφαλή νερά της Μ. Βρετανίας.¹⁴⁵

Συνοψίζοντας, αν η παράβαση θεραπευτεί, ο κίνδυνος θεωρείται και πάλι ανειλημμένος. Είναι, δε, σημαντικό να σημειωθεί ότι η διάταξη 10 του ΙΑ 2015 δεν επιβάλλει να εξετασθεί ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της παράβασης και της απώλειας. Προβλέπει ότι ο ασφαλιστής δεν μπορεί να βασιστεί στην παράβαση μίας εγγύησης, εφόσον αυτή η παράβαση έχει θεραπευτεί εκ των υστέρων. Παρά ταύτα, αφήνει αρρύθμιστη την περίπτωση, όπου η απώλεια επέλθει κατά την διάρκεια της παραβίασης. Αυτή η περίπτωση ρυθμίζεται στη διάταξη 11. Εν τέλει πρέπει να σημειωθεί ότι η διάταξη 10 του ΙΑ 2015 εφαρμόζεται στις σιωπηρές εγγυήσεις των άρθρων 39 (1) και 41 του ΜΙΑ 1906, στην εγγύηση της αξιοπλοΐας ενός σκάφους και στην εγγύηση της νομιμότητας αντίστοιχα. Οι εγγυήσεις αυτές έχουν μικρή σημασία στη σύγχρονη εποχή, αλλά, όπου παραμένουν ενεργές, η δυνατότητα του ασφαλιστή να επικαλεστεί την παραβίαση εγγύησης περιορίστηκε με τον ΙΑ 2015.

Σημειωτέον, η νομική μεταρρύθμιση αναφορικά με το έκτο είδος όρων δεν ασχολείται με τις αναβλητικές αιρέσεις σχετικά με τις αξιώσεις των ασφαλισμένων, καθώς επίσης και με τις υποχρεώσεις εκ του ασφαλιστηρίου που δεν σχετίζονται με τον κίνδυνο. Αυτό είναι κρίμα, καθώς οι εν λόγω αιρέσεις μπορούν να αποκρούσουν μία ιδιαίτερως καλή αξίωση, με επίκληση παράβασης ασήμαντης από τη φύση της και χωρίς σημασία για τον ασφαλιστή. Οι Νομικές Επιτροπές (Law Commissions) δεν εξέτασαν το ενδεχόμενο τροποποίησης του νόμου σχετικά με τους ανωτέρω όρους. Ωστόσο, στη νομοθεσία της Νέας Ζηλανδίας και της Αυστραλίας προβλέπεται ότι χρειάζεται να αποδειχθεί από τους ασφαλιστές η ζημία που υπέστησαν, και τέτοιου είδους ζημία μπορεί να αποδειχθεί όπου, για παράδειγμα, η καθυστέρηση του ασφαλισμένου ή η μη συνεργασία του έχει καταστήσει αδύνατη την εκτίμηση της εγκυρότητας των εγειρομένων αξιώσεων ή την αιτία της απώλειας ή στην περίπτωση, όπου έχει καταστεί αδύνατον να ασκήσουν οι ασφαλιστές τα δικαιώματα υποκατάστασης. Στο αγγλικό δίκαιο δεν μεταρρυθμίστηκε το καθεστώς αναφορικά με του

¹⁴⁵ The Law Commission/ The Scottish Law Commission, Insurance Contract Law: Misrepresentation, Non-disclosure and Breach of Warranty by the Insured consultation, A Joint Consultation Paper, Law Com No 182 / Scot Law Com No 134, June 2007, [online] available at: http://www.lawcom.gov.uk/wp-content/uploads/2015/03/cp182_ICL_Misrep_Non-disclosure_Breach_of_Warranty.pdf, p. 135

ανωτέρω όρους με αποτέλεσμα οι παραβάσεις των όρων αυτών να αποτελούν αιτία έκπτωσης ποσών (που υπολογίζονται αυθαίρετα) από την οφειλόμενη από μέρους των ασφαλιστών αποζημίωση¹⁴⁶.

Η διάταξη του άρθρου 10 δεν καλύπτει την περίπτωση, όπου η απώλεια επήλθε κατά τη χρονική στιγμή της παραβίασης της εγγύησης, όπως επίσης, δεν έχει εφαρμογή και στους όρους που σχετίζονται με τον κίνδυνο, αλλά δε συνιστούν εγγυήσεις. Οι Νομικές Επιτροπές τον Ιούλιο του 2014 πρότειναν ως μέτρο την εξέταση ύπαρξης αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ απώλειας και παράβασης, είτε επρόκειτο για απλό όρο είτε για εγγύηση. Η ασφαλιστική αγορά ήταν αρνητική και γι' αυτό δεν περιελήφθηκε τέτοια πρόβλεψη στο νομοσχέδιο. Παρά ταύτα, οι Νομικές Επιτροπές επέμεναν και εν τέλει, αφού τέθηκε σε ψηφοφορία τον Δεκέμβριο του 2014, υιοθετήθηκε ο ανωτέρω όρος τροποποιημένος στη μορφή που έχει η διάταξη 11 του ΙΑ 2015. Στην ουσία ορίζονται οι εξής τρεις προϋποθέσεις, προκειμένου να θεωρηθεί ότι δεν υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ του παραβιασθέντος όρου και της απώλειας: 1) Ο όρος δεν ορίζει τον κίνδυνο ως σύνολο 2) Η συμμόρφωση με τον όρο αυτό θα έτεινε να μειώσει τον κίνδυνο ενός ή περισσότερων εκ των ακολούθων: α) ενός συγκεκριμένου είδους β) σε μία συγκεκριμένη τοποθεσία και γ) σε μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή και 3) Η μη- συμμόρφωση δε θα μπορούσε να είχε αυξήσει τον κίνδυνο που επήλθε πραγματικά και κάτω από τις συνθήκες υπό τις οποίες επήλθε¹⁴⁷. Όπως προβλέπεται στην παράγραφο (4), εφαρμόζεται για κάθε όρο σχετικό με τον κίνδυνο, όμως όσον αφορά τις εγγυήσεις, εφαρμόζεται στην περίπτωση που δεν έχει εφαρμογή η διάταξη (10). Η διάταξη (11) είναι αρκετά αμφιλεγόμενη και κατά την εφαρμογή συναντώνται δύο δυσκολίες, οι οποίες καθιστούν αναγκαία την εξέταση κάθε υπόθεσης ξεχωριστά. Πρέπει, δε, να εξεταστεί αφενός ποιους όρους καλύπτει η διάταξη και αφετέρου, αν χρειάζεται να υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ του όρου και της απώλειας.

Όσον αφορά τους όρους που καλύπτει η διάταξη, στην παράγραφο (1), αναφέρεται ότι η διάταξη έχει εφαρμογή στους όρους που είναι σχεδιασμένοι για να μειώσουν τον κίνδυνο της απώλειας, ωστόσο, στη συνέχεια γίνεται διάκριση ανάμεσα στους όρους που σχετίζονται με έναν επιμέρους κίνδυνο και στους όρους που καθορίζουν τον κίνδυνο ως σύνολο, οι οποίοι είναι εκτός του πεδίου εφαρμογής της συγκεκριμένης διάταξης. Οι όροι που καθορίζουν τον κίνδυνο ως σύνολο είναι όροι που «αγγίζουν την καρδιά του προφίλ κινδύνου» «με ένα μία

¹⁴⁶ Merkin Rob and Gürses Özlem, *The Insurance Act 2015: Rebalancing the Interests of Insurer and Assured*, *The Modern Law Review Limited*, 78(6) MLR1004–1027, 2015, pp 1019

¹⁴⁷ Bennett H., *Professor of Commercial Law - University of Nottingham, Insurance Act 2015 Reforms to Warranties*, 9th International Conference on Maritime Law, PIRAEUS, 2016

γενική περιοριστική επίδραση» αναφορικά με την ευθύνη του ασφαλιστή¹⁴⁸. Τέτοιοι όροι είναι εκείνοι που αφορούν σημαντικά, γενικά χαρακτηριστικά των πλοίων (π.χ. ταυτότητα, ηλικία, σημαία), σημαντικά, γενικά χαρακτηριστικά της ναυτικής περιπέτειας (π.χ. εμπορικοί περιορισμοί, περιορισμοί σχετικοί με το φορτίο, το LSA πιστοποιητικό στην υπόθεση *Aegon*) και γενικότερα περιγράφουν τον κίνδυνο. Αντιθέτως, όροι που καλύπτονται από τη διάταξη του άρθρου 11 είναι εκείνοι που τείνουν να μειώσουν τον κίνδυνο. Με τον όρο «μειώνω» ερμηνεύεται στην ουσία αντικειμενικά η επίδρασή της συμμόρφωσης προς αυτούς. Δεν εννοείται ότι σχεδιάστηκαν ή αποσκοπούν να μειώσουν τον κίνδυνο. Παραδείγματα όρων που ρυθμίζει η διάταξη του άρθρου 11 είναι ο όρος των «επικίνδυνων εργασιών» που αναφέρθηκε ανωτέρω στην υπόθεση *Aegon*, η εγγύηση του κατάλληλου πληρώματος καθ' όλη τη διάρκεια στην υπόθεση *Resolute* και η εγγύηση του νυχτερινού επιθεωρητή, η οποία τείνει να μειώσει τον κίνδυνο πυρκαγιάς και κλοπής στην υπόθεση *Vesta v. Butcher; Bamcell II*¹⁴⁹. Βάσει της ανωτέρω διάταξης τα ερωτήματα¹⁵⁰ που θα απασχολήσουν τα Δικαστήρια είναι: πρώτον, θα δοθεί προτεραιότητα στην ουσία σε σχέση με τους τύπους; Δεύτερον, πότε μπορεί να ειπωθεί ότι ένας ορισμός κινδύνου στην πραγματικότητα είναι εξαίρεση; Για παράδειγμα, ένα ασφαλιστήριο συμβόλαιο κτιρίου αποκλείει την ευθύνη του ασφαλιστή σε περίπτωση σφάλματος, ελαττώματος ή παράλειψης κατά τη σχεδίαση. Ένας τοίχος καταρρέει κατά τη διάρκεια άσχημων καιρικών συνθηκών και διαπιστώνεται ότι είναι ελαττωματικός. Σε αυτήν την περίπτωση, το ασφαλιστήριο συμβόλαιο καλύπτει τους τοίχους, εξαιρώντας τον κίνδυνο κατάρρευσης εξαιτίας ελαττώματος, ή καλύπτει μόνο τους τοίχους χωρίς ελάττωμα; Σύμφωνα με την πρώτη εκδοχή, προσδιορίζεται ο κίνδυνος προς ασφάλιση, ενώ σύμφωνα με τη δεύτερη εκδοχή αποκλείεται η ευθύνη του ασφαλιστή αν διαπιστωθεί ελάττωμα στους τοίχους. Αν, μάλιστα, στο ασφαλιστήριο συμβόλαιο περιληφθεί αυτός ο όρος υπό την επικεφαλίδα «Καθορισμός κινδύνου», θα μπορούσε να θεωρηθεί ως όρος που προσδιορίζει τον κίνδυνο ως σύνολο, ώστε να μην ρυθμίζεται από τη διάταξη 11 του ΙΑ 2015. Στην πραγματικότητα, όμως, κάτι τέτοιο θα συνιστούσε έναν μηχανισμό που αποσκοπεί στην «παράκαμψη» του άρθρου 11, δεδομένου ότι στην πραγματικότητα συνιστά έναν όρο που σχετίζεται με επιμέρους κίνδυνο.

¹⁴⁸ Bennett H., , Professor of Commercial Law - University of Nottingham, Insurance Act 2015 Reforms to Warranties, 9th International Conference on Maritime Law, PIRAEUS, 2016

¹⁴⁹ [1989] AC 852

¹⁵⁰ Merkin Rob and Gürses Özlem, The Insurance Act 2015: Rebalancing the Interests of Insurer and Assured, The Modern Law Review Limited, 78(6) MLR1004–1027, 2015, pp 1015-1022

Το δεύτερο ζήτημα είναι εκείνο του αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ του όρου που παραβιάσθηκε και της απώλειας. Στην ουσία πρόκειται για την εξέταση ύπαρξης¹⁵¹ αιτιώδους συνδέσμου¹⁵², ακόμη και αν οι Νομικές Επιτροπές (Law Commissions) προσπαθούσαν να δείξουν ότι η αιτιότητα δεν είχε καμία σχέση, επειδή το τεστ ήταν καθαρά αντικειμενικό, παραθέτοντας μία σειρά παραδειγμάτων. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το εξής: Ας υποθέσουμε ότι το ασφαλιστήριο συμβόλαιο προϋποθέτει ότι το ασφαλιζόμενο εργοστάσιο θα εγκαταστήσει ειδική κλειδαριά πέντε επιπέδων σε όλες τις πόρτες. Ο ασφαλισμένος δε συμμορφώνεται επειδή η πόρτα (Α) έχει μόνο τρία επίπεδα. Εάν οι κλέφτες εισβάλουν από αυτήν την πόρτα, τότε μπορεί να ειπωθεί ότι η κλειδαριά «έκανε τη διαφορά» και κατά συνέπεια δεν αποκαθίσταται η ζημία. Αν, όμως, εισβάλουν από ένα παράθυρο ή μία πόρτα που πληρούσε τις προϋποθέσεις του ασφαλιστηρίου συμβολαίου δε θα επέφερε καμία διαφορά στο αποτέλεσμα και οι ασφαλιστές θα είχαν υποχρέωση να καταβάλουν αποζημίωση. Στην πραγματικότητα, η διάταξη αυτή αναζητά εάν ο αντικειμενικός κίνδυνος της απώλειας, ο οποίος στην πραγματικότητα επήλθε και υπό τις συνθήκες κάτω από τις οποίες επήλθε αυξήθηκε εξαιτίας της μη- συμμόρφωσης. Για παράδειγμα, ας υποθέσουμε ότι ένα όχημα έχει ελαττωματικό φως, ενώ στο ασφαλιστήριο συμβόλαιο είναι εγγυημένη η καταλληλότητά του προς κυκλοφορία και εμπλέκεται σε σύγκρουση κατά τη διάρκεια της ημέρας. Ο ασφαλιστής οφείλει να καταβάλει αποζημίωση, επειδή η συγκεκριμένη έλλειψη δεν θα μπορούσε να επηρεάσει την επέλευση του αποτελέσματος και τον τρόπο με τον οποίο, αυτό έλαβε χώρα. Σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη, το δικαστήριο πρέπει να λάβει υπ' όψιν του την πραγματική απώλεια, ήτοι τη σύγκρουση που πραγματικά έλαβε χώρα και όχι να εστιάζει στη γενική φύση της απώλειας (τον κίνδυνο σύγκρουσης γενικά). Κατ' αυτόν τον τρόπο εξετάζεται ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της απώλειας και της μη- συμμόρφωσης.

Συνοπτικά, έως σήμερα η παραβίαση εγγύησης απαλλάσσει τον ασφαλιστή από κάθε ευθύνη που έχει αναλάβει βάσει του ασφαλιστηρίου συμβολαίου, ακόμη και αν είναι ασήμαντη και δεν έχει σχέση με την απώλεια του ασφαλισμένου. Πλέον, η παράβαση της εγγύησης έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα ως προς την ευθύνη του ασφαλιστή και για όσο καιρό διαρκεί η παραβίαση. Επανέρχεται, δε, η ευθύνη του ασφαλιστή αν θεραπευτεί η

¹⁵¹ Merkin Rob and Gürses Özlem, The Insurance Act 2015: Rebalancing the Interests of Insurer and Assured, The Modern Law Review Limited, 78(6) MLR1004–1027, 2015, pp 1015-1022

¹⁵² Αντίθετα υποστηρίζεται ότι δεν πρόκειται για την εισαγωγή του κριτηρίου του αιτιώδους συνδέσμου, δεδομένου ότι ο νόμος καλύπτει ορισμένες μόνο απώλειες, οι οποίες, ωστόσο, ορίζονται αφηρημένα. Επίσης, το ερώτημα που πρέπει να τεθεί για να διαπιστωθεί αν ο όρος είναι σχετικός με την απώλεια είναι: «Θα μπορούσε η οποιαδήποτε μη- συμμόρφωση να καταστήσει την πραγματική απώλεια περισσότερο πιθανή;» και όχι αν η συγκεκριμένη μη- συμμόρφωση προκάλεσε την πραγματική απώλεια, οπότε και σε αυτήν την περίπτωση θα εξετάζαμε τον αιτιώδη σύνδεσμο, ιδ. Bennett H., , Professor of Commercial Law - University of Nottingham, Insurance Act 2015 Reforms to Warranties, 9th International Conference on Maritime Law, PIRAEUS, 2016

παραβίαση. Πλέον, ο ασφαλιστής δεν μπορεί να επικαλεστεί την παράβαση εγγύησης ή άλλων όρων που δεν είναι σχετικοί με την απώλεια, προκειμένου να απαλλαγεί από την ευθύνη του εκ του ασφαλιστηρίου συμβολαίου. Όταν επέρχεται κάποια απώλεια και δεν έχει τηρηθεί κάποιος όρος του συμβολαίου, ο ασφαλιστής δεν έχει τη δυνατότητα να περιορίσει την ευθύνη του ή ακόμη και να εξαιρεθεί ή απαλλαγεί της ευθύνης του από το ασφαλιστήριο συμβόλαιο αν ο ασφαλισμένος αποδείξει ότι η μη συμμόρφωση δεν είχε ως αποτέλεσμα την επίταση του κινδύνου της απώλειας που πραγματικά συνέβη. Η χρήση των όρων που συνιστούν τη βάση του συμβολαίου (basis of contract) ως ένα μέσον μετατροπής των προσυμβατικών δηλώσεων και πληροφοριών σε εγγυήσεις, η οποία είχε δεχτεί κριτική, καταργήθηκε πλέον.

3.3 Η ΑΠΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Ο θεσμός των εγγυήσεων στην Ελλάδα είναι άγνωστος. Χάριν, όμως της αρχής της ελευθερίας των συμβάσεων (361 ΑΚ) τα μέρη έχουν τη δυνατότητα να περιλάβουν στη σύμβαση ασφάλισης όρους με τη μορφή των εγγυήσεων. Η, δε, αναλογική εφαρμογή στις εγγυήσεις των συνεπειών που ισχύουν για την παράβαση του καθήκοντος προσυμβατικής αναγγελίας προσκρούει στο γεγονός ότι με την εγγύηση ο λήπτης της ασφάλισης εκφράζει τη βούληση να ευθύνεται αντικειμενικώς για τυχόν παράβασή της, πράγμα που δε συμβαίνει όταν γνωστοποιεί ουσιώδη στοιχεία κατ' εκπλήρωση του καθήκοντος προσυμβατικής αναγγελίας, οπότε και επέρχονται διαφορετικές συνέπειες. Η παράβαση της εγγύησης πρέπει να ερμηνεύεται υπό το φως της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών (200 ΑΚ). Επομένως, κρίνεται ότι ασφαλιστής μπορεί να απαλλάσσεται της ευθύνης του αυτομάτως και για το μέλλον, εφόσον οι εγγυήσεις αφορούν ουσιώδη για τον κίνδυνο στοιχεία, διαφορετικά η επίκλησή της από τον ασφαλιστή είναι καταχρηστική (281 ΑΚ). Κατά τα ως άνω, η ευθύνη του λήπτη της ασφάλισης είναι πταισματική και όχι εγγυητική¹⁵³. Δεδομένης, δε, της ανωτέρω ερμηνείας, δεν ισχύει στο ελληνικό δίκαιο η σιωπηρή εγγύηση αξιοπλοΐας και κατά συνέπεια τα ουσιώδη περιστατικά που αφορούν την αναξιοπλοΐα του πλοίου πρέπει να γνωστοποιούνται.

¹⁵³ Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα-Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 176-180

3.4 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΙΑ 1906

Με την απόφαση 841/2014¹⁵⁴ του Εφετείου Πειραιώς κρίθηκε ότι οι όροι (εγγυήσεις) που συνομολογούνται κατά την κατάρτιση ασφαλιστικής συμβάσεως, διεπόμενης από το Αγγλικό δίκαιο και πρέπει να ερμηνεύονται αυστηρά και με προσανατολισμό το πνεύμα του εν λόγω δικαίου πλην όμως ακραίο όριο της ερμηνευτικής διαδικασίας δεν μπορεί να είναι άλλο από τη λογική του μέσου συνετού ανθρώπου. Κρίθηκε, δε, ότι όρος στην σύμβαση ασφαλίσεως ότι το πλοίο πρέπει να επιβαίνει τουλάχιστον ένα άτομο εκτός αν υπάρξει διαφορετική συμφωνία με τη λιμενική αρχή, αναφέρεται στην περίπτωση που αυτό πλέει γιατί τότε επιλαμβάνεται η λιμενική αρχή και όχι όταν αυτό είναι ακίνητο διαφορετικά δεν θα μπορούσε να ναυλωθεί μόνο από δύο άτομα.

Στην απόφαση 1141/2004¹⁵⁵ του Εφετείου Πειραιά κρίθηκε ότι η αξιοπλοΐα συμπεριλαμβάνεται και η επάνδρωση του πλοίου με το κατάλληλο πλήρωμα. Το πότε, δε, ένα πλοίο είναι αξιόπλοο είναι ζήτημα πραγματικό και δεν κρίνεται με βάση τις τυπικές προϋποθέσεις του νόμου.

Στις ανωτέρω αποφάσεις το Δικαστήριο, ενώ εφαρμόζει πιστά το αγγλικό δίκαιο αναφορικά με τις εγγυήσεις, προβαίνει σε ερμηνεία του περιεχομένου των εγγυήσεων, στην πρώτη περίπτωση με βάση το λογική του μέσου συνετού ανθρώπου και στη δεύτερη με βάση τις πραγματικές συνθήκες.

4 ΑΠΑΤΗΛΕΣ ΑΞΙΩΣΕΙΣ (FRAUDULENT CLAIMS)

4.1 ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΙΑ 1906

Η απάτη έχει οριστεί στο νόμο Fraud Act 2006 ως η προσπάθεια απόκτησης πλεονεκτήματος, συνήθως χρηματικού, ή η τοποθέτηση κάποιου σε δυσχερή θέση με

¹⁵⁴ NOMOS, <https://lawdb.intrasoftnet.com>

¹⁵⁵ NOMOS, <https://lawdb.intrasoftnet.com>

παράσταση ψευδών γεγονότων¹⁵⁶. Σύμφωνα με τον ορισμό που απέδωσε ο Lord Herschell, στην υπόθεση *Derry v. Peek*, η απάτη στοιχειοθετείται όταν ο ασφαλισμένος έχει προβεί στην εσφαλμένη δήλωση α) γνωρίζοντας ότι είναι εσφαλμένη (άμεσος δόλος) ή β) χωρίς να πιστεύει στην αλήθειά της (ενδεχόμενος δόλος) ή γ) από αμέλεια, χωρίς να επιδειξεί προσοχή στο αν η δήλωσή του είναι αληθής ή ψευδής. Προκειμένου να εφαρμοστούν οι διατάξεις για τις απατηλές αξιώσεις, στις περιπτώσεις στις οποίες η αξίωση είναι για μία απώλεια, η οποία είναι εν γνώσει του ασφαλισμένου ανύπαρκτη ή υπερβάλλουσα, το μέρος της αξίωσης, το οποίο είναι ανύπαρκτο ή υπερβάλλον θα πρέπει να μην είναι επουσιώδες ή ασήμαντο. Το κοινό δίκαιο (common law) αναγνωρίζει πέντε τύπους απάτης στα πλαίσια της ασφάλισης: 1) την δόλια πρόκληση απώλειας από τον ασφαλισμένο 2) την δόλια ή αμελή αξίωση προς αποζημίωση, όπου δεν υπάρχει πραγματικά απώλεια ή το ποσόν της αξίωσης είναι υπερβάλλον 3) την αξίωση εκείνη, την οποία ο ασφαλισμένος θεωρεί αληθή όταν την προβάλλει, αλλά ο ασφαλισμένος μεταγενέστερα συνειδητοποιεί ότι είναι υπερβολική και παρ' όλα αυτά, συνεχίζει να τη στηρίζει 4) την πραγματική απώλεια, την αξίωση που προκύπτει από την οποία ο ασφαλιστής προσπαθεί να βελτιώσει με παράσταση ψευδών γεγονότων ή τη χρήση δολίων μέσων και μεθόδων και 5) την δόλια απόκρουση μίας γνωστής άμυνας. Το καθήκον μη προβολής απατηλών (δολίων) αξιώσεων είναι είτε σιωπηρός όρος του ασφαλιστηρίου συμβολαίου, είτε πιθανότατα, ειδικός κανόνας δικαίου, τα, δε, αποτελέσματά του επέρχονται μόνο στο μέλλον.¹⁵⁷ Τα πρόβλημα των δολίων δηλώσεων είναι ιδιαίτερος σημαντικό βάσει αναφοράς της Ένωσης Βρετανών Ασφαλιστών (Association of British Insurers), στην οποία αναφέρεται ότι το έτος 2013 ξεσκεπάστηκαν πάνω από 118.500 δόλιες αξιώσεις το 2013, το κόστος των οποίων ανερχόταν στα 13 δις λίρες Αγγλίας, αν αρκετές περιπτώσεις δεν αποκαλύφθηκαν.

Στην περίπτωση, δε, των δολίων δηλώσεων στο προϊσχύον νομικό καθεστώς υπήρχε σύγκρουση μεταξύ του κοινού δικαίου που προέβλεπε ότι εκείνος που προβάλλει δολίως την απαίτησή του τη χάνει και στο άρθρο 17 του MIA 1906, όπου προβλεπόταν ότι σε περίπτωση μη τήρηση της αρχής της υπέρτατης καλής πίστης από μέρους του ασφαλισμένου, ο ασφαλιστής μπορεί να αποχωρήσει από τη σύμβαση, η δε αποχώρηση έχει αναδρομικά αποτελέσματα όπως στην περίπτωση της παράβασης του προσυμβατικού καθήκοντος αναγγελίας με αποτέλεσμα ο ασφαλιστής να μπορεί να αναζητήσει τα ποσά που κατέβαλε για προηγούμενες αληθείς και έγκυρες απαιτήσεις του ασφαλισμένου. Τα Δικαστήρια, ωστόσο,

¹⁵⁶ Fraud Act 2006 s (1)

¹⁵⁷ Merkin Rob and Gürses Özlem, *The Insurance Act 2015: Rebalancing the Interests of Insurer and Assured*, *The Modern Law Review Limited*, 78(6) MLR1004–1027, 2015, pp 1022-1023

ήταν επιφυλακτικά όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 17 του MIA 1906, ώστε να επιβάλουν το μέτρο της ακύρωσης του συμβολαίου με τα αποτελέσματα που η εφαρμογή του συνεπάγεται.¹⁵⁸ Στην περίπτωση, όπου ήταν μόνο ένα στοιχείο της αξίωσης δολίως προβεβλημένο τότε ο ασφαλισμένος έχανε ολόκληρη την αξίωσή του σύμφωνα με το κοινό δίκαιο. Ο λόγος, όπως αυτός διατυπώθηκε στην υπόθεση *Britton v Royal Insurance Co*¹⁵⁹ ήταν ότι θα ήταν επικίνδυνο να επιτρέψουν στα συμβαλλόμενα μέρη που χρησιμοποιούν δόλο να ανακτούν την πραγματική αξία των αγαθών που «αγόρασαν» και στην παρούσα περίπτωση το ασφάλισμα που ανταποκρίνεται στην πραγματική απώλεια. Το συγκεκριμένο μέτρο θεραπείας κρίθηκε από τη Νομική Επιτροπή κατάλληλο και θεωρήθηκε ότι παράλληλα στέλνει ένα ξεκάθαρο μήνυμα σε εκείνον που προβάλλει τη δόλια απαίτηση. Η, δε, εφαρμογή του άρθρου 17 του MIA 1906 κρίθηκε ακατάλληλη, διότι μία έγκυρη απαίτηση, η οποία πληρώθηκε στα πλαίσια μίας έγκυρης σύμβασης είναι λάθος να ανατραπεί στη βάση μελλοντικών γεγονότων. Στην υπόθεση *The Star Sea*¹⁶⁰ το 2001 περιορίστηκε το καθήκον της υπέρτατης καλής πίστης με δύο τρόπους. Πρώτον, κρίθηκε ότι το καθήκον αυτό έπαυσε να ισχύει από τη στιγμή που ξεκίνησαν οι νομικές διαδικασίες, και ειδικότερα από τη στιγμή κατάθεσης του δικογράφου, οπότε και τα καθήκοντα των συμβαλλομένων μερών διέπονταν πλέον από τους κανόνες της δικαστικής διαδικασίας, όπου τίθενται εκτός οι υποχρεώσεις αποκάλυψης στοιχείων και οι κυρώσεις τις μη- συμμόρφωσης. Δεύτερον, η Βουλή των Λόρδων (House of Lords), προέβη σε διάκριση μεταξύ του προσυμβατικού και μετασυμβατικού καθήκοντος της υπέρτατης καλής πίστης. Ειδικότερα, ενώ το προσυμβατικό καθήκον αποκάλυψης πληροφοριών ήταν αυστηρό, μετά τη σύναψη της σύμβασης γινόταν ευέλικτο. Ο Lord Hobhouse άσκησε κριτική στο μέτρο της αποχώρησης (avoidance) από το ασφαλιστήριο συμβόλαιο και προέβλεπε την άποψη ότι η εφαρμογή της αρχής της υπέρτατης καλής πίστης μετά τη σύναψη του ασφαλιστηρίου συμβολαίου γίνεται δυσανάλογη. Στην υπόθεση *Aegon*¹⁶¹ κρίθηκε από τον Lord Justice Mance ότι οι κανόνες του κοινού δικαίου που διέπουν τις δόλιες αξιώσεις τίθενται εκτός του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 17 του MIA 1906. Ωστόσο, οι ακαδημαϊκοί θεώρησαν ότι οι διατάξεις του κοινού δικαίου συνυπάρχουν με το άρθρο 17 του MIA 1906 και ο ασφαλιστής μπορεί να επιλέξει τι θα ακολουθήσει. Ο M.A. Clarke θεωρεί ότι υπάρχει ένα και μοναδικό δόγμα: Η δόλια απαίτηση χάνεται ολοκληρωτικά

¹⁵⁸ The Law Commission/ The Scottish Law Commission, Insurance Contract Law: Business Disclosure, Warranties, Insurers' Remedies for Fraudulent Claims and Late Payment, Report, Law Com No 353 / Scot Law Com No 238, July 2014, [online] available at http://www.lawcom.gov.uk/wp-content/uploads/2015/03/lc353_insurance-contract-law.pdf, σελ. 208

¹⁵⁹ (1866) 4 F&F 905 at 909

¹⁶⁰ *Manifest Shipping Co Ltd v Uni-Polaris Insurance Co Ltd (The Star Sea)* [2001] UKHL 1, [2003] 1 AC 469.

¹⁶¹ *Agapitos v Agnew (No 1) (The Aegeon)* [2002] EWCA Civ 247, [2003] QB 556.

και ο ασφαλιστής μπορεί να διακόψει τη σύμβαση. Ωστόσο, προγενέστερες έγκυρες απαιτήσεις παραμένουν σε ισχύ και ο ασφαλιστής δεν μπορεί να ανακτήσει τα ποσά που κατέβαλε γι' αυτές τις απαιτήσεις. Όσον αφορά την επίδραση του δόλου σε μεταγενέστερες αξιώσεις χρήσιμη είναι η εξέταση της περίπτωσης, όπου ο ασφαλισμένος ιδιοκτήτης σπιτιού «κατασκευάζει» μια απαίτηση για αποζημίωση λόγω πλημμύρας και κατά τη διάρκεια της έρευνας ξεσπά πυρκαγιά. Για την περίπτωση αυτή, έχει διατυπωθεί μία άποψη, σύμφωνα με την οποία οποιαδήποτε αξίωση προβάλλεται μεταξύ της ημερομηνίας προβολής της δόλιας απαίτησης και της ημερομηνίας λήξης της σύμβασης πρέπει να ικανοποιηθεί. Σύμφωνα με άλλη άποψη, οποιαδήποτε αξίωση εμφανίζεται μετά τον δόλο, αλλά πριν αυτός ανακαλυφθεί είναι άκυρη. Η νομολογία ακολούθησε κυρίως την πρώτη άποψη. Ειδικότερα, στην υπόθεση *Fargnoli v GA Bonus Plc*¹⁶², ο Lord Penrose διατύπωσε την άποψη ότι η υπαναχώρηση δεν απαλλάσσει τα συμβαλλόμενα μέρη από υποχρεώσεις που έχουν ήδη γεννηθεί κατά τη στιγμή της υπαναχώρησης.

4.2 ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΑ 2015

Η διάταξη του άρθρου 12 του ΙΑ 2015 ασχολείται μόνο με ένα μέρος των δολίων αξιώσεων και αυτό είναι τα μέτρα θεραπείας αυτών. Ειδικότερα, αν ο ασφαλισμένος προβάλει μία απατηλή αξίωση, ο ασφαλιστής δεν έχει καμία ευθύνη να καταβάλει το ποσόν που αξιώνει ο ασφαλισμένος και ο ασφαλιστής μπορεί να αναζητήσει από τον ασφαλισμένο οποιοδήποτε ποσόν έχει καταβληθεί προς ικανοποίηση αυτής της αξίωσης. Στην ουσία η παρούσα διάταξη δεν τροποποιεί, αλλά διασαφηνίζει τον νόμο.¹⁶³ Επίσης, προβλέπεται ότι ο ασφαλιστής μπορεί να «τερματίσει» την ασφαλιστική σύμβαση, επιφέροντας αποτελέσματα από την χρονική στιγμή της δόλιας ενέργειας και μεταγενέστερα, μία πρόταση η οποία θεωρείται ότι υπήρχε και στο κοινό δίκαιο. Με αυτόν τον τρόπο εισήχθησαν στοχευμένες διατάξεις που καθιστούν σαφή και ξεκάθαρα τα μέτρα θεραπείας που διαθέτει ο ασφαλιστής σε περίπτωση προβολής δόλιας αξίωσης από μέρος του ασφαλισμένου.¹⁶⁴ Δεν επηρεάζονται, δε, τα κεκτημένα δικαιώματα αναφορικά με άλλες αξιώσεις και όπως

¹⁶² (1997) 6 Re LR 374

¹⁶³ Σινανιώτη- Μαρουδή Αριστέα, Ασφαλιστικό Δίκαιο, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2017, 2^η έκδοση, σελ 263

¹⁶⁴ The Law Commission/ The Scottish Law Commission, Insurance Contract Law: Business Disclosure, Warranties, Insurers' Remedies for Fraudulent Claims and Late Payment, Report, Law Com No 353 / Scot Law Com No 238, July 2014, [online] available at http://www.lawcom.gov.uk/wp-content/uploads/2015/03/lc353_insurance-contract-law.pdf, σελ. 208

προκύπτει από τη διατύπωση των διατάξεων 12 (2), (3) ο ασφαλιστής που αποτυγχάνει να ειδοποιήσει κατάλληλα για τον τερματισμό της σύμβασης, θεωρείται ότι παραιτείται από το δικαίωμά του αυτό και έχει υποχρέωση να καταβάλει τα ποσά που αντιστοιχούν σε μελλοντικές αξιώσεις που θα προκύψουν.

Η διάταξη αυτή αφήνει εκτός ρύθμισης το ζωτικής σημασίας πρόβλημα της απάτης με τη μορφή των δολίων μέσων και μεθόδων (fraudulent means and devices). Αυτό το είδος δόλου απογυμνώνει τον ασφαλισμένο από την έγκυρη αξίωσή του με αιτιολογία που ανάγεται σε συμπεριφορά του μετά την απώλεια και η οποία δε συνδέεται με την ευθύνη του ασφαλιστή, αλλά στην πραγματικότητα «προστατεύει» τον ασφαλιστή από την καταβολή κάποιου ποσού ως αποζημίωση στον ασφαλισμένο, ενώ κατά τ' άλλα, ο ασφαλισμένος έχει δικαίωμα να αναζητήσει την καταβολή του ποσού αυτού. Αυτό ,δε, έγινε κατ' επιθυμία της Ένωσης Βρετανών Ασφαλιστών (Association of British Insurers), καθώς δεν ήταν προς το συμφέρον των ασφαλιστών να συμπεριληφθεί στη διάταξη αυτή η μορφή απάτης. Εν τέλει κρίθηκε προτιμότερο να αφαιρεθεί από την διατύπωση της εν λόγω διάταξης το συγκεκριμένο είδος απάτης και να αποφασίζονται για το ζήτημα αυτό τα Δικαστήρια.

Επίσης, προβλέπεται στο άρθρο 13 ότι σε περίπτωση ομαδικού ασφαλιστηρίου συμβολαίου μπορεί να λάβει μέτρα εναντίον εκείνου που προέβαλε τη δόλια αξίωση, αλλά οι υπόλοιποι ασφαλισμένοι (ή ο εργοδότης) θα παραμείνουν ανεπηρέαστοι.

4.3 ΟΙ ΔΟΛΙΕΣ ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΣΦΝ

Σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 5 ΑσφΝ. «ο ασφαλιστής απαλλάσσεται της υποχρέωσης προς ασφάλισμα, αν η επέλευση της ασφαλιστικής περίπτωσης οφείλεται, στη μεν ασφάλιση ζημιών, σε δόλο ή σε βαριά αμέλεια, στη δε ασφάλιση προσώπων, μόνο σε δόλο του λήπτη της ασφάλισης ή του ασφαλισμένου ή του δικαιούχου του ασφαλίματος ή των προσώπων που συνοικούν μαζί τους ή των νομίμων αντιπροσώπων τους ή των εκπροσώπων τους ή των τρίτων στους οποίους έχει ανατεθεί επαγγελματικά η φύλαξη του αντικειμένου της ασφάλισης. Ο ασφαλιστής δικαιούται μόνο το δεδουλευμένο ασφάλιστρο.»

Στο σημείο αυτό ο ΑσφΝ έχει παρόμοια αντιμετώπιση της δόλιας απαίτησης με το αγγλικό δίκαιο για την θαλάσσια ασφάλιση, όπως διαμορφώθηκε μετά τις αλλαγές του IA

2015. Οι συνέπειες, δε, και εδώ επέρχονται από το χρονικό σημείο της δόλιας αξίωσης και έπειτα και δεν ενεργούν αναδρομικά.

5 ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΕΙΣ ΑΠΟ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ (INSURANCE ACT 2015)

Οι παρεκκλίσεις από τις διατάξεις του IA 2015, υπό τη μορφή ενός όρου που θέτει τον ασφαλισμένο σε χειρότερη θέση από αυτήν, στην οποία βρίσκεται υπό το καθεστώς του IA 2015 δεν επιτρέπεται, όπως προβλέπεται στη διάταξη 16 (1) του IA 2015.

Ωστόσο, σύμφωνα με τη διάταξη 16 (2) του IA 2015 επιτρέπεται παρέκκλιση, όταν πληρούνται οι προϋποθέσεις σχετικά με τη διαφάνεια. Πρέπει δηλαδή να καθίστανται σαφή και ξεκάθαρα από τον ασφαλιστή στους δικαιούχους της ασφάλισης τα μειονεκτήματα του όρου, ο οποίος πρόκειται να περιληφθεί στη συμφωνία, σε περίπτωση που τοποθετεί τον δικαιούχο σε χειρότερη θέση από εκείνη στην οποία πρέπει να βρίσκεται σύμφωνα με τον παρόντα νόμο. Επίσης πρέπει καθίσταται σαφές σε τι βαθμό επιδεινώνεται η θέση του.¹⁶⁵ Κατά την εφαρμογή, δε, του τεστ διαφάνειας, που προβλέπεται στη διάταξη 17 του IA 2015, πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ασφαλισμένου, καθώς επίσης και οι συνθήκες που επικρατούν κατά τη συναλλαγή. Ακόμη, δε, και αν δεν πληρούνται προϋποθέσεις της διάταξης αυτής ο όρος μπορεί να είναι ακόμη σε ισχύ, στην περίπτωση που ο ασφαλισμένος έχει πραγματική γνώση του δυσμενούς όρου κατά τη σύναψη της ασφαλιστικής σύμβασης.

Συνοπτικά, η διάταξη του άρθρου 16 καταδεικνύει ότι το νέο καθεστώς του IA 2015 δεν είναι εντελώς υποχρεωτικό. Κατά τη διάρκεια, δε, των διαβουλεύσεων υποστηρίχθηκε η αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων. Σε κάθε περίπτωση η Επιτροπή (Commission) προσπάθησε να συμβιβάσει τα αντικρουόμενα συμφέροντα ασφαλιστή και ασφαλισμένου και για τον λόγο αυτό συμπεριέλαβε τη διάταξη του άρθρου 17 για την προϋπόθεση της διαφάνειας¹⁶⁶. Ο βαθμός, στον οποίο θα υπάρξουν όροι περί εξαιρέσης από την εφαρμογή των διατάξεων του

¹⁶⁵ Sarah Turpin, Sarah G. Emerson, Frank Thompson, New UK Insurance Act Coming into Force in August 2016, 19 May 2016, [online] available at <http://www.klgates.com/new-uk-insurance-act-coming-into-force-in-august-2016---some-practical-tips-for-policyholders-in-anticipation-of-the-changes-05-17-2016/>

¹⁶⁶ Attilo M. Costabel, The UK Insurance Act 2015: A Restatement of Marine Insurance Law, 27 St. Thomas L. Rev. 133, 170 (2015), p. 147

παρόντος νόμου και περί περιορισμού ευθύνης θα εξαρτηθεί από την επιρροή που μπορούν να εξασκήσουν οι ασφαλειομεσίτες πάνω στους ασφαλιστές κατά την προετοιμασία του κειμένου μίας ασφαλιστικής σύμβασης, αν και είναι φανερό ότι οι προβλέψεις του ΙΑ 2015 θα τεθούν στο περιθώριο, στον βαθμό που είναι αντίθετες προς το συμφέροντα των ασφαλιστών και οι τελευταίοι έχουν το περιθώριο παρέκκλισης και εφαρμογής του καθεστώτος του ΜΙΑ 1906, εφόσον είναι προς το συμφέρον τους και δεν αντίκειται στον ΙΑ 2015¹⁶⁷.

¹⁶⁷ Merkin Rob and Gürses Özlem, The Insurance Act 2015: Rebalancing the Interests of Insurer and Assured, The Modern Law Review Limited, 78(6) MLR1004–1027, 2015, pp 1022-1023

ΑΛΛΟΔΑΠΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Attilo M. Costabel, The UK Insurance Act 2015: A Restatement of Marine Insurance Law, 27 St. Thomas L. Rev. 133, 170 (2015)
- Bennett H., Law of Marine Insurance, 2nd Edition, Oxford University Press
- Bennett H., , Professor of Commercial Law - University of Nottingham, Insurance Act 2015 Reforms to Warranties, 9th International Conference on Maritime Law, PIRAEUS, 2016
- H. Y. Yeo, Post- Contractual Good Faith- Change in Judicial Attitude, 66 Mod. L. Rev. 425, 440 (2003)
- Merkin Rob and GürsesÖzlem, The Insurance Act 2015: Rebalancing the Interests of Insurer and Assured, The Modern Law Review Limited, 78(6) MLR 1004–1027, 2015.
- Sarah Turpin, Sarah G. Emerson, Frank Thompson, New UK Insurance Act Coming into Force in August 2016, 19 May 2016
- Soyer Baris, Warranties in Maritime Insurance, Cavendish Publishing Limited, London-Sydney, 2001
- The Law Commission/ The Scottish Law Commission, Insurance Contract Law: Misrepresentation, Non-disclosure and Breach of Warranty by the Insured consultation, A Joint Consultation Paper, Law Com No 182 / Scot Law Com No 134, June 2007
- The Law Commission/ The Scottish Law Commission, Insurance Contract Law: Business Disclosure, Warranties, Insurers' Remedies for Fraudulent Claims and Late Payment, Report, Law Com No 353 / Scot Law Com No 238 , July 2014

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αθανασοπούλου Β., Η αρχή της υπέρτατης καλής πίστης στη θαλάσσια ασφάλιση, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα- Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2010
- Η δημιουργία τέτοιου τεκμηρίου υποστηρίζεται από τον Μπεχλιβάνη Αχ. στο άρθρο του «Σχετικά με το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στη σύμβαση ασφάλισης κατά το αγγλικό και το ελληνικό δίκαιο- Παρατηρήσεις υπό την ΑΠ 1657/2006, ΕπισκεΔ 2006
- Κιάντος Β., Η θαλάσσια ασφάλιση του φορτίου, Αθήναι, Εκδ. οίκος Αφοι Π. Σάκκουλα- Θεσσαλονίκη-Αθήναι, 1972
- Κορρές Άλκης, Σημειώσεις Πανεπιστημιακών Παραδόσεων για τις ναυλώσεις, 2016
- Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα- Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2008
- Μπεχλιβάνης Αχ., Το καθήκον προσυμβατικής αναγγελίας στο ασφαλιστικό δίκαιο, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα
- Μπεχλιβάνης Αχιλλέας, Σχετικά με την υπέρτατη καλή πίστη και τη σιωπηρή εγγύηση της αξιοπλοΐας στη σύμβαση θαλάσσιας ασφάλισης κατά το αγγλικό δίκαιο- Παρατηρήσεις υπό την Εφ Πειρ 1141/2004, Αρμεν. 2005
- Παμπούκη Αλίκη, Η αρχή της καθολικότητας των καλυπτόμενων κινδύνων στη θαλάσσια ασφάλιση, Ναυτιλία και Θαλάσσια Ασφάλιση, Πρακτικά διημερίδας, Χίος, 12-13 Μαΐου, 2006, Εκδόσεις Σάκκουλα- Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2007

- Ρόκας Ι./ Θεοχαρίδης Γ., Ναυτικό Δίκαιο, Γ΄ Έκδοση, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα- Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2015
- Σινανιώτη- Μαρουδή Αριστεά, Ασφαλιστικό Δίκαιο, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2014
- Σινανιώτη- Μαρουδή Αριστεά, Ασφαλιστικό Δίκαιο, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2017, 2^η έκδοση
- Στυλιανέας Χρ., Περί του Δικαίου των ρητρών της ναυτικής ασφαλίσεως, Ελληνική Δικαιοσύνη, Τεύχος 6, 1982
- Φαραντούρης Νικόλαος, Φορείς Θαλάσσιας Ασφάλισης: Η περίπτωση των P&I Clubs, Πρακτικά διημερίδας, Χίος, 12-13 Μαΐου, 2006, Εκδόσεις Σάκκουλα- Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2007
- Χιωτάκης, Αγγλο-Ελληνικό Νομικό Λεξικό - Β' έκδοση | English-Greek Law Dictionary - 2nd edition, εκδ. Σάκκουλας
- Χριστοδούλου Δημήτρης, Η προσυμβατική δήλωση στο Ιδιωτικό Ασφαλιστικό Δίκαιο- Συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 3 ν. 2496/1997, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2005

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- www.lawcom.gov.uk
- <http://www.klgates.com/new-uk-insurance-act-coming-into-force-in-august-2016---some-practical-tips-for-policyholders-in-anticipation-of-the-changes-05-17-2016/>
- <https://lawdb.intrasoftnet.com>
- <http://www.bailii.org>
- http://www.plferrari.it/public/file/circulars/2016/3_PLF_circulars_12-7.pdf
- http://www.lawcom.gov.uk/wp-content/uploads/2015/03/cp182_ICL_Misrep_Non-disclosure_Breach_of_Warranty.pdf
- http://www.lawcom.gov.uk/wp-content/uploads/2015/03/lc353_insurance-contract-law.pdf
- <http://e-lawresources.co.uk/Terms-implied-by-common-law.php>

ΞΕΝΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- Brotherton v. Asegaradora Colseguros SA(NO 2) [2003] EWCA Civ 705. [2003] Lloyd's Rep IR 746
- Carter v. Boehm, English Reports Citation: 97 E.R. 1162
- Pan Atlantic Insurance Co Ltd v Pine Top Insurance Co Ltd[1994] 3 WLR 677
- Barton v. Armstrong [1969] 2 NSW 451
- JEB Fasteners Ltd v. Marks, Bloom & Co [1981] 3 All ER 289
- Assicurazioni Generali SA v. Arab Insurance Group [2002] Lloyd's Rep IR 633
- Liberian Insurance Agency Inc v. Mosse[1977] 2 Lloyd's Rep. 560
- Seaman v Fonereau (1743) 2 Str 1183; 93 ER 1115 (KB)
- Glencore International AG v Alpina Insurance Co Ltd[2001] 1 Lloyd's Rep. 284
- Bates v. Hewitt (1867) LR 2 QB 595
- Blackburn, Low & Co v Vigors (1887) LR 12 App Cas 531
- Dawson v. Bonnin(1922) 12 Ll.L.Rep. 237
- De Hahn v. Hartley (1786) ITR 343
- Vesta v. Butcher; Bamcell II [1989] AC 852
- The Star Sea (1866) 4 F&F 905 at 909

- Manifest Shipping Co Ltd v Uni-Polaris Insurance Co Ltd (The Star Sea) [2001] UKHL 1, [2003] 1 AC 469.
- Agapitos v Agnew (No 1) (The Aegeon) [2002] EWCA Civ 247, [2003] QB 556.
- Fargnoli v GA Bonus Plc (1997) 6 Re LR 374

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- 1657/2006 ΑΠ
- 9/2009 Εφ Πειρ
- 858/2014 Εφ Πειρ
- 530/2011 Εφ Πειρ
- 285/2011 Εφ Πειρ
- 660/2013 Εφ Θεσ/νικης
- 232/2011 Εφ Πειρ
- 143/2015 Εφ Πειρ
- 841/2014 Εφ Πειρ
- 1141/2004 Εφ Πειρ